

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

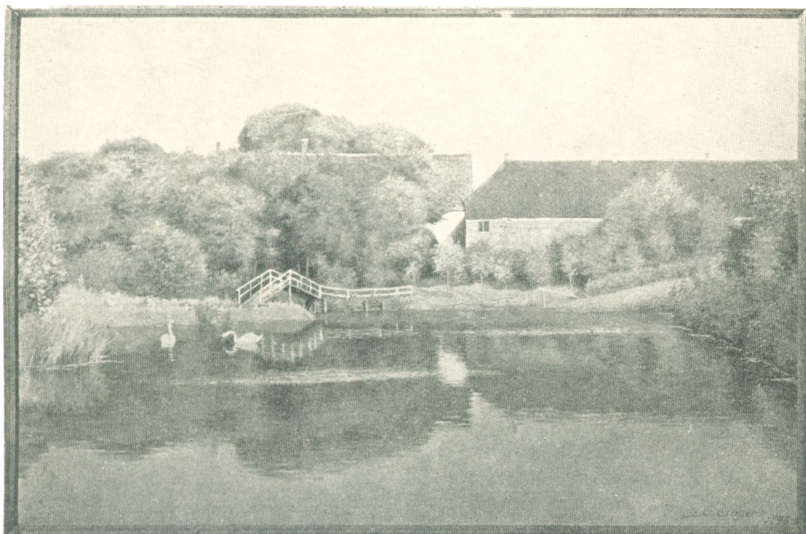
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FAMILIEN HOLM TIL ESBJÆR

AALBORG

P. HANSENS EFTFLG'S BOGTRYKKERI
EMANUEL SCHIØLIN & M. ELBÆK

1921

FAMILIEN HOLM TIL ESKJÆR

UDGIVET AF
PARTIKULIER CHR. O. HOLM

VED
P. C. KNUDSEN

AALBORG
P. HANSENS EFTFLG'S BOGTRYKKERI
EMANUEL SCHØLIN & M. ELBÆK

1921

FORORD

NÆRVÆRENDE Slægtsbeskrivelse er udarbejdet paa Initiativ af Hr. Rentier Chr. O. Holm, R. a. Dbg., fhv. Ejer af Hovedgaarden Eskjær pr. Tolne, Mosbjerg Sogn.

Med megen Pietet har Udgiveren samlet og opbevaret, hvad der angik Slægtens Historie. I denne Forbindelse maa ogsaa nævnes Udgiverens Fætter, fhv. Gaardejer N. C. Holm, Storgaard, Vogn, som har ydet udmærkede Bidrag til Belysning af de første Generationers Historie, i Særdeleshed til en Karakteristik af den første Ejer af Eskjær, Udgiverens Oldefader.

Familiepapirerne og de mundtlige Beretninger har man selvfølgelig suppleret med Oplysninger fra Landsarkivet i Viborg og fra trykte Kilder.

P. C. KNUDSEN.

INDLEDNING

ET TIDSBILLEDE

1810 — 1830

EN af de mest interessante Perioder i vor Historie er Tiden 1810—30, og den er tillige saa rig paa historiske Begivenheder, at den i høj Grad vender op og ned paa alle Ting. Alle de vante Baner brydes. Og hvor man tidligere kunde styre sine Sager efter de gode, gamle, fra Fædrene nedarvede Forskrifter, maatte man nu søge andre Veje for at klare sig i Kampen for Tilværelsen. Og den, som var hurtig i Vendingen og ejede den Tillæmpnings-evne, der maa til, naar nye Tider bryder paa, klarede sig bedst.

Til Belysning af den Tid, hvori Holmslægtens Senior til Eskjær maatte kæmpe mod Tidens svingende Konjunkturer, vil det være paa sin Plads at give følgende Tidsbillede: Under Napoleonskrigene, som ophørte 1815, havde Danmark gyldne Tider. Handelen blomstrede, og Landbruget fik store Kapitaler hjem for Korn og andre Varer. Tiden omkring 1813 med Statsbankerotten var ogsaa paa anden Maade gunstig for Landmanden, som ved Seddelkursen i Tiden 1809—18 slap let om ved sine faste Udgifter. Reaktionen indtraf først efter Napoleonskrigenes Ophør og Norges Tab 1814. England indførte Told paa Korn, og det norske Kornmarked gik næsten tabt. Den danske Landmand kunde, om han havde kendt sin Besøgelsetid, paa favorable Vilkaar have udbetalt sine Prioriteter, mens

Seddelkursen var i hans Favør. Men i Hovedsagen blev denne Chance ikke benyttet. Gælden steg derimod, og den store Pengerigdom i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede skabte mange Optimister. Der kom Fart i Ejendoms-handelen i de gode Tider, og før man saa sig om, kom Faldet.

Samtidig med, at Priserne paa næsten alle Produkter faldt, fordi der blev Overproduktion i alle Lande, forøgedes Skatterne i uhyggelig Grad. Og det Forsøg, som Staten gjorde paa at afvende Krisen, mislykkedes. I Hamborg gjorde Regeringen et stort Laan, hvoraf 5 Millioner Rbdl. blev udlånt til Ejendomsbesiddere, som derfor gav Forskrivninger i Sølv og 5 % Renter. De fleste af disse Penge gik til Landets Godsejere, som sad inde med Størsteparten af Landets Jord. Landboreformerne var endnu ikke ført ud i Livet i nogen større Maalestok, og den største Del af Jorden var bortfæstet. Tre Aar senere lånte vi 3 Millioner Pund Sterling i London. Men Staten maatte desuagtet i Tiden 1820—30 overtage som Fallitgods for Skat-terestancer ikke mindre end 12,000 Td. Hartkorn eller ca. $\frac{1}{30}$ af Landets Hartkorn. Dette Forhold siger os bedre end mange Ord, hvor alvorlige Tiderne var.

Ejendomme i denne skæbnesvangre Tid faldt til et Minimum, flere af dem endog til en Tiendedel; thi der var næsten ingen, der kunde klare Skatter og Afgifter. Som Tegn paa, hvor slette Tilstande vi havde her i Landet, kan anføres det ganske enorme Prisfald paa de Varer, som havde været Landet en betydelig Indtægtskilde.

Ved Aaret 1820 befinder vi os midt i en stor Handels- og Landbrugskrise, som forberedtes ved de sørgelige, historiske Begivenheder i de nærmest foregaaende Aar. Alle disse Begivenheder virkede lammende paa Næringslivet i hele Landet, men ikke mindst paa Handelen, som dengang udelukkende var knyttet til Købstæderne. Pengevæsenet var i Uorden, og den almindelige Tillid i Handel og Vandel var rokket.

Overkøbmand i Aalborg, Justitsraad *Jacob Kjellerup* karakteriserer Tiden saaledes: Ejendommene paa Landet falder med hver Dag, fordi Korn ikke søges, og Skatterne er uoverkommelige. *Ejendommene i Købstæderne* falder ligeledes, fordi der ingen Næring er, men uforskammede Skatter. — Alle Produkter saavel i Ind- som Udlandet er falden betydelig. Kornpriserne, Sild og alle Landbrugsprodukter falder med hver Dag.

— — »Jeg tror ej, her er over 10 Mænd (i Aalborg), der fortjener Skatter til Staten og det offentlige og desuden faar Føden, thi Næringen er i alle Grene saa ganske standset og tilintetgjort, formedelst de nuværende Lovgivninger. Det er ikke at undres over, der er Utilfredshed i alle Lande, da ingen, hvad Stand han end tilhører, kan fortjene sit Brød.« — — — »Kornpriserne, Sild og alle Landbrugsprodukter falder med hver Dag, og der tabes store Kapitaler. 1 Td. Byg, som i Novbr. 1818 kostede 6½ Rdl., koster nu (1820) kuns 3 Rdl. Ogsaa Sildesalteriet synes at gaa af Moden, desaarsag de allerfleste i Nibe gaar til Grunde. Kort: Intet kan nu i nogen Gren foretages, alt bliver med hver Dag værre, og al Næring er her opløst, dels fordi Norge er givet bort, svær Told, der skal svares af alle danske Produkter, og dels fordi alle Ting ved de senere Lovgivninger er gjort saa besværlige og dræbende, at intet kan bestilles.«

I Aaret 1822 skriver samme Overkøbmand følgende: Conjunkturerne vedbliver at blive værre og værre. Landbrugsprodukter falder. Korn forbudt at indføre i alle Riger i Europa. Norge er det eneste Sted, og der er høj Told paa alle Ting og 50 % Tillæg med danske Skibe.«

Ved Tvangsauktion bortsolgte paa een Dag i Nibe ikke mindre end 22 Huse, og hele Gader i Aalborg gik samme Vej.

— For yderligere at markere de abnorme Tider skal der til Slut tilføjes en Del Priser paa solgte Herregaarde i denne Periode:

Aastrup — i Vennebjerg Herred — blev betalt med 4100 Rbd. Sølv og et Legats Overtagelse paa 1000 Rbd. Sølv, og Skatterestancer var 1300 Rbd. Denne Ejendom kostede 1819 54,000 Rbdl. Den havde 28 Tdr. Hovedgaardstakst, der holdtes bl. a. 140 Køer, og der hørte 6 Gaarde og 39 Huse med 40 Tdr. Hartkorn til samme.

Fuglsig med kontribuabelt Hartkorn 20 Tdr. 7 Skpr. og med bl. a. 70 Køer solgtes den 24. Juni 1824 for 1800 Rbdl. Sølv. 1818 kostede samme Ejendom 9300 Rbdl. Sølv og 13,563 Rbdl. Repræs.

Linderumsgaard med privilegeret Hartkorn 21 Tdr. 9 Skpr. og Areal 309 Tdr. Land, en god Mølle og nogle Tdr. Bøndergods solgtes d. 15. Decbr. for 3300 Rbdl. Sølv og Skatterestancer ca. 450 Rbdl. 1803 betaltes den med 10,360 Rbdl.

Bøgested med kontribuabel Hovedgaardstakst 32 Tdr., med 920 Tdr. Land Ager og Eng, kostede d. 12. Maj 1825 med Besætning, en Skov og en Mølle 6400 Rbdl. Sølv og et Legat 1000 Rbdl. Sølv. Den 31. Marts 1810 kostede samme Gaard 76,900 Rbdl. og 50 Dukater.

Stensbæk i Horns Herred med kontribuabel Hovedgaardstakst 20 Tdr. 4 Skpr. og af Areal 200 Tdr. Ld. Agerland, 90 Tdr. Land Eng og 300 Tdr. Land Hede med en Mølle og lidt Bøndergods kostede d. 10. Aug. 1826 4000 Rbdl. Sølv og 1000 à 1100 Rbdl. i Skatter og Omkostninger.

Hvidstedgaard i Børglum Herred med kontribuabel Hartkorn Hovedgaardstakst 19 Tdr. 5 Skpr. 3 Fdkr. og med ca. 300 Tdr. Land Ager og Eng solgtes 1826 for 2450 Rbdl. og Skatterestancer.

Kølskegaard i Dronninglund Herred, privilegeret Hovedgaardstakst 25 Tdr. 3 Skpr., Areal 339 Tdr. Land med Bøndergods og 2 Møller solgtes 1826 for 14,000 Rbdl. og Skatterestancer.

Kokkedal i Ø. Han-Herred med privilegeret Hovedgaardstakst 37 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr., Areal 760 Tdr. Land og hoverigørende Gods paa 308 Tdr. 3 Skpr. 2 Fdkr. samt

Tiender af 375 Tdr. Hartkorn, solgtes d. 14. August 1823 for 12,200 Rbdl. Sølv og Skatterestancer. I Ejendommen var indestaaende henved 83,350 Rbdl. Sølv.

Dronninglund Hovedgaard med sine »fyrstelige Bygninger« solgtes for Skatterestancerne.

— Den store Landbrugskrise, som varede fra 1819 til ca. 1830, naaede vel nok sit Højdepunkt omkring 1825. Men ogsaa 1826 var et for det ganske Land ulykkeligt Aar paa Grund af *Misvækst*. Bonden maatte sælge en stor Del af sin Kvægbesætning, og da alle vilde sælge, faldt Priserne til en Femtedel af, hvad de var i Forvejen, hvilket med andre Ord vil sige, at han kun fik Huden og Talgen betalt. Kødet maatte man ganske forære bort. Det indtraf heldigvis samme Aar med et meget mildt Efteraar og en mindre streng Vinter, hvilket bevirkede, at Kreaturerne gik ude til Julen og Faarene den hele Vinter. Da Landmanden igen vilde komplettere sin Besætning i Foraaret 1827, steg Priserne i forbavsende Grad, og han havde da ikke Raad til at sætte de manglende Kreaturer ind igen. — Regnskaberne for Løkken og Hjørring Toldsteder udviser, at der i Aaret 1826 gik 3 à 4 Gange saa store Mængder Hornkvæg til Norge som i de nærmest foregaaende Aar.

Landmanden maatte naturligtvis i høj Grad indskrænke sig i disse Tider, og Tjenestefolkene maatte slaa af paa deres Fordringer. I Hjørring Amt fik en Karl efter Dygtighed fra 10—14 Rigsdaler og en Pige fra 8—10 Rigsdaler. Endvidere hedder det i Brinck-Seidelins Hjørring Amt (1828): »Hos Bonden faar Pigen som oftest Lat [Lærred] til en Særk og 1 à 2 Fdkr. Hørfrø saet og 1 Pund Uld og et Faar født Sommer og Vinter samt til Højtiderne 1 Kage og en Ost. Karlen faar i nogle Egne lignende Tillæg til Løn og desuden Vadmel til Trøje og Bukser. Paa Hovedgaarden er Lønnen noget højere, men der bortfalder alle Tillæg. Pigerne ere ofte vanskeligere at faa end Karlene, da mange af dem sidde hjemme med Børn ved

Brystet.« — »Husmændene gøre Tjeneste hos Gaardmændene i Høstens Tid for at faa deres liden Jordlod pløjet, og da regnes en Høstdag af Mand og Kone for en Plovbed [lig en halv Dags Pløjning].«

PEDER MADSEN HOLM TIL ESKJÆR

BIOGRAFI

Peder Madsen Holm er født i Tholstrup Sogn i Hjørring Amt den 26. April 1770, døbt samme Sted d. 11. Maj 1770. Han var Søn af *Mads Jensen* og Hustru *Maren Andersdatter*.

Efter i nogen Tid at have været Husmand, købte han Gaarden Krogholm eller Krøgholmen i Vrejlev Sogn, en lille Gaard, som i 1799 havde 1 Td. 1 Fdkr. 1 Alb. Hartkorn, og som hørte ind under Rønnovsholm. — Ved tingløst Købekontrakt af 29. Oktober 1810 ses han at være bleven Ejer af Hovedgaarden Eskjær i Moshjerg Sogn. — Han var gift med *Malene Willumsdatter*, født d. 8. Juli 1768, død paa Eskjær d. 10. Septbr. 1818. De havde i deres Ægteskab kun et Barn, nemlig Sønnen Christen Pedersen Holm, f. d. 16. Febr. 1800 paa Krogholmen.

P. M. Holm døde paa Eskjær d. 21. April 1845 og baade han og Hustru er begravede paa Moshjerg Kirkegaard (se Familiebegravelse senere i Bogen).

KARAKTERISTIK AF PEDER HOLM

Slægtens Beretninger om Peder Holms Karakter gaar alle i samme Retning, og de understreger, at han har været en stejl Karakter med en meget fast Haand og et kole-risk Temperament. Uden Tvivl har han været i Besid-

delse af en staalsat Villie; det er der mange Ting, der tyder paa.

For ret at kende Peder Holms Væsen maa man erindre sig den Skole, han havde gennemgaaet. Thi Vejen frem fra ret smaa Kaar til Herremand er sjælden rosenbestrøet. Og det har den heller ikke været for ham. Meget mangelfulde Skolekundskaber var han i Besiddelse af. Skrive kunde han saaledes ikke. Med Tiden naaede han vist til at kunne skrive sit Navn, men ofte staar der »med ført Pen« under. Men trods denne Mangel paa boglig Videnskab har han dog ikke staaet tilbage i Konkurrencen for at naa frem til en smuk Stiling i Samfundet. Han har været baade en aktiv og en maalbevidst Mand. Og han har ikke skyet noget Middel, som kunde føre fremad mod Maalet. Den store Fremdrift, der kendetegner denne Mands Bane, har sikkert gjort ham til en praktisk Natur, der har taget Lære af Livet selv. Man kan tænke sig den Sorg, det maa have været for ham at se sin Stilling som Herremand truet, efter at han med megen Møje og Besvær havde tilkæmpet sig den. De onde Tider kan ingen afvende, og de truede Peder Holms Eksistens. Og de var ikke af forbigaaende Natur, thi de varede faktisk for Landmanden til 1830, idet Staten i Tiden 1820—30 overtog 12,000 Tdr. Hartkorn for Restancer. Denne langvarige Kamp hærdede yderligere hans Karakter. — Men naar Peder Holm uagtet den Stagnation, der var i alle Næringsgrene, holdt Stillingen, maa han i Sandhed have været en betydelig Mand paa sin Vis. Et praktisk Greb paa Tingene maa han have haft.

For at give en retfærdig Bedømmelse af Peder Holm maa man se ham og hans Forhold i Tidens Belysning. Han maa have været en fremragende Administrator og en fortrinlig Arbejdsleder; thi mange af de vendsysselske Godsejere med langt større Kapital end P. Holm gik i hine for det ganske Land saa slette Tider nedem om og hjem. Peder Holm var desuden en initiativrig Mand. Hellere

end at gaa fra Gaard og Gods brød han den ene Borggaard ned og solgte Mursten og Tagsten til de efter den store Ildebrand betrængte Hjørringensere. Ligeledes huggede han ned af Skoven og fik Penge hjem for de mange Stammer. Ja, man kunde fristes til at sige, at paa ham passer de Ord, som salig *Holberg* lægger den sprænglærde Erasmus Montanus' Broder Jacob i Munden: »Naar jeg kun kand faa Folkene til at arbejde, maa de gerne sige for mig, at Jorden er ottekantet.« — Han havde i disse vanskelige Tider kun eet Maal: at holde sig oven Vande. Og da det var naaet, var det næste Maal: Fremad!

Peder Holm var en »self made man«. Og naar man har villet sige, at Haanden sad løs paa ham, saa han jævnlig uddelte Prygl, ja, saa er det vist rigtigt, men det er muligt, at han ogsaa til Tider anvendte *venlige Ord* for at opnaa samme Virkning, nemlig at sætte Fart i Arbejdet. Han har valgt sine Midler efter de Menneskers Naturel, han havde for sig. —

Med nogen Ret forbavses man over, at Peder Holm ikke gav sin Søn Adgang til mere Lærdom, end Almueskolen kunde byde ham. Men Aarsagen dertil maa uden Tvivl søges i den Omstændighed, at han selv havde skabt gode økonomiske Resultater uden boglig Viden, og saa har han ganske naturligt tænkt, at det samme kunde Sønnen ogsaa gøre. Med Embedsstanden var han hyppig paa Kant, og det har naturligvis heller ikke animeret ham til at lade sin Søn studere. Enevældens Embedsstand kunde naturligvis til Tider optræde mindre human. Det er desuden ikke usandsynligt, at Peder Holm, der vist har været en god Iagttager, havde gjort den Opdagelse, at Kundskaber kun sjældent blev belønnet med mange Penge.

Som Supplement til ovenstaaende Karakteristik kan endnu tilføjes følgende udmærkede Materiale, der er skrevet af en af Peder Holms Descendenter, Rentier N. C. Holm:

»Peder Holms Forældre ved jeg intet om, ved ikke

engang hans Fødesogn. Med hans Skolegang har det jo været smaat. Han var nok født 1768 eller 70, altsaa før Stavnsbaandet blev løst, og Skolevæsenet har jo været i en elendig Forfatning. Han kunde læse, men ikke skrive. Da han var 18 Aar gammel, var han Avlskarl paa en af Egnens Herregaarde. At han i den Alder var en saadan Plads betroet, viser jo, at han meget tidligt maa have leveret Bevis paa, at han baade vilde og kunde noget. Da Peder Holm blev gift, købte han sig et Husmandshjem. Men Ægteparret boede vist ikke længe der. De flyttede til en noget større Ejendom, Krogholm, i Vrejlev Sogn, og fra denne Ejendom har vi jo vort Slægtsnavn, idet Krogholm senere blev til Holm. — Hvordan Peder fik Penge til at købe Eskjær for, ved jeg ikke, men han plejede ofte at sige: »Havde jeg ikke tænkt noget, havde jeg aldrig faaet noget«.

Det var i 1810, Per købte Eskjær, og det gik vist godt de første Aar, men efter Napoleonskrigens Afslutning kom der en forfærdelig fattig Tid. I 1813 fik vi Statsbankerøtten. I Aarene, som fulgte derpaa, var der en saadan Pengeknaphed, at Staten maatte overtage mange Herregaarde blot og bar for de kongelige Skatter. Blandt denne Egns Gaarde, som paa den Maade blev Statseje, kan nævnes *Baggesvogn* og *Skaarupgaard*. Nielsen, Høglund (den ældre), har fortalt mig, at hans Bedsteforældre, som ejede Hovedgaarden *Aastrup* ved Hjørring, sad i flere Dage og græd, fordi de ventede, at Fogden kom og jagede dem ud paa Grund af Skatterestancer. De blev dog ved Gaarden. — Ogsaa paa Eskjær var det rent galt, og det ikke alene med de almindelige Udgifter, men Per Holm gik ogsaa i Angst for en Enkemadame i Hjørring, som havde en Prioritet i Eskjær. Han ikke alene betalte hende Renter men gav hende desuden mange Læs Brænde, for at hun ikke skulde sige Pengene op. Da Hjørring var brændt 1818 og skulde genopbygges, pillede han Tagstenene ned af Hovedbygningen [antagelig dog af en Sidefløj. — K.]

og kørte til Hjørring for at gøre dem i Penge. Der kunde fortælles endnu flere Træk om, hvorledes han døjede. Dette er mest efter min Fader. Der var imidlertid en gammel Hestehandler Bolvig, som havde været en fortrolig Ven af P. H., der i mine unge Dage fortalte mig en Hemmelighed, Oldefar havde betroet ham. En Dag, da han var aldeles fortvivlet over Stillingen, gik han i Skoven med et Reb for at gøre en Ende paa Livet. Han havde ogsaa udset et Træ til at klynge sig op i. Til Lykke for den kæmpende Menneskehed har Gud nedlagt Selvopholdelsesdriften i den, og det varede en Stund, inden han fik Rebet gjort fast. Imens han stod og saa op og ned ad Træet, kom det pludselig op i ham: »Hvor meget mon dette Træ kunde koste.« Og han kom til det Resultat, at naar han solgte dette Træ tilligemed mange flere, saa var der dog maaske en Mulighed for at komme over Krisen. Per gik hjem med Rebet og tilbage til Skoven og fældede det Træ, under hvilket han havde udkæmpet sit Livs haardeste Kamp. Han gik saa i Gang med at skove efter en større Maalestok og kom over Krisen, og fra den Tid regnede han Vendepunktet i Stillingen. Dette med Selvmordstankerne har han maaske ikke betroet nogen af Familien. Jeg har det fra *Bolvig*, men jeg har ingen Grund til at tro, det var noget, han digtede. Til Familien sagde Per ofte: Det var Manden med den grønne Hat [Skoven], der reddede mig.

P. Holm var energisk og foretagsom, og da han først virkelig magtede Stillingen, gik det rask fremad til Velstand. I flere Henseender blev han dog ved at være den samme, som da han var fattig, og dette gav stundom Anledning til pudsige Scener. Engang kom Herredsfuldmægtigen fra Frederikshavn ridende til Eskjær, og da han kom ind i Gaarden, fik han Øje paa en arbejdsklædt Mand, red hen til ham, stod af Hesten og sagde: »Du kan gerne sætte min Hest i Stalden og give den et Foder.« Det lovede Manden, som Fuldmægtigen antog for Heste-

passer, hvorpaa han selv spadserede op i Borggaarden. Der traf han en Pige, hvem han spurgte om, hvor han kunde træffe Hr. Holm. »Han trækker dernede ved Stald-døren med Deres Hest,« svarede Pigen. — Da han var kommen til Velstand, holdt han vistnok af at spise godt, men der var dog visse Ting, han havde været vant til i sine yngre Dage, som han hele Livet vedblev at sætte Pris paa, og som ikke i Almindelighed blev regnet for Delikatesser. Der var saaledes noget, han kaldte »sort Grød«. Denne Ret var simpelthen Melgrød, tillavet af groft Rugmel. Engang var Herren til Odden paa Vej til Frederikshavn, og han besluttede da at benytte Lejligheden til at hilse paa Herren til Eskjær. Det passede netop saa heldigt, at P. Holm skulde i Lag med sin sorte Grød, og den fremmede Herremand blev indbudt til at spise med. Hvordan Maden smagte ham, vides ikke, men det var nok baade første og sidste Gang, han besøgte Peder Holm. — Per skulde være en dygtig Arbejdsleder, og han skulde være et Geni til at udnytte saadanne Individuer, som andre ikke kunde have med at gøre og derfor maatte tage Plads, hos hvem den kunde faas. Lønnen var naturligvis derefter. Engang var der en forhenværende Gaardmand, der blev kaldt Niels Skørbekshede, som arbejdede paa Eskjær som Haandværker. En Dag hørte han i Nærheden af sin Arbejdsplads en frygtelig Skælden, og han, der havde været vant til at omgaas Herren som Ligemand, vovede sig derhen og hørte saa, at Skældsordene regnede ned over en stakkels svagt begavet Fyr, fordi han havde bestilt for lidt. »Lad det nu være nok, Per,« sagde Haandværkeren. »Du skælder ham, for han har bestilt for lidt, det er vel ogsaa lidt, han faar for det.« »Hvad kommer det dig ved,« tordnede den vrede Mand. »Jeg har hørt,« fortsatte Haandværkeren, »at han kun skal have 3 Rigsdaler for hele Aaret i Løn, og han synes vel nok, han har arbejdet tilstrækkeligt for disse Penge.« — Han kunde imidlertid ogsaa tage det paa en anden Maade med sine Ar-

bejdere. Engang havde to Mand akkorderet med ham om et Arbejde, som kunde vare i længere Tid. Kosten skulde de have paa Gaarden som en Del af Vederlaget for Arbejdet. Da de ikke havde Udsigt til noget andet Arbejde, satte de ikke nogen særlig Fart paa. Dette lagde Arbejdsgiveren Mærke til og sagde en Dag til dem: »Jeg kan se, I har en daarlig Akkord. Eders Fortjeneste bliver for lille.« »Nej, vi er tilfredse med det,« svarede Arbejderne. »Som jeg siger, saa bliver det. I kan ikke holde Dagløn paa den Vis. I kan komme ind og faa Betaling for, hvad der er udrettet, saa maa I rejse.« — Naar hans Sind kom i Oprør, skulde han være meget ubehersket. Hans undergivne maatte jo tage imod Udladninger af Uvejret, der kom, og det skulde vel være godt, om der ikke hørtes andet end Tordenen. Det traf vel ogsaa, nogen blev ramt af Lynet. Han skulde imidlertid ved Siden af til Tider være hjælpsom imod Smaafolk. En fattig Mand, der kom fra samme Sogn som P. H. og ligeledes blev bosat i Moshjerg Sogn, har fortalt mig, at da Chr. Holm havde faaet Skøde paa Eskjær, gik han — den fattige Mand — op paa Gaarden for at sige Farvel til den forrige Ejer. »Du kan da nok vedblive at komme her,« sagde Per. »Nej, det kan jeg ikke. Jeg er kommen her, naar jeg har været i Trang og Nød, og faaet Hjælp. Saa-danne Ærinder vover jeg ikke at komme i til den ny Ejer.« Hertil svarede P. H. blot: »Christen har aldrig prøvet virkelig, hvad det er at være trængende.« Det skal bemærkes, at det ikke var Alderen, der var Skyld i, at vedkommende bedst kunde henvende sig til Faderen, han var nemlig akkurat lige gammel med Sønnen.

Som foran nævnt kunde Oldefader være forfærdelig ubehersket, naar der var nogen, han blev vred paa, og var vedkommende i Nærheden, saa vankede der en værre Skylle, og hvis Genstanden for hans Vrede var fraværende, skulde der skrives, og saa blev Bedstefader beordret til at skrive efter Diktat. Det, der skulde skrives, var Kraftud-

tryk af samme Slags, som han brugte mod dem, der fik mundtlig Konfekt. Det var ikke let at være Skriver, thi den, hvem Brevet var tiltænkt, var ikke sjældent Embedsmand eller en anden højtstaaende Person, som det var meget farligt at fornærme i Enevældens Dage. Sønnen Christen skrev saa noget om den foreliggende Sag, men i taktfulde og høflige Udtryk. Bagefter skulde han saa læse Brevet, og saa maatte han jo huske at fremføre de samme Kraftudtryk, som han var bleven dikteret. Saa gned Per sig fornøjet i Hænderne, at hans Uven kunde blive overbragt en saadan Skylle. Han var dog nok i mere rolige Øjeblikke i Tvivl om, at Skrивeren havde været rigtig ærlig, thi han udtalte ved enkelte Lejligheder: »Det er en sand Lykke for mig, at jeg ikke kan skrive; havde jeg kunnet, saa havde jeg kommen i Bolt og Jern.

P. Holm havde en Masse Processer, og han havde jævnlig Ærinde til Prokurator Westerby i Hjørring. Per fortalte flere Gange, at der var en af hans Processer, der en Tid saa haabløs ud, men saa stak han en Hundredalerseddél i Haanden paa Prokuratoren, og det hjalp.

Sønnen Christen overfuste han ogsaa somme Tider, og saa blev der et værre Opgør, thi han gav Urimelighederne tilbage. Da min Fader, som var den ældste af Christens Sønner, var bleven saa stor, at han kunde være Kusk og ellers gaa sin Bedstefader til Haande, lod han ikke saa sjældent sit daarlige Lune gaa ud over ham, skældte ham ud og gav ham ogsaa engang imellem en Lussing. Min Fader tog imod alt uden at kny. Naar saa Uvejret var drevet godt over, saa sagde Per: »Det kan jeg lide, Mads Peter. Du svarer ikke igen som din Fader. Du skal ogsaa have en stor Skilling.« Og saa vankede der en Specie eller en Daler.

Trods Pers uheldige Sider har han nok alligevel været regnet for en klog Mand, thi uagtet Manglen paa Skolekundskaaber, blev han overdraget kommunale Hverv, ogsaa hvad der angik Skolevæsenet. Han blev ogsaa tilbudt Ti-

tel af Kammerraad. Han afslog dog Æren, da han hørte, der var noget, som hed Rangskat.

P. Holm var selskabelig anlagt og til Tider meget gemyttlig og satte Pris paa et Glas i et godt Lag. — Han var en høj og statelig Skikkelse og blev med Aarene meget korpulent. — 1840 ejede han Eskjær kvit og frit og en pæn Kapital foruden.«

— — —

Naar Slægten den Dag i Dag sidder vel til Huse paa den gamle Herregaard, som den nu i næsten 112 Aar har været i Besiddelse af, da kan man ikke komme uden om, at Æren herfor tilkommer P. Holm, der ved sin Jernflid førte den synkende Skude frelst over Tidens Skær. Og Slægtens Veneration for Stamfaderen maa end mere forøges, naar man erindrer, at de fleste af Hjørring Amts Hovedgaarde blev solgt for Skatterestancer.

P. Holm.

Peder Madsen Holms Navnetræk.

CHRISTEN PEDERSEN HOLM TIL ESKJÆR

var eneste Barn af Peder Holm og Malene Willumsdatter. Han fødtes paa Gaarden Krogholm i Vrejlev Sogn d. 16. Febr. 1800. — I en meget ung Alder (18 Aar) giftede han sig med den 22-aarige *Kirsten Pedersdatter* fra Gaarden Korsholt i Maastrup Sogn. (En Søster til hende fik Gaarden Korsholt og var gift med Sognefogden *Jens Sev. Christensen*.) Christen P. Holm mistede sin Moder samme Aar, som han blev gift.

Skønt de nygifte tog Bolig paa Eskjær, varede det dog

mange Aar, før P. Holm slap Tøjljerne. Og man kan tænke sig til, at det ikke altid har været behageligt at staa i Afhængighedsforhold til den strikse Fader, som var ca. 50 Aar gammel, da de blev gift. Han beholdt selv Gaarden til 23. Sept. 1840 — altsaa til Sønnen var 40 Aar gammel. — Christen Holm oplevede saaledes som nygift de onde Tider, som gik over Landet 1818—1826, men ogsaa Opgangstiderne, som fulgte derpaa. *Og det er sandsynligt, at Livet har formet sig lysere, da de opadgaaende Konjunk-*

Christen Pedersen Holm og Kirsten Pedersdatter.
(Efter Daguerreotypi.)

turer efter 1826 indfandt sig. Sikkert er det, at den finansielle Tilstand paa Eskjær ret hurtigt blev bedre, og man kan med nogenlunde Sikkerhed gaa ud fra, at Aktiverne var i Orden, da Chr. Holm i 1844 ombyggede Gaarden, thi det var en stor Bekostning, og det blev gjort baade solidt og tidssvarende. Hovedbygningen (undtagen Kvisten, som Sønesønnen Chr. O. Holm opsatte 1907) er hans Værk, og til Minde herom er der i Vestgavlen indsat en stor Granitsten med Bogstaverne C. H. og K. H. samt Aarstallet 1844.

Chr. Holm drev vist sin Gaard som en dygtig Landmand, men han havde desuden mange andre Interesser, som han fik Tid til at dyrke. Sognets Sager optog ham meget. I en lang Aarrække var han *Sogneforstander* (fra 1842 til ca. 1858) og tillige var han i mange Aar *Fattigforstander*, ligesom han ogsaa var Vandsynsmand (1846) og havde Tilsyn med Vejarbejdet og blev Skoleforstander d. 8. Januar 1843.

Den 12. Marts 1842 foreslog Chr. Holm ved Sogneforstanderskabets Møde, at der skulde sendes et Andragende til Amtsraadet om Tilladelse til at lade afholde et aarligt Marked i Moshjerg Sogn, og af Sogneforstanderskabets Protokol gør vi følgende Uddrag til Belysning af denne Sag:

»For Protokollen fremkom Proprietær Chr. Holm med skriftlig Forslag af følgende Indhold:

Sogneforstander Chr. Holm foreslog, at et Marked med Heste, Qvæg, Lærred og andre til Bondens Brug fornøden Vahre burde afholdes ved Moshjerg Kro i Moshjerg Sogn, hvilket Marked hvert Aar d. 1. Okt. var bekvemmeligere end de andre Steder eksisterende Markeder og kunde frekventeres af Tolne, Hørmested, Moshjerg, Sindal, Bindsløv og Tværsted Sogne samt det meste af Raabjerg og Elling Sogne, og da denne Egn er af Naturen mindre begunstiget end det meste af det øvrige Vendsyssel, er Kreaturerne som Følge deraf af ringere Kvalitet, hvilket forøges end mere ved den lange Markedsvej — som til Dels maa begynde Dagen i Forvejen, hvilket bevirker en betydelig Dalen i Prisen for Kreaturer fra disse fjerne Egne. Hvis Forslaget vandt Flertallets Bifald, maatte Andragendet sendes til Amtsraadets Overvejelse.«

Resultatet blev, at der i Hørmested blev et aarligt Marked. Denne praktiske Foranstaltning, som man i en lang Aarrække har kunnet glæde sig over, skyldes altsaa Proprietær Holms Initiativ.

Ved Folketingsvalget d. 4. Decbr. 1849 var han opstillet som Kandidat i Hjørring Amts 1. Kreds sammen med Pastor *Neergaard* og Lærer *C. C. Møller*. Han opnaede imidlertid ikke Valg, idet han kun fik 220 Stemmer; Pastor *Neergaard* fik 444 og Lærer *Møller* 18 St.

— I Aaret 1859 afstod *Christen Holm Eskjær* til sin Datter og Svigersøn *Bertel Larsen*. Han døde den 8. August 1865. Hans Hustru *Kirsten Pedersdatter*, der først døde

Kirsten Pedersdatter Holm. (Efter en Tegning.)

den 13. Juni 1873, skal som ung have været meget smuk. Hun faar det Eftermæle, at hun var en meget forstandig Kvinde, der opdrog sine Børn »i Tugt og Ære«. Hun gjaldt for at være en dygtig Husmoder, som gav sine Husfolk god, vel tillavet Mad, uden at det kostede for meget. Hun skal ogsaa have været mere godgørende og mere hjælpsom mod Smaafolk end sin Mand.

KARAKTERISTIK AF CHR. PEDERSEN HOLM.

Christen Holms Moder *Malene Willumsdatter* skal have været en dygtig, blid og klog Kvinde. Hun hørte til de stille i Landet. Sønnen *Christen Holm* slægtede hende paa og havde kun lidt Lighed med sin Fader. Han var ikke meget talende, men hvad han sagde, var vel overvejet. Han var ikke brutal mod sine Folk, thi han for-

Christen Pedersen Holm. (Efter en Tegning.)

stod ved andre Midler at faa sin Villie sat igennem. En Jernvillie havde han, som alle uvilkaarligt bøjede sig for. Efter Datidens Forhold var han en oplyst Mand og dertil meget belæst. Han ejede en Mængde Love og Anordninger, som han med Flid satte sig ind i, og han var i de fleste Tilfælde sin egen Jurist. Han havde vist aldrig Processer som Faderen. De mangfoldige Obligationer, han havde, skrev han selv.

For at fremme den almindelige Oplysning i Mosbjerg Sogn fik han der oprettet en Læseforening, som uden

Tvivl har haft stor Betydning, ikke mindst for Ungdommen.

Eskjær 10. August 1865.

Chr. Pedersen

Christen Pedersen Holms Haandskrift.

DØDSANNONCE OVER CHRISTEN P. HOLM

I »Frederikshavns Avis« for den 10. August 1865 findes følgende Bekendtgørelse om Chr. P. Holms Død:

»At Herren Natten til d. 9. ds. hjemkaldte ved en blid og rolig Død min kære uforglemmelige Mand Christen Pedersen Holm i sit 66. Aar, efter 4 Aars tiltagende Svaghed, og efter at han i ca. 48 Aar med mig i et kærligt Ægteskab havde delt Livets Sorger og Glæder, dette bekendtgøres for deltagende Slægt og Venner. Vort Ægteskab var velsignet med 10 Børn, af hvilke tvende er gaaet forud og modtager ham hisset.

Eskjær, d. 10. Aug. 1865.

Kirsten Holm, f. Pedersen.

Begravelsen finder Sted fra Hjemmet Mandag den 11. ds. Kl. 1.«

CHRISTEN PEDERSEN HOLMS OG KIRSTEN PEDERSDATTERS BØRN

A. 1. *Maren Holm*, f. 10.—7.—1819, g. m. Peter Christian Sortkjær.

Deres Børn:

1. Carl Pedersen, Mølgaard.
2. Peder Pedersen, Tronsmark.
3. Christian Pedersen, Sortkjær.
4. Christen Holm Pedersen, Kvissel.
5. Niels Peder Pedersen, Kvissel.

- A. 2. *Malene Holm*, f. 27.—2.—1821, g. m. Niels Olesen (Holt) i Serridslev.

Deres Datter Kirstine blev g. m. Gotfred Larsen, Eskjær Skovhus.

Deres Børn:

1. Chr. Nygaard Larsen.
2. Carl Larsen.
3. Line Larsen.
4. Ane Larsen.
5. Jens Pedersen Larsen (i Amerika).

- A. 3. *Mads Peter Holm*, f. 11.—3.—1823, d. 12.—4.—1876, g. m. Enke Ane Johanne Nielsdatter fra Skoven i Tolne.

Deres Børn:

1. Chr. Peter H. (døde ung).
2. Kirsten H., g. m. Lærer Jacobsen.
3. Niels Christian H., f. 20.—6.—1848, g. m. Ingeborg Pedersen (Uggerby), f. 26.—2.—1852.

Deres Børn:

- a. Mads P. Holm, g. m. Katrine Nørgaard (Sejlfjord).
- b. Marie Holm, f. 17.—11.—1877, g. m. Murerm. Thomsen, Gentofte.
- c. Daniel Holm (ugift), f. 9.—6.—1882 (Storgaard, Vogn — nu Amerika).
- d. Valdemar Holm, f. 14.—1.—1885, g. 1921 m. Maren Jepsen.

- A. 4. *Niels Peter Holm*, f./9.—11.—1825, d. 2.—10.—1875, g. m. Else Larsen (kaldet Friis), boede i Frisengaarden i Bindslev.

Deres Børn:

1. Kirsten, g. m. Niels Storgaard (Kvissel).
2. Caroline, g. m. Niels Mouritsen (S. Dakota, U. S.)
3. Christen, g. m. P. Pinkrogs Datter (S. Dakota).
4. Ane, g. m. Niels Mølgaard (Kvissel).

- A. 5. *Jens Jørgen Holm*, f. 17.—6.—1828, d. 9.—5.—1906,

g. m. Amalie Olesdatter, f. 15.—9.—1827, d. 12.—2.—1908, Datter af Ole Christensen og Ane Margrethe Larsdatter til Ribberholt.

Deres Søn:

Christian Oluf Holm, f. 29.—5.—1856.

A. 6. *Ane Holm*, f. 11.—6.—1830, d. 12.—4.—1880, g. m. Bertel Larsen, d. 4.—10.—1880.

Deres Børn:

1. Methine L., g. m. Janus Larsen (begge er døde).
2. Amalie L., g. m. Anders Pedersen, Elling.
3. Lars L., Glarmester i Brønderslev.
4. Frederikke L., g. m. Lund, Bindslev.
5. Laura L., g. m. Sandberg.

A. 7. *Carl Christian Holm*, f. 13.—8.—1832, d. 12.—3.—1874, g. m. Gartner Niensens Datter, Dvergetved. De boede paa en Parcel af Eskjær, senere Eskjær Mølle.

Deres Børn:

1. Christen, f. 1858, Maler, Bindslev.
2. Christian, f. 1862, Landpost, Bindslev.

A. 8. *Jacob Severin Holm*, f. 8.—8.—1834, d. 15.—3.—1835.

A. 9. *Jacob Severin Holm*, f. 12.—4.—1836, d. 24.—5.—1867, g. m. Jørgen Niensens Datter, Langager, hvor de boede.

Deres Børn:

1. Christen H., Møller, senere Landpost.
2. Tine H., g. m. Købm. Larsen, Maastrup.
3. Julius H., døde ung i Tværsted.
4. Nina H., g. m. Thorvald Andersen i Mosbjerg.

SPAREKASSEDIREKTØR, CANCELLIRAAD JENS JØRGEN HOLM

(A 5.)

Skønt Herremands søn blev *Jens Jørgen Holm* og alle hans Søskende opdraget som almindelige Bønder. Der holdtes saaledes ikke Huslærer til dem i Hjemmet, men

de delte Kaar med Sognets andre Børn og nød kun den Undervisning, som en almindelig (han siger selv »maadelig«) Almueskole kunde byde paa.

Da Skoletiden var forbi, kom han i Arbejde paa Gaarden, hvor der var nok at tage Vare paa, og hvor han saa at sige gennemgik alle Grader lige fra simpel Hyrdedreng til den mere betroede Stilling som Gaardens egentlige Leder, naar Faderen var fraværende. — Men det praktiske Arbejde optog ikke al hans Tid. Han havde ogsaa literære Interesser, især dyrkede han Landbrugslitteratur og Lovkyndighed. Da han var 22 Aar gl., maatte han ind som Soldat. Den 12. November 1850 mødte han i Aalborg, hvor han gennemgik Rekrutskolen, hvorefter han gjorde Tjeneste ved 1ste Forstærkningsbataillon, som laa i Kantonnement i *Flensborg*. Her blev han udpeget til Underkorporal og forrettede Tjeneste som saadan i $2\frac{3}{4}$ Aar paa forskellige Steder i Hertugdømmerne, det sidste Aar i *Allona*. I Efteraaret 1853 blev han hjemsendt og fik »en hjertelig Modtagelse af sine Forældre,« som han selv udtrykker sig.

Det første Aar efter sin Hjemkomst forblev han hjemme paa Eskjær, hvor han var sin Fader en udmærket Støtte.

Den 15. Oktober 1854 giftede han sig med *Amalia Olesen*, Datter af *Ole Christensen**) (f. paa Ribberholt 22.—7.—1798, d. 1.—1.—1857) og *Ane Margrethe Larsdatter* (f. paa Skaftved 27.—12.—1808, d. 29.—8.—1857) til *Øster Ribberholt* i Aasted Sogn. Da hun var eneste Barn, forblev de nygifte hos hendes Forældre, som kort efter afgik ved Døden. De var da de eneste Arvinger til Gaarden, en mindre Proprietærgaard paa 120 Tdr. Land. Da han den 12. November 1890 solgte sin Gaard (den kostede

---

*) Ole Christensen og Ane Marg. Larsdatter blev gift d. 26.—11.—1826. Deres Gravsted findes paa Aasted Kirkegaard.

67,000 Kr.), havde han allerede i 5 Aar sammen med sin Familie boet i Frederikshavn, hvor han havde sin egen Ejendom.

J. J. Holm har beklædt en Mængde Tillidshverv, var saaledes i hened en Menneskealder *Forligsmægler* for Hjørring Amts II. Kreds og i omtrent lige saa lang Tid fast *Vurderingsmand* for Horns Herred ved Udlaan af umyndiges Midler (efter Lov af 19. Marts 1869); var i en meget lang Aarrække *Sognevurderingsmand* (i Henhold til Loven af 4. Marts 1857, angaaende Forandringer i Brandforsikringsanordningerne for Landet). Han var desuden fire Gange valgt ind i Sogneraadet og var i lang Tid dets Formand. Den 18. Novbr. 1873 blev han valgt ind i Bestyrelsen for »Frederikshavns og Omegns Sparekasse«, og fra den 23. April 1885 og til sin Død den 9. Maj 1906 var han jourhavende Direktør for samme Sparekasse. Han har altsaa været knyttet til denne Sparekasses Ledelse i ca. 33 Aar, og hans Gerning her maa betragtes som en stor Del af hans Manddomsgerning, og den har uden Tvivl haft hans særlige Interesse. Som den baade lovkyndige og regnskabskyndige Mand med rig Erfaring paa mange Omraader har han ogsaa i særlig Grad egnet sig for denne Stilling.

Man kunde tænke sig, at hans mange Tillidshverv i den Grad havde lagt Beslag paa hans Tid, at hans Landbrug af den Grund blev forsømt. Dette er imidlertid langt fra Tilfældet. Han skal endog have drevet et baade smukt og rentabelt Landbrug. Intet blev forsømt. Hans Jorder gav god Afgrøde, hans Besætning var i fortrinlig Stand, og hans Mejeribrug stod højt. At han har været en meget optaget Mand, siger sig selv. Selskabelighed laa ikke til hans Natur, hvorfor han fik Tid til et betydeligt Arbejde. — I sin Fritid morede det ham at give sig af med Snedkeri og Smedehaandværk. Han havde et paa alle Omraader komplet Værksted med alt til Faget henhørende af Redskaber, Værktøj m. v. Paa Eskjær Hovedgaard

staar i Spisestuen den Dag i Dag en Buffet, som Familien med Pietet vaager over, og som er hans Værk; af mindre Arbejder har Familien flere Ting, der er udgaaet fra hans Haand — fikse Ting, som udviser, at han har haft et godt Haandelag paa dette Omraade og været meget fin-gernem.

Ved Folketingsvalget den 14. Juni 1864 blev Proprietær *J. J. Holm* valgt ind i Folketinget som Kandidat i Hjørring Amts 1. Kreds. Han kom ind med 485 Stemmer, og hans eneste Modkandidat, Fabrikant *F. Tutein*, senere Høgholt, fik 284 Stemmer. Om Hr. Holms Valg til Rigsdagen d. 14. Juni 1864 gengives efter Frederikshavns Avis for den 15. Juni følgende:

Omvalget i Gaar paa et Medlem til Rigsdagens Folke-ting for denne Kreds havde til Udfald, at Gaardejer *J. J. Holm* af Ribberholt valgtes med 485 Stemmer, Byraads-medlem *Tutein* af Skagen fik 284 Stemmer. Hr. Holm havde følgende Stillere: J. H. Nielsen, Aasted, Köhler, Lengsholm, L. C. Pedersen, Skjørtholt, Christian Jørgensen, Elling, A. P. Gaardboe [Topografen], Alsing, Ellinggaard, Christian Jensen, Grønlund, O. Chr. Jensen, Vrangbæk, Larsen, Sludstrup, P. C. Frantzen, Abildgaard, T. J. Larsen, Holmen, Peder Olesen, Neist, Julius Nielsen, Torslev, og Severin Jensen, Skjørtholt. Hr. L. C. Pedersen anbefalede Hr. Holm som en uafhængig og hæderlig Mand og i flere Retninger kyndig Mand. Derefter fik Hr. Holm Ordet og meddelte i Korthed, at han efter bedste Evne vilde stræbe at gøre sig værdig til Kredsens Tillid, dersom den vilde hædre ham ved Valg. Han vilde virke i fri og folkelig Aand og i ethvert Tilfælde handle uafhængigt og ikke lade sig paavirke af Partiinteresser. Hvad Rigsdagens og Rigsraadets Sammensmeltning angik, vilde han for ingen Pris give sit Minde til, at Rigsdagen gik op i Rigsraadet, naar ikke den for Rigsdagen gældende Valglov blev overført paa Rigsraadet. — — — Da Hr. Holm var valgt, udtalte Hr. *Tutein*, at det kunde ej andet end

glæde ham, at Valget var faldet paa en saa hæderlig og fornuftig Mand som Hr. Holm — en Udtalelse, som vi for vort Vedkommende ganske kan tiltræde.«

Ved Valget den 22. September 1869 blev han paany indvalgt i Rigsdagen for samme Kreds med 304 Stemmer. Hans Modkandidat, Lærer *Nielsen*, Lendum, fik 144 St.

Ved Valget den 20. Septbr. 1872 stillede han sig atter i samme Kreds, men opnaaede ikke Valg. Hans Modkan-

Cancelliraad J. J. Holm.

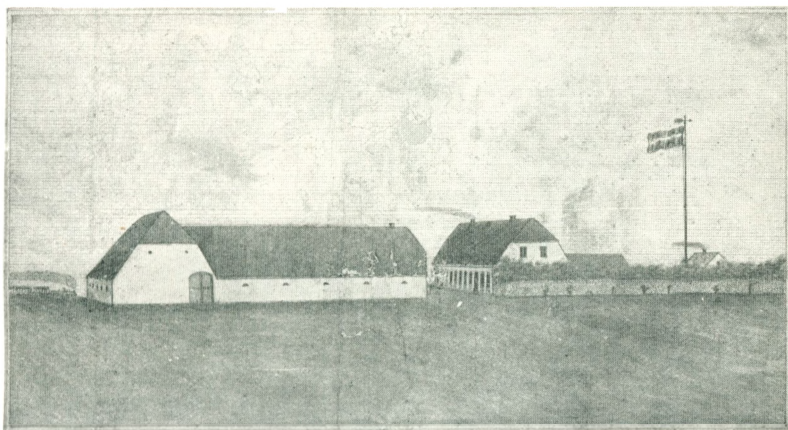
didat, Gaardejer *C. J. Haverslev*, Skudsig, fik 389 Stemmer, Proprietær Holm 370 St. Derefter stillede han sig ikke oftere. — I politisk Henseende hørte han til det saakaldte *Mellemparti*, og han stemte to Gange for Grundlovsforandringen.

Til Folketingsvalget den 20. Septbr. 1872 udsendte J. J. Holm til sine Vælgere følgende Redegørelse, som vi gengiver i Ekstrakt efter »Frederikshavns Avis«:

»Til Vælgerne i Hjørring Amts I. Valgkreds!

Jeg har ikke søgt Genvalg denne Gang, men har nu

givet efter for mange Opfordringer til at stille mig d. 20. ds. i Frederikshavn. Jeg slutter mig som bekendt til Mellempartiet, der vil en rolig Udvikling i frisindet Retning. Jeg erkender ikke, der er Trang til Forandring i Forfatningen eller til nogen udvidet kommunal Valgret. — Jeg nærer Tillid til den nuværende Regering. Med Hensyn til Forsvaret gaar jeg *kun* med til Besparelser, naar Forsvarets Kraft derved ikke svækkes. Jeg gaar med til en forbedret Almueundervisning, selv om det forøger Udgifterne, og jeg ønsker en Forbedring af de Fattiges Kaar,

Ribberholt i Aasted Sogn. (Efter Tegning af Chr. O. Holm 1873.)

naar der bygges paa Retfærdighed og Respekt for Ejendomsretten. Jeg ønsker Nedsættelse af Tolden paa de Livsfor nødenheder, der især bruges af ubemidlede.

Ribberholt, d. 6. Sept. 1872.

Ærbødigst

J. J. Holm.«

Som Paaskønnelse for det meget betydelige Arbejde, Proprietær Holms mange Tillidshverv i Tidens Løb havde krævet, og som han paa saa fortrinlig Maade havde udført, blev han den 14. September 1894 udnævnt til Cancelliraad. Da den originale Skrivelse, han i den Anledning modtog, er holdt i samme Cancellistil, som man an-

vendte for over hundrede Aar siden, aftrykkes den her in extenso:

»Vi Christian den Niende af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg gjøre vitterligt, at Vi allernaadigst har beskikket og forordnet saaog herved beskikker og forordner Forligsmægler for Hjørring Amts II. Forligskreds, Sparekassedirektør *Jens*

Badstue-Lovorden

*Peder Madsen Holm, født 26 April 1770
 Død 21 April 1845
 Malene Willimusdatter, født 8 Juli 1768.
 Død 10 Septbr. 1818.*

Lovorden

*Christen Pedersen Holm, født 16 Febr. 1800
 Død 8 August 1865
 Nielsen Pedersdatter, født 19 Januar 1796
 Død 13 Juni 1873.*

Cancelliraad J. J. Holms Haandskrift.

Jørgen Holm af Vor Kjøbstad Frederikshavn udi Vort Land Nørrejylland til Vores Cancelliraad og dertil herved i kongelig Naade udnævne ham.

Og maa og skal han i Kraft heraf fra denne Vor Bestallingsdato ved alle forekommende Lejligheder efter sin Anciennitet nyde den Rang udi Sæde og Gang, som han efter Rangforordningen af 14. Okt. 1746, dens 7ende Klasse Nr. 1 kan tilkomme og derefter af Alle anses og agtes.

Thi skal han være Os som sin rette Herre og Konge tro og lydlig, holde Rigets Grundlov og med Troskab og Nidkærhed opfylde de Pligter, som den ham allernaadigst

forundte Rang paalægger ham, alt i Overensstemmelse med den Ed han Os derpaa allerunderdanigst givet og aflagt haver.

Givet paa Bernstorff d. 14. Sept. 1894.

Under Vor Kongelige Haand og Segl

Christian Rex.

_____
Nellemann.«

— Cancelliraad Holm var ikke en Mand af mange

Cancelliraadinde Amalie Holm.

Ord; han var en noget indadvendt Natur og havde næppe selskabelige Anlæg. Han kom saa at sige aldrig paa Hoteller, spillede ikke Kort og dyrkede ej heller Musik eller Teater. Han var et udpræget Arbejdsmand, altid optaget af sin Gaard, medens han havde den, og af sine Tillidshverv. Den 9. Maj 1906 døde han i Frederikshavn, hvor hans og Hustrus Begrævelse findes. Redaktør *Rudolf Vogelius* i Frederikshavn skriver om J. J. Holm: »For mig staar han som en venlig, sagtmødig og retsindig Mand, til hvem man med Tillid kunde vende sig med alt.«

Fhv. Trafikminister, Folketingsmand *Thomas Larsen* skriver saaledes om J. J. Holm: »Uden at have kendt Hr. Holm nærmere har jeg dog kendt ham saa meget, at Læsningen af disse Oplysninger (et Brev fra Sønnen) har vakt gamle Minder om adskillige af hans Møder, som jeg har overværet, da jeg var ganske ung, og han har altid staaet for mig som en meget tiltalende Personlighed, ligesom hans Noblesse overfor Modstandere vistnok var ret ualmindelig.«

— — —

Hans Hustru *Amalie Olesdatter* var mere livlig og selskabelig anlagt. Hun spillede f. Eks. gerne Kort. — Hun var baade en dygtig og en afholdt Kvinde samt en udmærket Moder for sin eneste Søn, som hun omfattede med en sjælden Kærlighed. Hun døde d. 12. Febr. 1908.

Deres eneste Barn er Sønnen Christen Oluf Holm.

NEKROLOG OVER CANCELLIRAAD J. J. HOLM

Efter »Vendsyssel Tidende« for 10. Maj 1906 gengives følgende:

»Som i Gaar meddelt er den gamle velkendte Cancelliraad Holm heraf Byen afgaaet ved Døden 78 Aar gl. Han var født 1828 paa Eskjær, der nu ejes af hans Søn. 1854 overtog han Ribberholt ved Kvissel, og her udrettede han særlig sin Manddomsgerning. Som den praktiske Mand, han var, kom han hurtigt til at beklæde forskellige offentlige Tillidshverv. Han var saaledes i mange Aar Formand for Aasted-Skærum Sogneraad og senere repræsenterede han Frederikshavnskredsen i Folketinget i 2 Samlinger. Efter at have solgt »Ribberholt« flyttede Holm her til Byen, hvor han blev Forligsmægler og Medlem af Direktionen for Sparekassen. I politisk Henseende sluttede han sig til det konservative Parti, men i de senere Aar havde han ikke megen Interesse for Politik.

I 1904 d. 15. Okt. fejrede Kancelliraad Holm og Hustru deres Guldbryllup, i hvilken Anledning han stiftede et Legat for ubemidlede i Aasted Sogn. Frederikshavns Sparekasse hædrede ham ved at stifte et Legat, der bærer hans og Hustrus Navn.«

I »Frederikshavns Avis« for 9. Maj 1906 læses bl. a.: »Han var en ualmindelig agtet og anset Mand, og ved hans og Hustrus Guldbryllup d. 15. Okt. 1904 hædredes han under stor Deltagelse fra Land og By, og Sparekassen hædrede ham for hans »Dygtighed og Pligttroskab« — —

FHV. PROPRIETÆR, RENTIER CHR. O. HOLM

R. a. Dbg.

(B.)

BIOGRAFI

Christian Oluf Holm, født paa Ribberholt d. 29. Maj 1856, har uden Tvivl som eneste Barn i et forholdsvis velstillet Hjem haft en lykkelig Barndomstid. Men ogsaa i dette Hjem har Familiens Tradition med Hensyn til Opdragelsen gjort sig gældende, idet han i Hovedsagen kun nød den Undervisning, som Almueskolen bød; dog gik han en Tid til en Privatlærer og var paa Mørke Højskole, men uden Eksamensformaal. Efter endt Skoletid blev han uddannet i det praktiske Landbrug og lærte ogsaa Mejerivæsen paa Kalundborg Ladegaard. En kort Tid tjente han som Forvalter, og paa Mattrup var han Mejerist. — Uden Tvivl har han ønsket at faa sine teoretiske Kundskaber paa Højde med sin praktiske Uddannelse og med Tidens Fordringer og tog i den Hensigt paa Landbohøjskolen, hvor han i den unge Alder af kun 21 Aar tog Eksamen som Landbrugskandidat.

Da hans Onkel *Bertel Larsen*, som ejede Eskjær Ho-

vedgaard, og hans Tante (Ane, født Holm) begge afgik ved Døden i Aaret 1880, og da Arvingerne ikke havde Mod paa og vel næppe heller Raad til at overtage Gaarden, købte Chr. O. Holm Eskjær, selvfølgelig med Rygstød fra sin Fader Sparekassedirektør Cancelliraad J. J. Holm.

Ved denne Ordning opnaæde man to Ting af Betydning: For det første, at Hovedgaarden Eskjær, som havde tilhørt den Holmske Slægt i over 70 Aar, forblev i Slæg-

Ungdomsbillede af Chr. O. Holm.

tens Eje, og for det andet, at Arvingerne fik de frigjorte Midler stillet til Disposition.

For den unge Chr. O. Holm, der kun var 24 Aar gl., var det en betydelig Virksomhed at gaa ind til. Og der hørte baade Mod og Mandshjerte til at binde an med saa stor en Opgave. Men »hvo intet vover, intet vinder.« Og der *var* noget at vove. Det kan ikke nægtes. Konjunkturerne var i Begyndelsen nedadgaaende, men blev senere bedre. Man havde allerede den Gang i Landbruget lagt om paa en anden Bov, idet man fra Korn-

perioden var gledet ganske jævnt over i Smørperioden. Men navnlig i de første Aar var der meget at gøre med at faa Gaarden ind i den Drift, som syntes mest rationel. Og Gaardens Ledelse krævede helt og fuldt sin Mand. Men om Gaardens Udvikling under hans Førerskab henvises til Eskjær Hovedgaards Historie.

Kun sjældent forundes det en Herremand i Fred og Ro at nyde Agrarlivets Velsignelser. Ingen undgaar sin Skæbne, og det gjorde Godsejer Holm heller ikke. Da Eskjær efter faa Aars Forløb var kommen »i Stil«, og man havde lært at kende Gaardens ny Ejer som den praktiske og evnerige Mand, strømmede Tillidshvervene ind en gros. Midt i Firserne fik han Bestalling som Vurderingsmand for »Umyndiges og andre under offentligt Tilsyn staaende Midler« — et meget ærefuldt Hverv. Aaret efter valgtes han ind i Sogneraadet for Moshjerg-Hørmesteds i Perioden 1886—91 — og atter senere fra 1898—1903. I Sogneraadet, hvor han var Formand i ti Aar, sad han sammen med bl. a. Trafikminister *Thomas Larsen*. Et betydeligt Arbejde blev udrettet under hans Ægide, idet der i disse Aar i Sognet blev opført to ny Skoler, Offeret blev afløst og Moshjerg-Hørmesteds blev delt i to Kommuner. I Tiden 1899—1905 sad han i Sogneraadsforeningens Bestyrelse og var ogsaa i mange Aar Medlem af Skolekommissionen. — Som særlig sagkyndig paa Mejerivæsenets Omraade drev han i en Aarrække sammen med Mejerist S. Pedersen og M. Størup det Fællesmejeri i Moshjerg Sogn, som i 1893 overgik til et Andelsmejeri, som han i de første 10 Aar var Formand for.

Fra Aaret 1900 har han været *Forligskommissær* for Hjørring Amts 6te Kreds og fratraadte efter eget Ønske i Efteraaret 1912. Hedeselskabets Arbejder og Plantnings-sagen i det hele taget har i Hr. Holm haft en varm Talsmand. I 1890 anlagde Hedeselskabet hos ham sin første Prøvestation i det nordlige Vendsyssel. — I mange Aar

var han Næstformand i Landboforeningen »Vendsyssel«, og i 1902 rejste han Planteavlssagen som Foreningssag i Hjørring Amt, ligesom han senere med Iver har arbejdet for at etablere det nu ordnede Samvirke i denne Sag mellem begge Landboforeningerne og Husmandsforeningen, og for Fællesudvalgene blev Hr. Holm Formand.

I 1903 blev han valgt til Vurderingsformand for Ska-gens Skyldkreds og i 1906 valgt og autoriseret som land

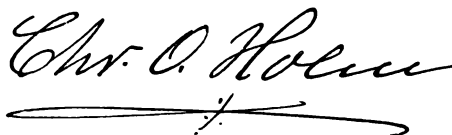
Chr. O. Holm.

brugskyndig Tillidsmand ved Akkordbehandling, og for Fuldstændighedens Skyld tilføjes, at ved Vendsyssel Banks Oprettelse i 1904 kom han ind i Bankraadet og blev d. 2. April 1913 valgt til Næstformand i »Hjørring Amts land-økonomiske Selskab«. Da Hr. Holm flyttede til Hasseris og »Nordjydsk Bank« straks derefter blev startet, blev han valgt ind i Bestyrelsen og er for Tiden Næstformand i Bankraadet for samme Bank.

At disse mange Tillidshverv har krævet et meget betydeligt Arbejde er næsten en overflødig Bemærkning.

Men Arbejdet blev ikke blot udført, men det blev tillige gjort saaledes, at Hr. Holm høstede megen Anerkendelse for samme, og i denne Forbindelse maa anføres hans Ud-nævnelse til Ridder af Dannebrogordenen d. 11. Maj 1914. Men ogsaa den lokale Presse har ved mange Lejligheder bevidnet Hr. Holm Anerkendelse og tolket Befolkningens Paaskønnelse.

Ved Valget til Folketinget d. 24. Maj 1909 blev Chr. O. Holm valgt ind i Rigsdagen som Kandidat for Hjørring Amts 1. Kreds. Han blev valgt med 1118 Stemmer. Af de andre Kandidater havde Gaardejer *Hans Madsen* 980 og Lærer *M. Nielsen* 682 St. Han blev nærmest valgt paa Forsvars- og Ædruelighedssagen. Om hans Arbejde i Rigsdagen henvises til hans Taler i et senere Afsnit.

Chr. O. Holms Haandskrift.

Til Uddannelse af unge Mænd fra Moshjerg Sogn har Chr. O. Holm og Hustru stiftet et Legat, der foreløbig er paa 2000 Kr. Det bestyres af Ejeren af Eskjær, Stedets Præst og Sogneraadsformanden.

»Gør Ret og Skel og ingen Gæld
og bliv din egen Herre.«

Disse to Linier kan passende afslutte foranstaaende Biografi m. v., thi de karakteriserer i mangt og meget Hr. Holm, og skulde han nogensinde sætte noget Motto under sit Billede, vilde det uden Tvivl blive disse Linier, — hvis Indhold og Betydning han ofte har fremhævet.

UDENLANDSREJSER og REJSEBREVE

Man kan saa udmærket forstaa, at en Mand, der til daglig sidder i en stor Bedrift, og som tillige er Indehaver

af en Mængde Tillidshverv, kan faa Trang til ganske at frigøre sig, til at rive sig løs fra det hele og atter for en kortere eller længere Tid være en »fri Mand.« — Denne Trang har uden Tvivl været stærk hos Hr. Holm, som har gjort mange, og man kunde gerne sige, lange Rejser, hvoraf en Del har strakt sig over flere Maaneder. Ikke blot Skandinavien har han gæstet, beundret Norges imponerende Fjælde og skønne Dale samt Sverrigs dystre Skove og herlige Søer, men ogsaa England, Skotland, Holland, Belgien, Tyskland, Østrig-Ungarn, Frankrig, Schweitz og Italien har han gennemrejst, og hans Rejser har ikke blot været ham en fortrinlig Rekreation af foryngende og forfriskende Virkning, men de har ogsaa paa mange Omraader givet positivt Udbytte. I 1908 var han saaledes sammen med 17 andre danske Landmænd paa en Rejse til Skotland og England. Om Udbyttet af denne Rejse gengiver vi efter »Frederikshavns Avis« for d. 22. Juli 1908 følgende:

I Dagene 30te Juni til 9de Juli aflagde 18 danske Landmænd under Førers Ledelse et Besøg i Skotland og England.

Turen var foranstaltet af de danske Landbrugskandidaters Forening.

Blandt Deltagerne var Proprietær *Chr. O. Holm*, Eskjær, ved hvis Velvillie vi er sat i Stand til at give følgende Oplysninger.

Hr. Holm fortæller:

27de Juni rejste vi fra København med Islandsdamperen »Laura« til Leith. Som Fører medfulgte Konsulent i Mejeribrug *Elbrecht*. Oprindeligt var det bestemt, at Konsulent *Schou* skulde være Fører, men han blev ved Sygdom forhindret i at deltage.

Ankomsten til Leith fandt Sted Tirsdag Morgen den 30te Juni, og i tohjulede Drosker, de saakaldte cabs, fortsattes Turen til Edinburgh. Den danske Konsul Mr. Berry og Vicekonsulen Mr. Davidson var mødt for at modtage de danske Gæster.

Edinburgh, Skotlands skønne gamle Hovedstad, besaas, og der aflagdes Besøg paa en Industriudstilling, som for Øjeblikket afholdes i Staden.

»Disse Kanadiere er dog nogle forfærdelige Mennesker,« udbrød Hr. Holm i Samtalen med os, og han vilde dermed sige, at paa denne Udstilling saavel som paa en Udstilling i Newcastle og den store fransk-engelske Udstilling i London, som han med sine Rejsefæller senere havde Lejlighed til at se, indtog Udstillerne fra Kanada en fremragende Plads.

Onsdag Morgen gik Turen fra Edinburgh ud i Landet. Befordringen var en med 4 Heste forspændt Vogn, hvorpaa 30 Mennesker fik Plads. Ad fortrinlige, paa sine Steder 30 Alen brede, med murede Stengærder forsynede Veje gik det. Vi aflagde Besøg paa 5—6 af Lord Roseberys Ejendomme, væsentligst mindre Bedrifter, som hver for sig havde helliget sig til enkelte Grene af Landbruget: et Sted Svineavl, et andet Opdræt af Kreaturer, et tredje Planteavl osv. Endvidere besaas et af Roseberys større, bortforpagtede Godser — en udmærket Bedrift med store Høafgrøder og Kartoffelafgrøder, hvilke sidste ofte er dominerende i skotsk Landbrug; her fededes ca. 150 Stude om Aaret.

En Landmand, som leverer Mælk til Edinburgh, var overfor Mælkekøberne forpligtet til i sin Stald at have et vist Maal Gulvflade og et vist Maal Luft for hver Ko. Det er ingen Lovbestemmelse, men en frivillig Overenskomst, hvormed man mente, Hygiejnens Fordringer var fyldstgjorte.

Torsdag den 2den Juli mødte 10 Skotter med Automobiler, og atter gik Turen ad nye Veje ud over Landet. Hos det skotske Landbrugsselskabs Præsident Mr. Hope spiste vi Frokost, og efter Tilbagekomsten til Edinburgh var vi Landbrugsselskabets Gæster til Middag. Menuen var lang, men overkommelig — da Taler først holdtes efter Maaltidet og ikke som hos os under det. Som Drik foretrak Skotterne den nationale Whisky, vi andre Rødvinen. Stemningen var ypperlig. Der holdtes Taler for Kong Edward og Kong Frederik, for de danske Gæster og for det skotske Landbrugsselskab for Danmark og for Dronning Alexandra, og selv den, som forstod meget lidt af, hvad der blev sagt, kunde ikke nære Tvivl om Ægt-heden og Styrken af de Følelser, som gav sig til Kende, og som fik et særlig stærkt Udtryk under Omtalen af Danmarks skønne Kongedatter, der drog over Havet for at blive Englands Dronning. Skaalen for Mr. Hope blev modtaget med en Begejstring, som gav sig Udtryk deri, at Skotterne sprang op paa deres Stole og satte den ene Fod paa Bordet.

Fredag 3die Juli fortsattes Rejsen til Newcastle, hvor vi aflagde Besøg paa en stor Landbrugs- og Maskinudstilling. Om Aftenen gik Turen videre til Leeds. Paa et Landbrugs-Institut besaas forskellige Forsøgsstationer, hvis Virksomhed i adskilligt kan lignedes med vore hjemlige Forsøgsstationer. I Leeds modtoges vi af den danske Generalkonsul Mr. Faber, og under hans udmærkede Førerskab fortsattes Turen. Paa fire Timer kørtes den 40 danske Mil lange Strækning til London. Her, hvor Togenes Mængde er overvældende, og hvor der køres med stor, ofte med ganske overordentlig Hastighed, var det velgørende at lægge Mærke til, at vi altid naæde Ankomststationen til den planmæssige Tid, og vi kunde ikke undlade at drage Sammenligninger med vore hjemlige Jernbaneforhold, hvor for Hurtigtogenes Vedkommende Tiden saa lidt overholdes, at Forsinkelser synes at blive Regelen.

Ankomsten til London fandt Sted Lørdag Aften den 4de Juli. Søndag Sejltur paa Themsen under den mægtige Flods mange Broer, mellem Myldret af Skibe, af hvilke adskillige er Boliger for Menne-

sker, som lever deres hele Liv paa Floden. I de følgende Dage gjaldt vort Besøg Kæmpebyens fornemste Seværdigheder. Tirsdag Aften tog vi den fransk-engelske Udstilling i Øjesyn, og her i den hvide Eventyrets By, under Skæret fra Tusinder af elektriske Lamper — og Frue; det var netop paa denne Dag deres Bryllupsdag.

I Londons Omegn og paa en Tur til Ashford og Maidstone var det navnlig de enorme til Frugtdyrkning og Frøavl indtagne Arealer, som tildrog sig vor Opmærksomhed; een Frugtavler i Ashford havde 300 Acres Land med Hasselnødder, Blommer, Ribs, Stikkelsbær osv.; blandt Frøavlerne indtog d'Hrr. King & Søn en fremragende Plads.

Torsdag Aften 9de Juli forlod vi London. I Harwich gik vi om Bord i Dampskibet »la Cour«, og Fredag Aften den 10de naaede vi Esbjerg og satte atter Foden paa hjemlig Grund.

Spørger De mig, om vi paa vort specielle Omraade, Landbrugets, har set Metoder, vi kan drage os til Nytte, eller nye Veje, tjenlige for os at slaa ind paa, da maa jeg svare Nej. I England og Skotland staar Landbruget i Almindelighed den Dag i Dag omtrent paa samme Standpunkt som for en Menneskealder siden (et Eksempel blandt mange: intet Sted findes Ailebeholder), og Forholdene, under hvilke der paa Landbrugets Omraade arbejdes, er i den Grad forskellige fra vore, at der næppe vil findes noget, vi med Fordel vil kunne anvende og overføre paa vor hjemlige Bedrift.

Men vi har set et stort og herligt Land, et ejendommeligt og dygtigt, med vort beslægtet, men dog fra os saa forskelligt Folk, et Folk, som sætter sig høje Maal og naar dem, og som paa mangfoldige Omraader indtager en ubestridt Førerstilling.

Turen var i enhver Henseende vellykket; den var fortrinligt tilrettelagt, vi havde de bedste Førere, og vi mødte overalt en Gæstfrihed og en Imødekommen, som vi vil mindes med dyb Taknemlighed.

— I 1914 foretog Hr. Holm og Frue en lang Rejse, der varede flere Maaneder. Gennem Tyskland og Østrig gik Rejsen til det skønne, gamle Kulturland Italien og derfra gennem Frankrig og hjem. Til »Nordjysk Landbrug« sendte Hr. Holm en Del Rejsebrev, som her skal gengives i Ekstrakt:

Hr. Redaktør Calundan, Hjørring!

Deres Brev af 16. Januar d. A. rigtig modtaget, og takker jeg derfor, da det altid er rart at høre lidt fra det kære gamle Danmark; hvor skønt der end er her, er der dog skønnest der hjemme.

Vi har jo været i Berlin, Dresden, Prag, og Wien, og af disse er Prag saa langt den interessanteste og ejendommeligste, ja, den er herlig i Stil og Arkitektur og i Omgivelser. Wien har ogsaa meget smukt, men er jo »kolossal«, saa man ser knap det storslaaede.

Fra Saksisk-Schweitz og hertil ser Landbruget ganske godt ud, men det var jo saa lidt man kunde se for Snevejr, for det har vi haft en Del af paa Turen, og i Morges blæste det stærkt og var hundekoldt. Landbrugsbygningerne ser stærke og velopførte ud, men ubetydelige at se til; de er smalle med fladt Tag. Mejerier ses ikke, og det blev sagt, der fandtes ingen, og jeg saa i Dag Koner fra Landet med smaa Krukker Smør, som vi saa det for 40—50 Aar siden. Smørret, man faar, er usaltet, men der siges ogsaa, at der kommer dansk Smør til Wien. Jeg saa Stude brugt som Trækdyr. Her i Byen læssede de ofte saa meget paa Vognene, at de kørte fast ved det mindste Uheld, som opad eller for skarpe Bøjninger.

Man spiser godt, meget Kalvekød og Fugl; Fisken er jo ikke vore gode Torsk og Rødspætter. Øl drikkes ustandselig; Vin ses næsten aldrig og er ogsaa lige saa dyr som i Danmark. Mange ejendommelige Retter gives, i Aften Plum-Puding, der var overhellet med Rom, som blev antændt og brændte saa længe foran os, til Siderne skorpedes.

Jeg er altsaa nu i Rom eller Roma, og jeg skal da skrive lidt om Italien; det bliver selvfølgelig et meget ufuldstændigt Billede ved et saa kort Ophold og saa tilmed, naar man ikke kan Sproget.

Landbruget lider af trykkende Skatter og gammel Slendrian, og der synes ikke at være nogen ret Vekselvirkning mellem selve Jordbruget og Husdyrbruget. Der ses mindre Flokke af smaa langhornede og for den Sags Skyld ogsaa langhaarede Kreaturer græsse ude dels i Indhegninger og dels under en Hyrdes Bevogtning. Temmelig store Flokke ses af Geder og Faar, undertiden 2—300 i hver, tilsyneladende af bedre »Slags« end Kreaturerne. Forleden gjorde vi en lille Tur, 9—10 Km., ud til en By, der hedder Tivoli, med en Masse Vandfald, noget saa storartet og herligt, som ikke kan tænkes, men maa ses. Her saas Sabinerbjergene, hvor Røverne i gamle Dage holdt til, Skove af Steneg og store Olivenplantager, Italiens højeste Cypresser, der skulde være 300 Aar gamle, alt grønt og smukt, og Buske (Foristelle) i Blomst (d. 22. Januar). Der var vist flere Hundrede Vandfald, et enkelt havde et Fald paa 96 m, og fra det øverste Vandfald til Floden skulde der være 175 m. Denne hed før Anio, nu Teverone, og er en Biflod af Tiberen og forsyner hele Rom med Vand og Elektricitet baade til Lys og Kraft (Sporgogne). Der saas mindre Hvedearealer, men ellers var Landbruget meget tarveligt, Redskaberne yderst slette, saaledes bruges endnu Træplove, næsten altid tohjulede Karrer og undertiden Stude som Forspand. Desuden er det meget almindeligt med Æsler og Muldyr som Lastdyr i Bjergene. Det er en utrolig Masse, der kan læsses paa et saadant Dyr og disse tohjulede Vogne; jeg antager, de læsser 6 a 800 Mursten paa, og jeg har set 12 lange, svære pommerske Bjælker m. m. paa en saadan Karre. Træerne ligger selvfølgelig frem paa begge Sider af Hesten, men hvorledes de faar Balancen, saa Dyret ikke synker i Knæ eller løftes i Vejret, er ikke til at forstaa, og det er en utrolig Masse Kul, de saaledes kan køre med inde i Rom. Undertiden er et Muldyr spændt foran opad stejle Gader, men der vanker ogsaa ofte uhyggeligt med Klø til de arme Dyr.

Der bindes ofte en stor Tot Hø til den yderste Ende af den ene Stjert, hvoraf Hesten kan æde efter Behag og i daarligt Vejr tildækkes Dyrene altid, hvilket jo efter den øvrige Behandling er meget rørende at se. Hestene for disse Arbejdskøretøjer køres som oftest ikke men trækkes

Derude ved Tivoli dyrkedes en ekstra fin, langagtig Drue, og man var nu allerede i Gang med at grave Jorden og ordne Overgitrene, som skal holde Vinrankerne oppe.

Det var stadig mit Ønske at se det italienske Landbrug paa nært Hold. Naar man ikke kan Sproget, ingen Bekendtskab har og dertil en uheldig Aarstid, var det ikke saa let at faa bemeldte Ønske opfyldt. Imidlertid udvirkede Pensionatet, jeg boede i i Florens, at jeg fik en Indbydelse til at besøge en Godsejer og Greve Barberino. Den aftalte Dag tog saa min Hustru, en Tolk og jeg med Toget 40—50 km til Station Piero à Sieva og videre i susende Fart med Bil (11 km i 20 Min.) til en Landsby Barberino, hvis Boeøere aabenbart ikke var vant til at se Udlændinge, thi de gloede paa os, saa min Hustru blev helt nervøs. Fra Landsbyen spadserede vi saa op paa Slottet »Turnel Morello«, der laa højt paa et kegleformet Bjerg 900 m over Havet. Greven mødte os uden for den ejendommelige Port og bød os velkommen. Vi blev ført ind i en stor Forhal, hvor der i kæmpestore Trækar stod Citrontræer med modne, gule Citroner paa. Derfra ind i Spisestuen, hvor vi spiste til Middag: raa, røget Skinke serveret i dybe Tallerkener og kun med Brød til, dernæst den stadige Maccaroni, Bøf, Æblekage og Mokka, serveret ved den aabne Kamin, hvor vi efter Middagen placerede os for at varme vore Hænder ved Pindewarmen. Der var noget uhyggeligt, idet Greven bor inde i Byen om Vinteren, og kun var taget derud med en Køkenpige for vor Skyld. Slottet saa ogsaa temmelig havareret ud, hvilket jeg bemærkede til Tolken, som mente, at dette var, som det burde være, og langt interessantere, end hvis Slottet havde været afpudset og smukt istandsat. Gennemgaaende opføres Husene i Italien af Beton, støbt i Kasser, og bliver aldrig spækket ud eller kalket, hvorfor de for os ser skumle ud, os Danske, der er vant til paa Landet at se vel opførte og vedligeholdte Bygninger, og vi mener, det maa være en fattig Befolkning, som det vel ogsaa nok er, der lever i saa slet udseende Huse.

Greverne i Italien besidder vist ofte store Formuer, men ellers er der af Forrettigheder ikke meget tilbage. De forskellige grevelige Familier har faaet en særlig Beskyttelse paa det dem fra Fortiden tilhørende Flag, hvilket snart er den eneste Beskyttelse, der er tilbage. — Signore Greve Barberino havde saaledes ogsaa sit eget Flag, der vajede til Ære for os og var grønt med rødt Kors og 3 Bier i Midten.

Midt i Huset, nedad en lang, stejl Trappe, kom vi til et lille Rum, hvor der var en dyb Brønd, hvoraf Vandet hejsedes op ved Bom og Spand; ved en eventuel Indeslutning kunde der altsaa ikke blive Vandmangel. I de gamle Fængselskældere laa der nu mange, 70 a 100, store Tønder fulde af Vin til Lagring.

Til Grevskabet hørte 27 mindre Forpagtergaarde, hvoraf vi be-

søgte 3—4. For mig var det et meget ejendommeligt Landbrug, og jeg følte mig næsten hensat 100 Aar tilbage i Tiden. Huset eller Husene var opført i to Etager med Kreaturer og Svinehold neden under (Heste ses meget sjælden i Landbrug her) og Beboelsen oven over. Beboelsen meget tarvelig, uordentlig og skiden ligesom Beboernes Paaklædning. Redskaberne er meget faa og yderst primitive. Plovene er sædvanlig af Træ, meget sjælden ses Jernplove. Finere Redskaber som Radsaamaskiner, Slaa- og Mejemaskiner, selyrensende Tærskværker og Motorer saa jeg ikke. Vognene er tohulede.

Jorden her var stiv Lerjord, som de var ved at grave; den var saa haard og stiv, saa de havde Vanskelighed ved at faa Spaden (en Mellemting mellem vore Spader og Skovle) i Jorden, som de snarere brækkede op end egentlig gravede; den var vist næsten umulig at pløje. Saadan Jord pløjes vist ogsaa bedre ved Stude, hvoraf der paa hver Gaard var et Par meget store og kraftige, end ved Heste. Der dyrkedes selvfølgelig Hvede, og Sædeskiftet var ofte, 1) Hvede, 2) Kartofler, Rodfrugt, Lupiner, 3) Byg og Havre, 4) Kløver og Græs. Foruden disse Afgrøder udnyttes Jorden samtidig ved en fast Bestand af Frugttræer eller Mørbærtræer, paa hvilke ogsaa snoede sig Vinranker. Kreaturer var der ikke mange af, men var dog paa disse Gaarde store og velfodrede. De gav vist kun lidt Udbytte, og Mejeridriften var jo ikke rationel. Forpagtningsafgiften betales in natura, som en Slags Tiende i fordums Dage her. Greven fik Part af Hvedeudbyttet, Vin og Frugt.

Industrien. Bjergværkerne er Landets vigtigste; af Metaller nævnes Kobber, noget Sølv, Kviksølv og Antimon. Jerngruberne udnyttes endnu som i Romernes Tid. Hovedmineraliet er Svovl, i hvis Gruber Arbejderne fører en ynkelig Tilværelse. En betydelig og vigtig Industri er Silke — og Uldvarefabrikation, som anslaaes til 200 og 100 Mill. Lire. Dernæst er Kunstindustrien meget betydelig som Guldsmedearbejde, Mosaik- og Filigranarbejde og Alabastfigurer samt Straaflætning og Knipling. Der er en betydelig og udstrakt Husflid dels i ovennævnte Ting, dels i utallige andre Retninger, særdeles meget beregnet paa tilrejsendes Købelyst. Husfliden iagttages næsten overalt i Butikkerne, i alt Fald i de smaa, hvor de i større og mindre Aabninger i Murfacaden (Vinduer findes saadanne Steder ikke og Dørene er store Skodder) sidder og arbejder for Salg i Butikken, som den knap efter danske Begreber kan kaldes.

Forskelligt. Man har, eller i alt Fald havde vi den Opfattelse, at vi, da vi kom til Italien, rejste ind i det eventyrliges og Røvernes Land. Der var saa meget, man skulde være forsigtig med; man maatte ikke dit og dat. Kufferten maatte ikke være større end saa og saa mange cm, Knivbladet ligeledes, Cigarer var der, jeg tror, 32 Kroner Told paa pr. 1 kg, ingen Revolver osv. osv. Alt dette har vi ikke mærket noget til, og Toldeftersynet var meget overfladisk, men iøvrigt er disse Forhold vist rigtige nok, hvis man kommer i Konflikt. Ud fra førstnævnte Betragtninger forsynede jeg mig med én Revolver, men jeg er helt ængstelig for at have den, da det paa-

staas, at hvis den opdages, er mildeste Straf 14 Dages simpelt Fængsel, og dette var jo ikke saa gunstigt at opholdes ved.

Vi har endnu ingen som helst Konflikt haft og nu først i Februar fartet ikke saa lidt om uden nogen som helt Vanskeligheder. Vi gør Ture ud paa Landet, kører med Sporvogne og Drosker osv. lige saa trygt som andre Steder i Udlandet. Italieneren er vel nok hidsig af Naturen, men sikkert tillige godmodig og i høj Grad taknemlig for Imødekommenhed, Venlighed og Erkendtlighed, hvilket sidste hos visse Individuer ofte maa vises i det rent materielle — Ducører. Disse behøver aldeles ikke at være store, man kan udmærket komme igennem med smaa Drikkepenge, men Fordringerne stiger naturligvis særlig som Følge af mange Rejsendes Rundhaandethed, og i saa Henseende siges der, at de rige Amerikanere har gjort stor Skade for andre mindre bemidlede Rejsende. Som sagt, Italienerne er overraskende elskværdige og hjælpsomme, saa man i Virkeligheden kommer til at holde af dem, om end man i flere Retninger bliver ærgerlig, fordi man dog skal passe paa. Saaledes faar man ved Vekslen under Tiden falske Penge — jeg fik i Gaar af en Droskekusk en falsk Lire — der ikke er til at kende fra de ægte uden paa Klangen, og denne er ikke saa let at undersøge paa aaben Gade. »Men,« siger Italieneren, »De maa se at give den ud igen«.

Tiggeriet synes jeg ikke generer saa særligt, mere generer den store Paatrængenhed i Form af at gøre én en Tjeneste, Salg af Postkort, smaa Mandoliner, Mosaikarbejder osv. Førere tilbyder sig overalt, ligeledes Drosker. Indlader man sig det mindste med disse Folk, er de næsten ikke til at slippe fra, og de skal ogsaa nok faa Assistance af andre, hvis der er Udsigt til »Bid«, og raaber — og det højt — i Munden paa hverandre, saa man er helt ulykkelig. Gaar man, følger de efter, og det ikke blot et lille Stykke, men langt hen ad Gaden eller Vejen, stadig raabende »Signore« eller oftest »Madame«. Navnlig kan Droskekuskene forfølge én kørende lange Stykker, og er man standhaftig nok, kan Belønning faas ved at akkordere kørende for halv Pris. I Byerne er mange Drosker, Enspænderne er billige og ikke stort dyrere end Sporvognene, og da de har Taksameter, er der ikke Vrøvl om Betalingen, vel at mærke naar man ser sig for. Biler er der ikke mange af, og Gaderne er heller ikke gode til Bilkørsel, idet de ældre Gader er brolagt med store Sten, ca. $\frac{3}{4}$ —1 Alen paa hver Kant, der i Tidens Løb er bleven toppede og ujævne. Asfalt ses ikke. Førere optræder som sagt overalt, saa vel velklædte som pjaltede, gamle og unge, ja Børn. Der skal absolut akkorderes med dem alle uden Undtagelse, og kan man ikke forstaa deres Sprog, de kan ofte noget af flere, hjælper man sig ofte bedst alene ved sin »Bogfører«, som man altid bør have. Forleden var vi paa lille Vesuv, et udbrændt Krater, som er langt større end selve Vesuv, men hvor der endnu gennem Huller i Jorden opstaar Svovldampe og Vanddampe. Vi betalte to Lire for at komme ind og blev henvist til en ret flot Person, der skulde lede vor Vandring, idet man ikke i Krateret kan gaa overalt, og da vi gik bort. oprævede han, sikkert ganske uberettiget, 2 Lire. Da vi var ene to Rejsende blandt flere Italiener, og det var bleven helt mørkt,

foretrak jeg godvillig at betale. I Byerne nord for Neapel er det heller ikke nær saa slemt i saa Henseende, som ovenfor omtalt.

Italienerinderne er som yngre ofte meget smukke med deres mørke Øjne og kulsorte Haar, smaa men kraftigt byggede, ikke kette eller chice. De skal være udmærkede Mødre, Kvinderne holder meget af Børn, og Tjenestepigerne er derfor ogsaa særdeles paa-lidelige Barnepiger. Børnene bæres altid, Barnevogne ses aldrig, og de rige og fornemme har altid en Bonne til Børnene. Familielivet skal være smukt og næsten idyllisk. Befolkningen er meget ude om Dagen, men nyder Familielivet om Aftenen. Selskabeligheden er ikke stor, og Selskaberne hos de bedre stillede Familier er stive og kedelige. Fine Køretøjer holdes, hvis Indtægterne nogenlunde kan bære det, og det er meget yndet at køre Ture for at se eller snarere blive set. I det store Anlæg Monte-Pincio i Rom køres der rundt af utallige fine Køretøjer og enkelte Biler, naar Vejret er godt, alene for at nyde dette Velvære og for at blive iagttaget og set.

— Renligheden kan vel ikke gennemgaaende siges at være stor; den fattige Befolkning kan vel endog kaldes svinsk i de lavere Lag, og har de Raad til nogenlunde gode Klæder, er de aldrig børstede; hverken Tøj, Hat eller Støvler ser prægt ud, navnlig hos den mandlige Befolkning. Kvinderne af disse Samfundslag gaar altid med ubedækket Hoved, men Haaret er krøllet og smukt friseret; romerske Perler og Kamme pryder yderligere det smukke Haar.

Husene er altid Stenhuse med tykke Mure og faa Vinduer, der er meget højt til Loftet, i de bedre Lejligheder 6 Alen, men jeg har endnu ikke set et Gulv af Bræder, men kun Stengulve af mere eller mindre smukke Fliser, hvilket gør Værelserne kolde og for os Nordboere uhyggelige. Kakkellovne er langt fra almindelige, og vi frister de kolde Aftener og Morgenstunden ved en Petroleumsovn. Dette giver jo langt fra den Hygge og Behagelighed, som naar vi kommer ind i vore lune Stuer med Brædegulv og Tæpper og en rask Ild knitrende i Kakkellovnen. Elektrisk Belysning er almindelig og i de nyere Huse er der ogsaa Centralvarme. Italieneren selv taaler Kulde med samme Resignation som Varme. I Frost lukker de alle Vinduer op, fordi Kulden i fri Luft er mindre generende end indendørs. I stærk Solhede lukkes Vinduer og Skodder til for ikke at faa Varmen ind. Undertiden ses Varmebækkener med glødende Aske. I ethvert Hus findes en Portner (portière), som modtager alle Breve og for Betaling besørger Kommissioner. I de bedre Huse er det meget almindeligt, at Trapperne er af Marmor. Vinduesaabningerne har yderst Persienner, i Midten Vinduet, som gaar fra øverst til nederst, og inderst tætte Skodder.

— Alt i alt synes vi, at vi trods alle smaa Ulemper og Besværligheder har haft et godt Udbytte af vor lille Rejse, og vi vil altid bevare »la belle Italie« i taknemligt Minde.

— Til Slut følgende Rejsebrev fra Norge (1919) skrevet til »Dagbladet Nordjylland«:

Fritheim ved Sognefjord.

Som jeg sidder her paa en lille Damper og sejler indom Skærgaarden, faar jeg Lyst at sende nogle Linier hjem. — En vidunderlig skøn Tur har vi haft, takket være Forstander Fabricius, Dansk Rejsebureau, der har planlagt Turen.

Vi kom til Christiania den 11. efter en mærkelig nok rolig Overfart og tog straks — efter en lille Restaurering paa Hotel Norge — pr. Elektricitet op til »Tryevandet«s herlige Udsigtsplads.

Her er ligeledes indrettet en mægtig Gnisttelegrafstation til Englands trafikken.

Over Holmenkollen med vidunderlige Partier af en for os danske betagende Skønhed gik Turen tilbage til Christiania.

Næste Morgen, da jeg kom ud paa Gaden, mødte der mig et højst uhyggeligt og uappetitligt Syn. Man mener vist hjemme i Danmark, at i Forbudslandet Norge findes intet Drikkeri eller Udskejelser i den Retning — ja kom til Norge, min Far, og se som jeg Fortovet med korte Mellemrum belagt med Opkastning af Spiritussurrogater og andet hyggeligt. Det skal være ganske forunderligt, hvad Folk hitter paa at erstatte den forbudne Frugt med. Landet er jo ikke ganske tørlagt; men al Spiritus er forfærdelig dyr — en Flaske Whisky (ingenlunde ekstra god) koster 40 Kr., en do. Cognac 50—60 Kr. —, enkelte Steder kan det lykkes at faa en meget god »Hansabayer« fra det store Bryggeri i Bergen, men andre Steder er dette ogsaa stemt ned, saa man er henvist til »Landsøl«, og saa er oprigtigt talt Mælk eller frisk Vand bedre.

Vor Tur gik fra Christiania efter Bergen med Bergensbanen, der virker imponerende i al sin Storladenhed. Vi kørte langs gaabende Afgrunde, videre, stadig højere, Søer og Damme afløste hinanden mellem Klipper og Elve, Kløfter og Vandfald — et ejendommeligt, afvekslende Sceneri, til vi naaede Finse, 4000 Fod over Havfladen. Der stod vi af, overnattede og gjorde de næste Dage smaa Udflugter. Selskabets 16 »Fodgængere« delte sig i 11 »Bjergbetvingere« og 5, som tog en anden Rute, nemlig til Myrdal Station for at bo paa Hotel »Vatnehalsen«, der laa vidunderligt og herligt, højt, højt oppe. Det var unægtelig en Overgang at komme dertil: i Christiania var der, tror jeg, 28 Gr. og her kun 5.

Fra Vatnehalsen spadserede vi videre godt og vel 20 km langs en herlig Dal med stadig Afveksling af smaa og større Vandfald. Det første Stykke Vej er meget skyet, det gaar nedad, nedad og atter nedad i Zigzag, som fik det aldrig Ende.

Paa Fritheim, som var Rejsens Endepunkt, var der herligt. Hotellet var paa de tre Sider omgivet af storslaaede, meget, meget høje Bjergpartier, og paa den fjerde Side er der Udsigt over Sognefjorden — her, hvor vi nu sejler ad Bergen til. Det er en langsom Tur. Vi lægger til alle vide Vegne paa de mærkeligste Steder og gør time-lange Ophold. Først Kl. 5 i Morgen Eftermiddag har vi naaet Bergen. I Øjeblikket ligger vi ved et pragtfuldt Hotel, Kviknes. Her

var det, Kejser Wilhelm gerne holdt til, og her hører vi mærkeligt nok, at Kejser Wilhelm den forhenværende er død.

»Fodgængerne« har haft en overordentlig interessant Tur, der dog ofte var meget farlig og ikke ganske ligetil. Ofte overnattede de i Sæterhytter i Hø eller Halm. Ofte maatte de vade over Elve og var derfor ikke sjældent vaade om Benene. Undertiden maatte de kravle ned ad stejle Bjergskrænter, hvor hvert Fejltrin kunde være livsfarligt. — Frk. Marie Dyhr, Bispensgade, er vist mere kapabel til at udtale sig om dette Emne end jeg. Hun deltog som »Fodgænger«.

Her er altsaa skønt og godt at være, ogsaa hvad det materielle angaar. Vi faar god og rigelig Mad, der er intet i Vejen. Det gaar ganske vist noget rigeligt paa med Laks, men vi er jo ikke taget ud for at fede os, saa noget maa man resignere. Smørret er ikke altid godt, og det ses ogsaa, at Nordmændene kun smører lidt paa Brødet. Kaffen er drikkelig, men vi har kun én Gang faaet en rigtig god dansk Kop Kaffe, og det var paa det hyggelige Hotel »Fretheim«. De kan tro, vi nød den Kaffe i lange, dybe Drag. I det hele og store er der dog intet i Vejen for at rejse tilfredsstillende heroppe, hvad Maden angaar, og den er ikke meget dyrere end i Danmark. Der er ingen Rationering her heller, saa vor Hr. Røde kunde maa-ske have helt godt af at komme til Norge og se Forholdene!

Vi træffer ogsaa foruden vore brillante Deltagere i Rejseselskabet ene rare og venlige Mennesker, saa Turen synes at blive vellykket. Saadan gaar det jo altid, naar først man kommer hjemmefra og ud paa Ferie, længes man slet ikke tilbage — det er saa vidunderlig fredeligt heroppe. Vi haaber dog at være hjemme igen, inden den bebudede Jernbane- og Trafikstrejke træder i Kraft.

CHR. O. HOLMS TALER I RIGSDAGEN

(I Ekstrakt efter Rigsdagstidende)

13/11 1909. 1. Bel. af Finanslovsforslaget for 1910—11.

Det ny Ministeriums Programtale var jo ret moderat, og de konservative Partier kunde næppe efter denne Tale have faaet nogen velvilligere Accoucheur for et radikalt Styre. Den højtærede Konsejlspræsident siger ganske vist, at det skal være et Partiministerium, men fremhæver tillige paa det bestemteste, at Ministeriets Administration og Politik ikke skal blive partisk. Det vil den ikke — føjes der udtrykkelig til. Formaalet for Ministeriets Arbejde vil alene være Nationens Ære og Fremgang, og et smukkere Program kunde næppe opstilles. Lad os ønske, at det maa føre til det bedste for Land og Folk!

For at opnaa det, maa vi vise den største Sparsommelighed i Statshusholdningen, hvilket ogsaa er udtalt af forskellige Talere, og jeg haaber, det Parti, hvortil jeg hører, ogsaa vil støtte Ministeriet i de Bestræbelser. Men Spørgsmaalet er: Hvor kan der egentlig spares? Det er maaske ikke let at sige, men sikkert er det dog, at der

kan spares paa mange forskellige Maader, hvis der vises tilstrækkelig Energi saavel nedad som opad. Det ærede Medlem fra Højrup (Deuntzer) omtalte forleden Dag de Omstændigheder og Bekostninger, der var forbundne med Rentebevillinger, Testamenter og mange andre Ting i Familieretten, Biografteatre o. s. v. Der maatte kunne simplificeres meget betydeligt i disse og mange andre Retninger til Gavn og Lettelse for Publikum.

Ved Omtalen heraf kommer jeg ogsaa til at tænke paa det kolossale Besvær, vi Lægfolk har med at forstaa og følge med paa Lovgivningsomraadet. For det første mener jeg, at vi har faaet alt for mange Love, men dernæst skrives Lovene saa omstændeligt og vanskelig fatteligt, at det er grufuldt Arbejde at tyde dem, naar de skal bruges. Jeg skal saaledes nævne Loven om Kommuners Styrelse, Landbovæsen og ikke mindst Ejendomsskyldloven. Jeg nævner dem, da jeg har haft en Del med dem at gøre, men jeg tvivler ikke om, at mange andre Love er lige saa slemme. Navnlig er Loven om Ejendomsskyld rædsom som Grundlag for et Arbejde i den Retning. Fortolkninger og Resolutioner angaaende den sidstnævnte Lov er jo langt mere omfangsrige end selve Loven, som kun er en lille Vejviser, hvor Inskriptionerne er saa udviskede og utydelige, at selv Overskyldraadet og Skattedepartementet har haft de aller største Vanskeligheder ved at vise Vej efter den.

Paa flere Omraader kunde der sikkert spares, f. Eks. paa alle de Tilskud, der ydes til alt muligt, f. Eks., som tidligere nævnt, til Foreninger og Fagskoler. I det uendelige skal der gives Tilskud, og hvor skal der standses? Der er Poster i andre Retninger, hvor der maaske ogsaa kunde holdes igen, jeg skal saaledes nævne de paa Finansloven opførte 50,000 Kr. til »Den danske Handelsflaadens Skoleskib for Befalingsmænd«, 40,000 Kr. til den internationale Verdensudstilling i Bryssel i 1910 — maaske er det ikke rigtigt ikke at lade sig repræsentere, men naar vi nu er saa daarligt stillede, synes jeg, man maa hive i Land, hvor det kan gøres. Jeg kunde ogsaa nævne de 15,000 Kr. til Deltagelse i det 10de nordiske Skolemøde i Stockholm i 1910. For et Par Aar siden var flere danske Mejerister sendte til Stockholm, hvor meget Staten ydede til dem, ved jeg intet om. Jeg ser ogsaa, at der paa Finanslovsforslaget er foreslaaet Tilskud til Dansk Svømmeforbund. Det er ganske vist ikke noget stort Beløb, men alle disse Tilskud er et Skraaplan, en Lavine, der ruller og ruller, bliver større og større og tilsidst knuser os. Nu oprettes der ogsaa mange Tennisklubber; Tennisspil skal være et udmærket Friluftsspil og har ivrige Dyrkere, Billardspil over Øjets og Haandens Sikkerhed, og efter hvad der hidtil er sket, kunde man maaske antage, at der ogsaa vil blive ydet Tilskud til saadanne Foreninger, hvis vi skal fortsætte i samme Spor, eller maaske kan en fremragende Tennisspiller faa Rejseunderstøttelse. Nej, lad os hale i Land paa disse Omraader.

Jeg skal ikke være uvillig til ogsaa at være med paa Landbrugets Omraade, hvortil mine Interesser jo særlig er knyttede. Jeg skal saaledes nævne de ganske betydelige Beløb, nemlig over 1 Mill. Kr., til »Husdyravlens Fremme,« deriblandt et Beløb paa 400,000 Kr.

til Avlsforeninger. Avlsforeninger kan jo være meget nyttige — det skal jeg være den sidste til at benægte —, naar Ledelsen er god og Oprettelsen ikke er sket jesuitisk. Det er umaadelige Summer, der nu om Dage betaales for Hingste, og det frister mange til at forsøge Lykken. Men jeg er aldeles overbevist om, at denne Spekulation skader langt flere, end den gavner. Mange taber ved disse Forsøg paa at fremelske Hingste, og kun den enkelte heldige tjener. Udsigten til Fortjeneste for den enkelte Opdrætter i den Retning er næppe større end Udsigten til at vinde en af de største Gevinster i Klasselotteriet.

Paa eet Omraade vilde jeg grumme nødig, at der skulde spares, nemlig paa Tilskuddene til Planteavl. Paa dette Omraade bør der absolut ikke spares, tværtimod burde der maaske ydes endnu mere, end der ydes, thi at fremtvinge større Grøde af Jorden er det, det først kommer an paa, det er der, man skal begynde, saa kommer det andet bagefter. Men netop dette Omraade har været forsomt i adskillige Aar, først i de senere Aar er der med Hensyn hertil sket en heldig Vending.

Hermed være ikke sagt, at mange Tilskud ikke har og fremdeles vil gøre stort Gavn, tværtimod, jeg ønsker ikke at dæmme op mod disse Tilskud til Landbruget specielt, men jeg antyder kun, at hvis vi i det hele taget kan komme ind paa et nedadgaaende Tilskudssystem, tror jeg ogsaa, at vi Landmænd kan gaa med hertil paa vort Omraade, men der er ingen Grund til at søge vore Tilskud, Tilskuddene til det bærende Landbrug, fjernede, naar ikke andre Erhverv gaar med i den Retning.

Der er vist ogsaa Højskoler, som kun vegeterer ved Statens Hjælp, og som derfor uden stor Skade kunde forsvinde. Det synes i mange Forhold at bære derhen, at naar en Forening, Kooperation eller enkelt Mand, ikke kan klare sine økonomiske Begreber, ja, saa skal Staten træde til, Staten og atter Staten. Den har været en dejlig Malkeko, naar man blot forstod at benytte den rigtige Massage. Men nu er den ved at blive ren eller gold. Det var efter mine Begreber en udmærket Tale, den højtærede Finansminister holdt den 10de November. Jeg haaber, hans Befrugtning maa bringe fuld Ydelse igen, og jeg haaber, det Parti, jeg tilhører, vil støtte den højtærede Finansminister i den Retning alt, hvad det kan, selv om den højtærede Finansminister er vor politiske Modstander. Nej, lad os holde op med at bruge Staten som Malkeko. Lad den enkelte kæmpe for Tilværelsen og ikke leve paa Statens eller andres Bekostning. Og saa endnu et: Lad os Folketingsmænd give hinanden Haandslag paa ikke at malke Statskassen for Beløb til ens egen Valgkreds mere end yderst nødvendigt, det kan ellers let faa Udseende af, at det er for Mandatets Skyld, og det skulde det selvfølgelig ikke gerne være.

Imidlertid, det gælder selvfølgelig at spare paa rette Sted. Og jeg kan ikke nægte, at der ved Havnevæsenet i Frederikshavn er sket en Besparelse, som maaske ikke er betimelig. Det drejer sig kun om 6—7000 Kr. til Nedlæggelse af Gasrør, men nu skal man alt-saa fremdeles være henvist til at benytte de gamle Petroleumslamper ved denne forholdsvis nye og udmærkede Havn.

Da jeg har Ordet, vil jeg gerne henlede den højtærede Marine-ministers Opmærksomhed paa, at Forholdene ved Frederikshavns og Hirtsholmenes Lodserier er blevet en Del forrykkede ved, at der er givet Helsingørs Lodser Tilladelse til at foretage Langlodsninger eller Farvandslodsninger i det vestlige Lodsdistrikt, hvorved Frederikshavns og Hirtsholmenes Lodsers Fortjeneste er gaaet ganske betydeligt ned. Disse Lodser betragter det som et Indgreb i deres Rettigheder, navnlig efter den Højesteretsdom, der faldt i Juni Maa-ned i Aar, hvorved Helsingørs Lodser tilpligtedes at tilbagebetale Frederikshavns og Hirtsholmenes samt Nyborgs Lodser Lodspenge for foretagne Lodsninger i Dele af Farvandet i det vestlige Distrikt. Endvidere skal jeg tillade mig at henstille, at Pensionsforholdene bliver taget under Overvejelse. Thi som Forholdene nu er, kan en Lods efter 30 Aars Tjeneste kun opnaa en Pension paa ca. 350 Kr., hans eventuelle Enke kun ca. 150 Kr., uagtet Manden i den Tid, han har været Lods, har betalt 4 pCt. af sin Lodsfortjeneste til Pensionskassen. Jeg skal ikke paa nærværende Tidspunkt opholde mig længere derved, men komme tilbage dertil, naar Lodsloven en Gang bliver fremlagt her i Salen, hvis jeg til den Tid skulde være Medlem af dette høje Ting.

Dernæst vil jeg gerne slaa til Lyd for, at Søfolk og andre midlertidig fraværende, men endnu fast til Fædrelandet knyttede, kan faa Lejlighed til at benytte deres politiske Stemmeret. Et Lovforslag i den Retning er fremlagt, saa der bliver vel nok en anden Gang Lejlighed til at komme tilbage til dette Spørgsmaal.

Dernæst vil jeg gerne ganske kort gøre opmærksom paa de ret uheldige Togforhold i det nordlige Jylland, hvor Forsinkelserne hører til Reglen og rettidig Ankomst til Undtagelserne. Det bedste Middel til Afhjælpning heraf var en Fortsættelse af det fynske Dobbeltspor, altsaa fra Fredericia til Aarhus og helst til Langaa eller Randers. Men derom kan der vel foreløbig næppe være Tale under den forhaandenværende finansielle Krise. Derfor er den Opgave, som først og fremmest ligger for, at opnaa Præcision i Toggangen, da de hyppige Forsinkelser er en frygtelig Ulempe. Hvert Minut, det nordgaaende Nattog, Nr. 917, kan faa tidligere Ankomst til Aalborg, betyder en Fordel for hele Postbesørgelsen og Lokaltrafikken i Vendsyssel, idet de fra Aalborg udgaaende lokale Morgentog, saavel Statsbanetoget Nr. 923 som Privatbanetoget Nr. 13 til Sæby, selvfølgelig skal afvente bemeldte Eksprestog Nr. 917. Forholdene er saa slette, at naar jeg om Middagen, f. Eks. i Dag, skriver et Brev til mit Hjem, som kun ligger en halv Mil fra Tolne Station paa Hovedbanen mellem Hjørring og Frederikshavn, kommer det ikke Adressaten i Hænde før i Overmorgen Kl. 10 Formiddag. Det er ca. 2 Gange 24 Timer, og at det dog i vore Dage virkelig er for galt, vil vel ethvert af Tingets Medlemmer indrømme. Sovevognene er udmærkede, og det er glædeligt, at Skagen i stedse stigende Grad tiltrækker et udenlandsk Publikum, som kan forventes at benytte og paaskønne den udmærkede Sovevogn, hvortil det ikke vilde være ilde, om vi Folketingsmænd havde Adgang, i alt Fald for Rejser til og fra København.

Angaaende den højtærede Indenrigsministers Omtale af en mulig Overgang fra Ejendomsskyld til Jordskyld kunde jeg have Lyst til at gøre et Par Bemærkninger. Dette Spørgsmaal interesserer mig som Vurderingsformand overordentlig meget. Men jeg sympatiserer ikke med en Forandring, i alt Fald ikke med en Forandring i dette Øjeblik. At man allerede nu, inden Ejendomsskyldens Resultater fuldt ud kan ses, vil tage den Sag op, forekommer mig at være noget forhastet. Det vil blive en delvis Tilbagevenden til de gamle Hartkornsskatter med den Forandring, at Hartkornet fremkom efter en Bonitering, altsaa efter Jordens virkelige Godhed, hvorimod Jordskylden bliver, hvad man kunde kalde en Pladsværdi. Og saa vidt jeg ved, skal Vurderingen af Jorden, hvis det skal gaa efter Henry Georges Teori — ja, det er jo nærmest Teori, nogen Erfaring fra Praksis haves endnu kun ubetydeligt til Raadighed —, ske saa vidt muligt efter dens oprindelige Tilstand, altsaa den, Jorden henligger i eller kan tænkes at have henligget i for nylig, saaledes at et Areal med Opfyldning bliver mere værd, som f. Eks. Frihavnen, der skal Arealet bedømmes efter den Tilstand, det har henligget i umiddelbart før. Man forsvarer Jordskylden for Landets Vedkommende med, at den skulde være mere retfærdig overfor de mindre Ejendomme, hvis Gennemsnitsværdi er en Del større end de større Ejendommers; men da Ejendomme under 8000 Kr. faar et Fradrag af 2000 Kr., og Ejendomme til en Værdi af 8000—12,000 Kr. faar et Fradrag af 1000 Kr., er Værdiforskellen til Beskatningen derved noget ophævet. Om dette udgør saa meget eller maaske mindre, end disse Ejendomme altid vil være mere værd efter Areal end de større, tør jeg dog ikke udtale noget bestemt om i Øjeblikket, men det kunde maaske undersøges. Uretfærdigheder vil der dog ogsaa forekomme, f. Eks. derved, at den daarligt stillede Ejendomsbesidder, der i Reglen har de sletteste Bygninger og Jorden i den daarligste Kultur, da han ikke har formaaget at føre bedre Forhold igennem, maa betale en forholdsvis større Skat end den velstillede, idet Forskellen mellem Bygningernes og Jordens Værdi hos ham er mindre end for den velhavendes Vedkommende, der har udmærkede Bygninger. Derved vil den fattige eller mere daarligt stillede Mand faa en større Skat end den formuende. Man kan vel nok sige med nogenlunde Sikkerhed, at Kapitalbesidderne ikke er utilbøjelige til at anbringe deres Midler i Bygninger, saa der forekommer mig ikke at være Grund til at unddrage disse Beskatning ved kun at optage Jordskyld. Denne bliver ganske vist større, men det kommer til i forøget Grad at gaa ud over de mindre velstillede med de daarlige Bygninger.

Hvorledes Forholdet mellem Land og By vil forrykkes, er ikke let at sige. Det kunde for mig se ud, som det vilde komme til at gaa ud over Landbruget, men der haves intet Materiale til at underbygge en saadan Antagelse, og jeg skal derfor intet paastaa i saa Henseende. Det vil maaske heller ikke faa nogen overordentlig Betydning med Hensyn til Skatten til Staten. Udslaget bliver større i den kommunale Beskatning, navnlig i Kommuner med store Stationsbyer o. l.

Saa vil der blive en meget stor Vanskelighed, og det er med

Vurderingen. Den har været ret vanskelig til Ejendomsskylden for Landets Vedkommende, fordi Besætning og Avl ikke har været medtagne. En rigtig Vurdering skal baseres paa foreliggende faktiske Ejendomshandeler, og disse er jo saa godt som altid skete med Besætning og Inventar, og Vurderingen bliver derfor ret skønsmæssig og vanskelig og vanskeligere at kritisere med Virkning. En Klage over Ansættelserne kan vanskelig føres, fordi der intet reelt er, men det hele er skønsmæssigt, og et Skøn kan jo have store Spillerum. Dette er jo maaske meget behageligt for os, der skal vurdere, for saa vidt; men de ansatte skulde jo ogsaa have Lov til at forsvare sig eller rettere have Midler til at forsvare sig mod Overgreb. Men langt, langt vanskeligere bliver det at vurdere Jorden alene. Jeg forstaar ikke, hvorledes det lader sig gøre i store Byer, og daarligt nok, hvorledes det lader sig gøre paa Landet. Jeg ved ikke, hvor man skal hente noget solidt Grundlag. I Mange Tilfælde bliver der ingen Værdi at beregne for Jorden, naar Besætning, Inventar og Bygningers Assurancesum fradrages en Ejendoms Handelsværdi. Saa dette kan man aldeles ikke gaa ud fra. Det er ret almindeligt oppe i Vendsyssel, at Ejendomme udstykkes, men de Salgssummer, der derved opnaas, maa der ikke gaas ud fra, fordi de i de fleste Tilfælde underlægges andre Ejendomme, der i Forvejen menes at have tilstrækkelige Bygninger, og derved uden større Bekostning kan indlægge disse Arealer under deres Ejendomme og give en større Pris, end de ellers kan, og gøre det med Fordel.

Min Overbevisning er, at det høje Ting skal meget nøje overveje Sagen, inden det gaar med til Forandring, og jeg kan paa ingen Maade forstaa, at Overgangen af visse kommunale Skatter fra $\frac{1}{5}$ af Ejendomsskylden til $\frac{2}{5}$ allerede nu skal standses. Jeg forstod den højtærede Indenrigsminister saaledes, at der skulde gøres Forsøg med Jordskyld i nogle Kommuner, før der skulde lovgives. Det er selvfølgelig meget prisværdigt og rigtigt, men et saadant Forsøg i Løbet af eet Aar, som der er antydnet, forekommer mig ikke at give tilstrækkeligt underbyggende Grundlag. Der maa virkelig flere til. Og hvorfor saa allerede nu forandre Ejendomsskylden, vi ved jo aldeles ikke, om Regering og Rigsdag vil gaa over til Jordskyld, naar Forsøget er gjort. Der synes mig i den Retning at være altfor megen Ivrighed hos den høje Regering. Den højtærede Indenrigsminister omtaler, at der ved Overgangen fra den omtalte $\frac{1}{5}$ til $\frac{2}{5}$ vil blive lagt forøgede Skattebyrder paa de mindre Haandværkere i Landdistrikterne. Det passer ikke, for saa vidt man gaar ud fra, at saadanne mindre Haandværkere har fremmed Medhjælp, for saa faar de Fradrag efter § 75. Og Kommuneskatterne opkræves jo efter Fradrag og ikke efter Vurderingssummen, hvilket jeg ikke skal sige det mindste imod, om det end kan være tvivlsomt, hvad der skal opkræves efter ifølge Lovens Bogstav.

Dermed vil jeg tillade mig at advare meget imod en Overgang til Jordskylden, i alt Fald bør man se Tiden an foreløbig, det er efter min Mening forhastet nu at gaa fra Ejendomsskylden over til Jordskyld.

3/11 1909. 1. Beh. af Forslag til
Lov om Søfolks Valgret.

Den 13. November ved første Behandling af Finansloven udtalte jeg min Glæde over Fremkomsten af dette Forslag til Lov om Søfolks Adgang til Deltagelse i Folketingsvalg, og jeg vilde egentlig gerne, som det blev udtalt af det ærede Medlem for Svendborg Amts 3. Valgkreds (W. Neergaard), have været Medforslagsstiller. Nu, da jeg ikke er det, kan jeg saa meget desto bedre kritisere Forslaget en Smule.

Forslagets Hovedhensigter forekommer mig at være saadanne, som alle Partier maa være enige om. Det er et Forslag, hvori der efter min Mening ikke er Spor af Partipolitik, men et Forslag, som skal opfylde et simpelt og ligefremt Retfærdighedskrav og ikke paa nogen Maade kan eller bør afvises. Til Forslaget kunde jeg ønske, som allerede antydet, at gøre et Par Bemærkninger. Forslaget gælder, som det foreligger, kun for Søfolk, og alene af Hensyn til dem er dets Fremkomst fuldt berettiget, men naar der nu i den Retning skal lovgives, tror jeg, at der, som allerede antydet af flere ærede Talere i Dag, er andre og flere end Søfolk, der skal medtages. Det hænder ofte, at Folk, som ved deres Familie, Husstand og Skattebetaling er fuldt knyttede til Fædrelandet og interesserede i dets Styrelse, opholder sig i Udlandet og ikke kan komme hjem ved Valg. Jeg skal saaledes nævne Maskinmontører, Maskinarbejdere, Mejerifolk, som f. Eks. Mejerikonsulenter o. s. v., og der er Folk i Indlandet, som paa Grund af Tjenesteforhold ikke naar at afgive Stemme, f. Eks. Jernbanefolk. Alle disse maa der ved denne Lejlighed kunne gøres noget for i den nævnte Retning, og der er ingen Mening i, at disse Mennesker, som ofte er meget politisk interesserede, ikke skal have Lejlighed til at stemme, fordi de skal betjene os andre.

Til Forslagets § 2 skal jeg bemærke, at det forekommer mig, at Stemmeafgivningen maa kunne ske paa en langt simplere og lettere Maade — og endda fuldt betryggende —, end her er foreslaaet. Paragraffen gaar nemlig ud paa, at Stemmesedlen skal lyde paa en navngiven Person blandt dem, der har stillet sig til Valg o. s. v., og maa ikke være afgiven tidligere end 6 Maaneders-Dagen for Valgets Afholdelse og saa fremdeles. Disse to Bestemmelser synes mig forkerte. Det ene Punktum vil her ofte umuliggøre det andet. I Almindelighed vides det ikke forud i Uger eller Maaneder, hvilke Kandidater der stiller sig, og i mange Tilfælde, maaske i de aller fleste, vil Sømanden paa Langfart ikke med disse Bestemmelser kunne faa sin Stemme afgivet. I Lov om Valgene til Rigsdagen af 7. Februar 1901 staar der i § 45 B: »Hvor en Ø udgør en Kommune og har telegrafisk eller telefonisk Forbindelse med den øvrige Del af den Valgkreds, hvortil den hører, vil der af Indenrigsministeren, naar Øens Sogneraad derom fremsætter Begæring, være at indføre Kommuneafstemning til Folketingsvalg, saaledes at Afgivelsen af Stemmer foregaar paa selve Øen« under Iagttagelse af forskellige Regler, og jeg synes, at der kunde ordnes en Stemmeafgivning for Søfolk paa lignende Maade, som det her er gjort for Øernes Vedkommende. I

enkelte andre Lande er det ordnet saaledes, at der kan stemmes telegrafisk, og det er derfor ikke noget helt nyt og fremmed, jeg her fremfører. Stemmeafgivningen kunde udmærket godt ske under Kontrol alligevel, i første Instans af den Konsul, som findes paa den Plads, hvor vedkommende er, og hvorfra han vil afsende sin Stemme. Hos Konsulerne vilde der vel ogsaa kunne være fremkommet en Liste over Kandidaterne, eller Konsulen kunde telegrafisk forespørge, om Kandidaterne i den Valgkreds, hvor vedkommende Stemmeafgiver skal stemme. Dette vilde vel være et Fremskridt i den rigtige Retning, men dog efter min Mening næppe tilstrækkeligt. Der bliver nemlig mange, ikke alene dem, der paa Langfart ligger paa Søen, men ogsaa Fiskere, der ikke kan benytte den telegrafiske Vej eller møde paa Valgdagen. Angaaende de første er det klart nok, men det er nu saa med Fiskerne, at deres Forretning er ubestemmelig og afhængig af Vejr og Vind. De har maaske i flere Dage ikke kunnet gaa ud, og saa kommer Valgdagen med det rigtige Fiskevejr og Udsigt til stort Udbytte, de kan da ikke blive hjemme, men maa af Sted. Disse Folk bør have Lejlighed til at afgive Stemme enten Dagen forud eller maaske et Par Dage forud, saa er Kandidaten bestemt, og saa er det forholdsvis let for dem at faa deres Stemme afgivet. Men jeg tror, der er en anden Maade, man praktisk — og det praktiske er en vigtig Side af alle Spørgsmaal — kunde ordne Sagen paa. Jeg skal intet bestemt Forslag stille i saa Henseende, men kun antyde, hvad jeg tænker, til Overvejelse for det Udvalg, som kommer til at behandle Forslaget, nemlig om der ikke kunde stemmes »partisk«. Hvis dette er det afgørende for Stemmeafgivningen, synes jeg, Sagen meget let ordnes. En saadan Stemmeafgivning skulde selvfølgelig ske til den kommunale Formand, hvor Stemmeafgivningen skal foregaa. Jeg har bragt i Erfaring, at i Norge kan der stemmes efter Partilister efter visse bestemte Regler, og dette maa formodentlig ogsaa hos os kunne ordnes paa en hensigtsmæssig Maade. Afgørelsen af disse Stemmers Gyldighed maa selvfølgelig komme til at ligge i hele den samlede Valgbestyrelses Haand. Da dette lille Forslag, som jeg straks sagde, forekommer mig at være saa tolerant, at alle Partier i alt væsentligt kan antage det, forekommer det mig, at dette Forslag ikke burde henvises til Valgkredsudvalget, som det mulig kunde tænkes, at nogle ønsker. Man ved jo ikke, hvor meget man faar ud af dette Udvalg, eller hvor vidt vi kommer med det paagældende Spørgsmaal, og jeg synes, at det ikke skulde kunne forhindre dette lille Forslags Gennemførelse. Jeg vil derfor henstille, at der bliver et nyt Udvalg til at gennemføre og sikre dette Lovforslags Vedtagelse her i Tinget. Det glæder mig — det vil jeg gerne udtale — at høre, at den højtærede Indenrigsminister modtog Lovforslaget velvilligt og antydede, at der ikke i andre Love var uoverstigelige Hindringer for Lovforslagets Gennemførelse. Jeg vil altsaa tillade mig med disse faa Ord at anbefale, at dette Lovforslag bliver ophøjet til Lov med nogle Ændringer, som her er antydede.

^{15/12} 1909. 1. Beh. af Forslag til
Lov om Husmænds Testationsret.

Dette lille Forslag om Husmænds Testationsret er saa naturligt og ligetil, at man ikke skulde antage, der kunde blive nogen Vanskelighed for dets Vedtagelse hverken i dette høje Ting eller i det høje Landsting. Virkningerne af en eventuel Lov som den, der ved dette Forslag skulde se Dagens Lys, bliver næppe vidtrækkende. Jeg har ikke sporet synderlig Virkning af Testationsretten overfor Gaardmænd eller andre oppe hos os, og jeg antager, at denne Lov heller ikke vil faa videre Betydning, men der er heller ingen Grund til, at Husmænd, der som Selvejere eller Arvefæstere besidder Ejendomme, skal have en Særstilling overfor Bøndergaarde, bebyggede Hovedgaardsjorder eller større Landejendomme, der ikke er Sædegaarde, for hvilke sidste der findes særlige Bestemmelser. Ifølge Lov af 22. April 1904 § 22 og senere af 30. April 1909 er Reglerne for Selvejerbønders Testationsret anvendelige paa testamentariske Dispositioner over de i Lovene omhandlede Huse med Tilbehør, som har erholdt Laan af Statskassen, altsaa de saakaldte Statshuse, hvilken Bestemmelse jeg anser for at være ganske fornuftig, og jeg kan aldeles ikke indse, hvorfor der ikke ogsaa kan være en saadan Testationsret for andre Husmænd.

At Testationsretten kan have sine Skavanker, er jeg ikke blind for, og efter hvad jeg har hørt af den ærede sidste Taler, er Virkningerne heller ikke betydelige. Navnlig kan jeg se Skavankerne overfor de meget store Gaarde, men dette Spørgsmaal ligger ikke for, og jeg skal derfor ikke komme nærmere ind derpaa. Men jeg vil tro, i alt Fald efter hvad jeg for Øjeblikket kan indse, at Testationsrettens Opretholdelse for Bøndergaarde og dens Vedtagelse nu for Husmænd er fornuftig ikke alene for Standens Skyld, men ogsaa for Landets Fremtid, for saa vidt det kan faa nogen Betydning, og jeg tror, det kan have mere Betydning, end man ser eller ved statistiske Oplysninger kan godtgøre. Jeg tror, at denne Testationsret kan have nogen moralsk Betydning i Familien og nogen økonomisk Betydning for Landbostanden set paa langt Sigt. Dette, at f. Eks. en Søn kan vente at kunne paa rimelige Vilkaar overtage sin Forældreejendom, vil ofte holde ham til Hjemmet og saaledes bringe ham til at hjælpe sine Forældre helt igennem, som ogsaa antydtes af den ærede sidste Taler. Det vil være til Gavn for hele Familien, selv om der ved den endelige Opgørelse tilfalder ham større Værdier end de andre Arvinger. Det har stor Betydning for Landets Fremtid, at Landmanden, Bonden, altsaa i denne Omtale Gaard- og Husarvingen, kommer til at sidde nogenlunde godt ved Ejendommen. Ved at sidde nogenlunde godt ved Ejendommen forstaar jeg, at han ikke har større Laan eller flere Prioriteter end 1ste Prioritet. Det vil ogsaa være en heldig Udvikling, naar den Tradition kan opretholdes, at en Gaard eller et Hus kan blive i Familien, det giver Sammenhold og Støtte. Der, hvor man er født og baaren, bliver altid ens Hjem, og man har Lyst til at komme der, naar det har været et godt Hjem, og man faar Lyst til at samles netop paa dette Sted med Søster og Broder. Derfor har Testationsretten og alt, hvad der

kan gøres for at bevare Hjemmet for Slægten, Betydning for Udviklingen. Dette gælder ogsaa for Husmanden, hvis Børn og Slægtninge i samme Grad elsker Hjemmet som Gaardmanden og Proprietæren. I saa Henseende er der ingen Forskel, og Husmanden tilkommer der saaledes ogsaa den samme Testationsret over Ejendommen som de sidstnævnte og Statshusmanden. Jeg og den Gruppe, jeg taler for, kan slutte os til det foreliggende Lovforslag, maaske i en lettere fattelig og kortere Form, som antydet af den sidste ærede Taler, det ærede Medlem fra Højrup (Deuntzer), og hermed vil jeg anbefale dette lille Lovforslag.

¹⁵ i 1910. 1. Beh. af Forslag til Lov om Ændring i Bestemmelserne ang. Ejendomsskyld.

Der er i dette Lovforslag, der ser saa uskyldigt ud, foreslaaet fra 1. April at standse Overgangen af $\frac{1}{8}$ af Hartkornsskatten til Ejendomsskyld, og Tanken dermed er, at vi med Tiden skal komme til at beskatte efter Jordværdi i Stedet for Ejendomsværdi, og det — saaledes forstaar jeg det i alt Fald — saavel i By som paa Land, saavel til Kommune som til Stat. Det maa selvfølgelig meget nøje overvejes, om et saa betydningsfuldt og vidtrækkende Skridt skal gøres eller ikke. Det forekommer mig umuligt at tilendebringe disse Overvejelser i den korte Tid, der kan være levnet hertil, idet Kommunerne om kort Tid, ja maaske om faa Dage, skal paabegynde Skatteudregningen. Afgørelsen kan derfor ikke udskydes ret længe. Derfor siger jeg, at det Spørgsmaal, som her stilles, er alt for lille til at bevirke en hovedkuld Vedtagelse af en saa indgribende Skattereform, som her stilles i Udsigt. Lad os ikke forhaste os dermed, thi den Uret, som antydes at være til Stede her, er sikkert ikke saa stor, som den gøres til.

Det er i det hele et Spørgsmaal, om der finder nogen Uret Sted. Vi maa jo erindre Fradragene og Fjernelsen af Bygningsafgiften. Ganske vist er det vel rigtigt, som det ærede Medlem for Københavns 1. Valgkreds (Wulff) bemærkede i Forgaars, at der er nogen Uretfærdighed til Stede overfor Haandværkerne paa Landet, men hvis dette er korrekt, mener jeg ogsaa, der var Grund til at gøre en Forandring. For ikke at fremkomme med Gentagelser vil jeg tillade mig at erindre det høje Ting om mine Udtalelser denne Sag vedrørende den 13. Novbr. f. A., Sp. 1115—18 inklusive.

Naar dette Forslag ligger for, kommer man let til at tænke paa Henry Georges Teorier, der nu snart i flere Aar nærmest har ført en forholdsvis gunstig Tilværelse, fordi der ingen praktiske Resultater foreligger, i alt Fald ikke saa vidt mig bekendt, der kan bevise eller kuldkaste de opstillede Teorier. Det baader sikkert ogsaa denne Sag bedst i Længden, at der ikke gøres noget ved den. At denne Skattereforms Indførelse skulde ophæve al Fattigdom og løse hele det sociale Spørgsmaal, som der siges, tror dog ikke nogen praktisk Mand paa.

Der er, som maaske adskillige ærede Medlemmer bekendt, i Lerby-Sandinge Kommune foretaget en Prøvevurdering, en Vurdering,

der giver sig ud for ikke alene at være meget nøjagtig og samvittighedsfuld, men ogsaa vellykket. Jeg har derfor Lyst til at kritisere den en Smule. Det menes jo, at der sker en Uret mod de mindre Landbrugere, hvad der netop ikke synes at fremgaa af denne Vurdering. Den findes i det omtalte Tidsskrift, der hedder »Ret«. Om det er med Flid eller det er tilfældigt, at man har valgt en Kommune med 8 Gaarde over 12 Tdr. Hartkorn, er ikke let at vide, men Resultatet er i alt Fald ikke storslaaet eller flatterende, efter hvad jeg har læst i en Artikel. De nævnte 8 store Gaarde faar ganske vist deres Skatter forhøjede fra 6474 Kr. til 7384 Kr. ved Overgangen fra Ejendomsskyld til Jordskyld, altsaa dog næppe $\frac{1}{4}$ Forhøjelse, der ikke kan siges at være saa meget, at det kan have egentlig Samfundsbetydning og bevirke Udstykning af Gaarde, hvad der skulde være en særlig Anbefaling for disse Teoriers Tilhængere. Kommunens 27 Gaardmandsbrug, der har en Ejendomsskyld paa 4211 Kr., kommer til at svare efter Jordskyld 4065 Kr., altsaa et ubetydeligt Afslag, men det mærkeligste er, at Kommunens 100 Husmænd med under 8000 Kr.s Ejendomsskyldværdi faar deres Skatter forhøjede, om end kun lidt, fra 1076 Kr. til 1195 Kr.

Jeg antager, at Fradraget paa de 2000 Kr. er foretaget inden Udregningen, for ellers vilde Resultatet være knusende for Henry Georges Teori. Men i saa Fald vil jeg sige, at Fradragene har virket godt og hensynsfuldt. Men Resultatet er just ikke saadan, at det kan tages til Indtægt for Husmændene. De fanges næppe paa den Medestang. I Forbigaaende vil jeg gerne sige, at jeg synes, at Fradragene i det hele og store er udmærkede. Lejligheder til 60 Kr.s Værdi paa Landet og 120 Kr.s Lejeværdi i Byerne er skattefrie, og de smaa Landbrug faar først 2000 Kr.s Afdrag, og de mellem 8000 og 12,000 Kr.s Værdi faar 1000 Kr.s Afdrag, ligesom Haandværkerne faar et Afdrag. Dette er dog maaske, som nævnt, lidt for ringe, og maaske skulde de ogsaa have Fradrag, hvis de har en enkelt fremmed Medhjælp.

Der fandtes endvidere i samme Kommune 11 Gaarde med en Skyldværdi fra 8000 til 12,000 Kr. De har faaet et betydeligt Afdrag, fra 526 til 287 Kr., hvilket synes saa besynderligt og saa lidet i Overensstemmelse med de øvrige Beregninger, at det vist helst maa lades ude af Betragtning. Men saa kommer der 66 andre Ejendomme, der kommer fra 424 Kr. ned paa 134 Kr., og mellem dem er jo f. Eks. Villaer, Kroer, Købmandsgaarde o. l., altsaa alle købstadlignende Ejendomme. Dette Forhold ser ud til at ville blive en meget farlig Historie for Landkommuner med store Landsbyer og Stationsbyer, og det vil være ganske urimeligt at skabe saadanne Forhold. Landbostanden har øndt nok ved, som Forholdene er for Tiden, at holde Balance og klare de økonomiske Forhold.

Men meget værre bliver det, naar der i Tavle 3 gives Oplysning om, hvorledes det vil komme til at se ud, naar samtlige Kommuneskatter bliver lagt paa Jorden, George'isternes skønne Drøm. Thi saa vilde efter den omtalte Tavle Skatteydere, der før betalte 3226 Kr., ikke komme til at betale en eneste Øre. At der kan være nogen Mening deri, er for mig ufatteligt. Og at det, som fremhævet,

skulde kunne standse Indvandringen til Byerne, maa praktisk bevise, før jeg kan tro derpaa. Jeg tror, vi gør klogt i at afvente Resultaterne fra andre Lande, der maaske vil forsøge sig i saa Henseende, før vi slaar vort klinkede Porcellæn itu. De Kapitalister, Embedsmænd og andre, der faar flyttet deres Skatter over paa det arbejdende Landbrug, vil nok fremdeles beholde deres Stemmeret.

Disse Vurderinger af Jordarealer forekommer mig at være overordentlig vanskelige, men der siges i Henry George-Bladet »Ret«, at Vurderingen er foretaget af meget kyndige Folk, og at det skal være en Mønstervurdering. Imidlertid synes den lovpriste Teori eller det lovpriste System efter dette første praktiske Forsøg ikke at kunne komme i Berøring med Jorden, det maa sikkert helst vedblive at holde sig svævende i Luften. Men hvorledes man, hvis Loven om Jordskyld vedtages, skal komme til retfærdige og ensartede Regler for Vurdering af Jorden i det hele taget, forstaar jeg ikke. En Jordlod, passende til Husmandsbrug, vil altid, alene fordi der er flere Købere, koste mere end et stort samlet Jordareal, og at sætte den samme Værdi paa dette som paa Lodden forekommer mig om ikke vildt saa dog usundt. Det store Jordareal har faktisk ikke den Værdi som det lille, det kan hverken sælges til den Pris eller, selv i en dygtig Mands Hænder, udnyttes økonomisk saa stærkt som Husloden. Før øvrigt vil det være vanskeligt for dem med de store Jordlodder at konkurrere med Husmandsstanden, der nu har sine Penge saa overordentlig billigt fra Staten, saa billigt, at Staten efter Professor Scharlings Oplysninger taber 100 Mill. Kr. ved Loven. Jeg sympatiserer for øvrigt fuldt ud med Husmandsloven — det er en udmærket Lov for saa vidt —, men jeg sympatiserer ikke med, at Staten skal tabe saa meget ved den. Jeg synes, det kunde være rigtig, om Staten laante Penge til Husmændene paa gode Vilkaar, men uden selv at tabe noget. Disse Udlaan skaber ogsaa et farligt Præcedens, thi alle andre Stænder vil kunne gøre lignende Krav gældende. Det var kun en lille Sidebemærkning, jeg vilde gøre.

Et Skattesystem paa Grundlag af Jordskyld vil sikkert være en Ruin for Landvæsenet og en skærende Uret mod de nuværende besiddende Landmænd. Mange, ogsaa Landmænd, har kritiseret Ejendoms-skyldloven som uretfærdig, fordi den, som ethvert nyt Skattegrundlag, har flyttet noget omkring med Skattebyrden. Dette kan umuligt undgaas, men det gælder om at gøre Omflytningen saa lille som muligt. Enhver ny Lov vil være en lille Flytteomnibus — det ligger i Sagens Natur —, den vil altid være til Fordel for nogle og til Tab for andre. Men Lovgiverne maa jo sørge for, at Omflytningen bliver saa lille som muligt.

Naar det i Bemærkningen til Lovforslaget — jeg skal med den højterede Formands Tilladelse anføre det — hedder: »I Erkendelse af det, set fra Samfundets Side, utilfredsstillende i dette Forhold er det Regeringens Agt at søge gennemført en Overgang fra Ejendoms-skyld til en Jordskyld, hvor selve Grundværdien tages som Udgangspunkt for Skattens Beregning,« vil jeg gerne opholde mig lidt ved denne Side af Sagen. Meningen er noget uklar, idet der staar »Skatten« og ikke »Skatterne«. Det kunde tænkes, at Meningen var, at

kun selve Ejendomsskyldskatten til Kommunerne skulde udredes efter Jordværdi. Men man maa være berettiget til at tro, at der ogsaa tænkes paa Skatterne til Staten. Dette ligger ganske vist ikke for i selve Lovforslaget, men i Henhold til den nævnte Udtalelse i Bemærkningerne tør jeg maaske dvæle et Øjeblik derved.

Det Spørgsmaal, som her stiller sig i Forgrunden, er Forholdet mellem Land og By. Jeg har for at danne mig en lille Smule Mening derom ladet foretage omtrent 100 Jordvurderinger af Ejendomme i By og paa Land. Men jeg har 100 til, som jeg først har faaet i Formiddags, saa jeg ikke har kunnet faa dem med i Beregningen. Vil man spørge, hvorledes jeg har faaet dette besørget, skal jeg sige, at jeg som Vurderingsmand har haft ret let derved, idet jeg som saadan har haft Forbindelse med andre Vurderingsformænd og med Vurderingsmænd. Vurderingerne er for Byernes Vedkommende foretagne i Aalborg, Hjørring og Frederikshavn. For Landets Vedkommende er Vurderingerne foretagne i min egen og i Grenaa Skyldkreds. Det er altsaa det Materiale, jeg indtil i Dag har faaet udarbejdet. Udregningen er kun gjort med Ejendomsskylden alene. Skulde de andre Skatter ogsaa lægges paa Jordværdierne, blev Resultatet aldeles knusende. Den her omtalte lille Prøvevurdering og Beregning i Nordjylland maa overfor det hele Land selvfølgelig tages med den største Varsomhed og maa kun betragtes som en Antydning. Det var min Agt at indsamle langt større Materiale, men det har jeg til i Dag ikke kunnet naa.

Det viser sig, at naar man gaar ud fra den Skat, som nu beregnes, nemlig 1,10 pro mille til Staten, vil Ejendommene i Købstæderne i Ejendomsskyld komme til at betale 2492 Kr. 21 Øre, men hvis man vil udregne, hvad Promillen vilde blive i det Tilfælde, der skulde betales efter Jordskyld, og man vilde opnaa den samme Skat, som her er Tale om, vilde disse Ejendomme kun komme til at betale ca. det halve, nemlig 1383 Kr. 87 Øre, hvorimod Landejendomme, der i Ejendomsskyld betaler 1289 Kr. 75 Øre, efter Jordskyld vilde komme til at betale 2389 Kr. 83 Øre, altsaa omtrent det dobbelte. Men som sagt disse Tal maa tages med den yderste Varsomhed, da det kun er et saa lille Grundlag, jeg i Dag har at underbygge min Antagelse med.

Ved Skattereformens Indførelse i 1903 blev, som vi vel nok kan være enige om og som det ogsaa blev udtalt af det ærede Medlem for Københavns 1ste Valgkreds (Wulff), Reglerne for Formue- og Indkomstskatten ens for By og Land. Derimod synes der ikke at være den samme Enighed med Hensyn til Skattens Ensartethed for Grundejendommenes Vedkommende, altsaa Ejendomsskyld. Det ærede Medlem fra Hornslet (N. P. Jensen) mente jo endog, at Hartkornsskatterne til Dels blev flyttede fra Land til By. Herimod maa jeg dog protestere og kunde maaske med nogen Ret dertil sige, at Bygningsafgifterne blev flyttede fra By til Land. Bygningsafgifterne i Byerne kan vel analogiseres med Hartkornsskatterne paa Landet, saa Uretfærdigheden ved Overgangen til Ejendomsskyld kan vel ikke kaldes overvældende for Byerne, tilmed da den Bestemmelse indsatte i Lov om Ændringer i Reglerne for den kommunale Beskatning

§ 21, at Ejendomsskylden til Stat og Kommune i Forening ikke skulde udgøre noget større Beløb, end Bygningsafgiften udgjorde. Derfor mener jeg, at der ikke ved Overgangen til Ejendomsskyld er gjort Byerne nogen nævneværdig Uret. Havde de før givet for lidt i Forhold til Landet, skulde og burde dette Forhold dog ikke forsvares. Den rivende Udvikling, Byerne tidligere har haft, kunde tyde noget derpaa, og jeg mener derfor, at en Standsning i Ejendomsskyldlovens Gennemførelse, som der her er Tale om, er meget farlig og maa tilbagevises, da det maa forstaas som en Motivering til en Skatterreform, der vil være i højeste Grad uretfærdig.

Den højtærede Indenrigsminister udtalte, at Ejendomsskylden havde den Grundfejl, at den beskatter Flid og Dygtighed. Mener virkelig den højtærede Minister, at vi kan skattereformere saaledes, at dette kan undgaas? Er Formue- og Indkomstskat ikke ogsaa en Beskatning af Flid og Dygtighed. Den, der ved Flid og Dygtighed forhøjer sine Indtægter, vil vi jo alle og ikke mindst de Radikale beskatte efter stigende Skala; men ved Ejendomsskylden anser den højtærede Minister det for en Fejl, at Flid og Dygtighed kan beskattes med en ubetydeligt stigende Skala. Dette synes mig ikke at være logisk tænkt af den højtærede Minister, men det, det kniber med, er vel ogsaa gode Argumenter for dette Forslag. Stadig hører man udtalt, at Skatten skal tages der, hvor Evnen er, og dette maa være der, hvor der er Udvikling til Stede, altsaa Flid og Dygtighed. Den, der besidder disse Egenskaber, samler, den, som er doven og lad, spreder og kan ikke vedblive at være et godt Skatteobjekt. Saaledes er og vil de virkelige Forhold altid blive. Det er ikke i og for sig tiltalende, men det kan ikke være anderledes.

For øvrigt ønsker jeg at udtale mig imod at eksperimentere med Skatteforandringer, før man har en Aarrækkes Erfaringer med den forholdsvis ny Ejendomsskyldlov at holde sig til.

Jeg skal saa til Slutning blot gøre en Bemærkning med Hensyn til Vurderingerne. Der har været sagt — men maaske er Bestemmelsen allerede forandret — at der skal en Prøvevurdering til i Aarhus Amt. Jeg vil henstille til den højtærede Finansminister, at dette ændres saaledes, at disse Prøvevurderinger eller Stikvurderinger kommer til at foregaa rundt omkring i det hele Land, maaske i de enkelte Skyldraadskredse, eller hvis det bliver for mange Vurderinger, saa spredt over det hele Land.

Dermed skal jeg tillade mig at anbefale, at dette Forslag ikke kommer til at nyde Fremme.

^{15/1} 1910. 1. Beh. af Forslag til
Lov om Ændring i Bestemmelserne ang. Ejendomsskyld.

Jeg vil gerne sige til det ærede Medlem fra Storehedinge (J. Andersen), at han maa vistnok have forstaaet de Tal, han har faaet, forkert. Han maa vistnok have vendt dem om. I det Materiale, jeg har bygget paa, erindrer jeg ikke noget Sted at have set det Tilfælde, at Jordværdien var højere end Ejendomsskyldværdien for det samme Areal. Det ærede Medlems Tal maa vistnok være ganske

forkerte. Jeg har ikke Tallene her hos mig, men det kan vi jo faa skaffet oplyst.

Det vanskeligste Punkt for mig ved disse Vurderinger er, hvilket Princip man skulde gaa ud fra, og jeg vil gerne spørge det ærede Medlem, hvorledes han tænker sig disse Vurderinger. Han nævner, at den Værdi, der er sat for Husmandsjord, skulde føres over paa Herremandsjorden. Hvorledes har det ærede Medlem tænkt sig det? Skal man overføre den samme Værdi paa Herremandsjorden, saa kommer vi til et ganske forkert Resultat. Man maa jo tænke paa, hvilke Konjunkturer man har for sig. Det er umuligt at sælge det store Areal til de Priser, som Husmandsjorden kan sælges til, for der er ganske simpelt ikke Købere til det.

Dernæst vilde jeg gerne sige et Par Ord til det ærede Medlem for Københavns 7. Valgkreds (K. J. Møller), som omtalte, at der er andre end dem, der ejer Jord, i vort Land, og at de, der ikke ejer Jord, ogsaa har Lov til at tale med om dette Spørgsmaal. Jeg synes, det kom paa en lidt haanlig Maade. Ganske vist har de andre selvfølgelig Lov til at tale med derom, men vi, der ejer Jorden, maa dog virkelig ogsaa tale med om, hvorvidt al Skat for Fremtiden skal lægges paa Jorden alene, saa de, der ingen Jord har, intet skal betale.

Maa jeg endelig rette en Udtalelse, jeg kom med første Gang, jeg havde Ordet. Jeg hører, at den er bleven forstaaet saaledes, at jeg vilde have dette Lorforslag standset straks. Det var jo ikke min Mening. Jeg vilde kun sige, at det var et saa uheldigt Lovforslag, at jeg vilde haabe, det ikke blev til Virkelighed.

17/1 1910. 1. Beh. af Forslag til
Lov om Ændring i Bestemmelserne ang. Ejendomsskyld.

I Anledning af, at det ærede Medlem fra Storehedinge (J. Andersen) i Lørdags angreb noget af det Materiale, jeg havde samlet til Belysning af Vurderingerne efter Ejendomsskyld og Jordskyld, ønsker jeg i Dag at gøre nogle Bemærkninger. Jeg skal ikke komme ind paa Tal, de er saa vanskelige at holde ved. Det ærede Medlem fra Storehedinge udtalte i en af sine Repliker, at det var saa saare let at vurdere Jordarealerne, det var ligetil at vurdere saavel en lille Husmandslod som et Herregaardstilliggende. Jeg tror dog, det ærede Medlem har tænkt vel lidt over den Sag, for ellers kunde han næppe have udtalt sig, som han gjorde. Det ærede Medlem har hos en af mine Vurderingsmænd faaet nogle Tal, Vurderinger, som skulde slaa alt det, jeg har fremført, ned. Jeg synes nu, at den omtalte Vurderingsmand ikke skulde have udleveret disse Tal til andre end mig, men det har ikke noget at betyde, de skulde i alt Fald være kommet ganske ærligt frem fra min Side, det kan jeg forsikre. Det ærede Medlem fra Storehedinge (J. Andersen) mente, at disse Vurderinger var saa lette. Men mærkeligt er det, at den omtalte Hjemmelsmand — jeg tror ikke, jeg tager fejl i min Antagelse om, hvem det er — kommer til nogle ganske mærkelige Vurderinger.

Den omtalte Mand, der er en af det radikale Partis Tillidsmand deroppe, er Vurderingsmand til Ejendomsskyld i en af mine

Kommuner og har som Vurderingsmand som omtalt af det ærede Medlem fra Storehedinge vurderet en Gaard til 132,000 Kr. Altsaa Jord og Bygninger tilsammen er vurderede til 132,000 Kr., men han vurderer den samme Jord uden Bygninger til 213,750 Kr. Altsaa naar Bygningerne, der er brandforsikrede til 88,710 Kr., kommer bort, skulde Jorden være 81,750 Kr. mere værd. Naar der kommer Bygninger paa et større Jordareal, bliver dette mindre værd efter den omtalte Vurdering, hvilket jo ser ganske forunderligt ud. At det kan skade Jordens Værdi, at der staar Bygninger derpaa, maa det ærede Medlem fra Storehedinge mene, naar han tager disse Tal til Indtægt. Det er altsaa som sagt saadanne Vurderinger, som det ærede Medlem fra Storehedinge mener er saa lette at foretage og tror at kunne benytte som Forsvar for sine Teorier og maaske til Forsvar for dette Lovforslag.

Jeg skal iøvrigt kun til sidst bemærke, at da jeg og flere mener — det er for Resten ogsaa bemærket af det ærede Medlem fra Kerteminde —, at Husmandsjord og Herregaardsjord almindeligvis ikke kan vurderes til samme Pris pr. Tønde Land, har vi netop givet vor Tilslutning til Afdragene, for at der ikke skal ske de mindre nogen som helst Uret i saa Henseende.

22/2 1910. 1. Beh. af Forslag til
Lov ang. Husdyravlens og Hus-
dyrbrugets Fremme.

Da jeg er blandt dem, der ved Finanslovens første Behandling udtalte sig for Besparelser ogsaa for Landbrugets Vedkommende, kunde jeg have Lyst til ogsaa nu at udtale mig kort om det foreliggende Forslag til en ny Husdyrlov, som den vel kan kaldes med et forkortet Udtryk.

De Billeder, der med Hensyn til vor Statsøkonomi har været oprullet for os, saavel heri Salen af den højtærede Finansminister som udenfor Salen, kunde vist give Grund til at tænke meget stærkt paa, hvorledes det egentlig forholder sig med vor Nationalbalance og vore økonomiske Forhold, og til at raabe Vagt i Gevær. Det er sikkert godt og klogt, at Folk gøres opmærksomme paa, at Sparommelighed tiltrænges, men paa den anden Side maa de heller ikke gøres nervøse. Kunde Folk blot faa Forstaaelsen af, at nu bør de spare, nu bør de indskrænke sig, og nu maa der Balance mellem Udgifter og Indtægter, var det sikkert godt, og fik den enkelte en god Balance og ikke levede over Evne, fik vi ogsaa nok Balance i Statshusholdningen. Det er fortvivlede Forhold, naar Balancen er daarlig saavel i Statshusholdningen som blandt de enkelte. Naar man blot kunde faa en Balance i en af Retningerne, vilde jo meget være naaet. Men det er naturligvis et godt Tidens Tegn, at der, som jeg har læst i en Avis, er indgaet betydelig større Beløb i Sparekasserne her i København i Januar Maaned, end der gjorde i Fjor. Jeg haaber, det maa betyde noget i god Retning.

Men det var imidlertid om Statstilskudet til Landbruget, der skulde tales, og om de Nedbringelser og Formindskelser, mange Landmænd baade i og udenfor denne Sal har givet Tilsagn om. Jeg har oppe

i Vendsyssel og andre Steder faaet mine Smør eller Klø for mine Udtalelser her i Salen i den Retning, men det afficerer mig nu ikke og vilde heller ikke kunne gøre det, selv om jeg ikke havde faaet et saa eklatant Bevis for min Opfattelses Rigtighed, som jeg mener at have faaet ved den Udvalgsbetænkning, som her foreligger. At Reduktionen af de Tilskud fra Statens Side, her tales om, først bør indtræde sammen med Besparelser paa andre Omraader end Landbruget, omtalte jeg ogsaa, og jeg er derfor med Hensyn til dette enig med Mindretallet, de Herrer N. Jensen, Rasmussen og Rottbøll. Men vi hører ikke noget fra de andre Sider om Indskrænkning i deres Tilskud. Lad os høre noget i saa Henseende! Landbruget er klart, og det maa siges at være med en forbavsende Hurtighed, at dette Forslag er fremkommet. Vi er selvfølgelig ikke mistænksomme overfor andre Erhverv, men tror fuldt og fast, at de vil hjælpe os Landboere til at faa Balance i Statshusholdningen. Men det var dog i højeste Grad interessant at faa antydet, hvor man mener, der kan spares. Vi Landmænd har nu anvist Besparelser paa henvend $\frac{1}{2}$ Mill. paa vort specielle Omraade; det var nu, synes jeg, meget rart og praktisk at faa at vide, hvor de andre Erhverv vil spare. Vi maa give hinanden Haandslag i den Retning. Naar vi antyder at kunne renoncere paa et saa stort Beløb, er det ikke, fordi, som allerede nævnt af det ærede Medlem for Viborg Amts 4. Valgkreds (Rasmus Hansen), vi godt kan undvære disse Tilskud. Tværtimod, jeg mener, at de — maaske med nogen Omlægning — gør særdeles megen Nytte. Men naar vi er villige til at slaa af, er det ud fra en Betragtning af den slette økonomiske Tilstand, vi befinder os i, og jeg er enig med det ærede Medlem i, at før vi tager endelig Stilling til dette Forslag, vil det være klogt at afvente Besparelskommissionens Betænkning.

Af de foreslaaede Besparelser er der særlig en, jeg ikke sympatiserer med, og som jeg mener absolut ikke skal vedtages. Det er den, der angaar Tilskudet til Kontrolforeningerne. Det er en af de yngste — om ikke den yngste — betydelige Institutioner paa Sammenslutningens Omraade indenfor Landbrugserhvervet. Disse Kontrolforeninger har andre Erhverv ikke noget skævt Øje til ligesom heller ikke til Mejerierne. At der kan være andre Sammenslutninger, som udenforværende ikke er saa glade ved, kan der muligvis være noget berettiget i. En Kontrolforening er altsaa en Sammenslutning af smaa og store Landmænd — den er maaske nok ligesom Mejerierne af særlig Betydning for de mindre —, og denne Forening engagerer en Mand — ja, nu begynder Kvinderne ogsaa at gaa os i Næringen der ligesom paa alle andre Omraader — til at rejse rundt for at veje Mælkeudbyttet hos Foreningens Medlemmer, bestemme Fedtprocenten og bøgføre Foderforbruget for hver enkelt Ko. At dette har sin overordentlig store Betydning, vil ogsaa de Herrer Ikke-Landmænd forstaa, naar Husdyrholdets Udvikling fra 1800 til 1903 er steget fra 758,000 til 1,840,000 Stykker Kvæg, altsaa til over det dobbelte, hvorimod Hesteholdet kun er steget fra 485,000 til 487,000, altsaa kun med et Par Tusinde. Dette kan igen lære os, at en Merudgift af 100,000 Kr. til Hesteavlforeninger, hvis den nuværende Lov bliver gældende til 1914—15, i Stedet for, hvad der nu

foreslaas, er langt fra saa berettiget som Merudgiften til Kvægavlsforeninger, der ikke engang er nær saa meget, nemlig kun 97,000 Kr.

Udførselsoverskudet af Fedevarer er steget fra 38,ₛ Mill. i 1874 til 309,ₛ Mill. i 1908, hvilket viser en overordentlig stærk Udvikling paa dette Omraade. Men først i 1906 tager Overskudsudførselen vældigt til, efter at den første Kontrolforening i 1894 var bleven oprettet og efterfulgtes af mange andre. Jeg mener at kunne sige, at Kontrolforeningerne har haft en overordentlig Indflydelse paa, at Gennemsnitsmælkemængden er stegen saa betydeligt, men ogsaa paa, at Fedtprocenten er stegen med 0,ₛ og at Producenterne er kommet til at fodre fornuftigt og rentabelt. Derfor bør Tilskudet til Kontrolforeningerne ikke, som det er foreslaaet, nedsættes med 40,000 Kr. Tværtimod, det er det mindste Beløb, der skal anvendes paa dette Omraade, saa meget mere som der vistnok trænges til en stærk Kontrol her, for at Kontrolassistentene kan blive eftersete noget mere, hvorved de kommer til at gøre deres Arbejde mere solidt, saa at der bedre kan bygges Resultater derpaa. Det gaar vistnok langt fra, som det burde gaa. Men naar Staten bevilger Penge, bør den ogsaa have en kontrollerende Indflydelse paa deres Anvendelse.

Sluttelig skal jeg sige, at naar der har været Tale om at tage Tilskudet fra Hingstene eller nedbringe det — dog ikke for dem, som er købt —, vil jeg gerne have erindret, hvis vi kommer igennem med dette Lovforslag, at de Hingste, der er købt i 1908 og 1909, og de Hingste, som muligvis ikke har været kaarede, men først bliver det Februar og Marts, kommer ind under samme Bestemmelser som de andre, saa at de kan faa deres Statstilskud. Ellers vil de Folk, som har købt de unge Hingste, idet de gik ud fra, at de skal vedblive at faa det hidtilværende Statstilskud, komme meget slemt af Sted. Det beder jeg det Udvalg, som bliver nedsat, tage i Betragtning. Dermed vil jeg slutte.

23/2 1910. 1. Beh. af Forslag til
Lov om Handel med fremmede
Landbrugsprodukter m. m.

Der jo allerede af den højtærede Landbrugsminister gjort opmærksom paa den Fejltagelse, som er kommen frem fra enkelte Sider, at Kærnemælken ikke er pasteuriseret eller smittefri, naar Fløden har været pasteuriseret, saa det skal jeg ikke opholde mig ved. Men jeg vil gerne give en lille Oplysning med Hensyn til Vallens og den skummede Mælks Opvarmning, naar der laves Ost. Det er vist aldeles sikkert, at hvis man pasteuriserer den skummede Mælk før Ostelavningen, kan man i alt Fald ikke lave en fin Ost. Det er vist ret umuligt. Man kan lave nogenlunde god Ost, men vi skulde jo helst lave den saa fin som muligt. Der er heller ingen Steder i Udlandet, hvor man kender Pasteurisering af skummet Mælk, naar man laver Ost, saa jeg tror ikke, vi skal tænke paa i nogen Maade at lovgive eller tage Bestemmelser i den Retning. Men det behøver vi heller ikke, for naar vi tager Vallen, som løber fra Ostekarret ned i en Forsækning i Gulvet, og sender den op i Vallekaret med en Injektor, vil den komme op til en Varmegrad af 60 Gr., og saa mang-

ler der kun 20 Gr. for at sætte den op til de 80 Gr., hvor den er pasteuriseret og smittefri. Der skal altsaa ikke megen Varme eller Kulforbrug til, og der kommer heller ikke meget Vand ind i Vallen for at faa det besørget. Og med Hensyn til, at der skulde være Smitte i Osten, som omtalt af det ærede Medlem fra Skive (Hans Nielsen), ved jeg fra ret autentisk Kilde, at man mener, at naar Osten er lagret i 2 Maaneder, er der ikke nogen som helst Fare for, at der skulde være smittefarlige Baciller i den. Den Omsætning, der foregaar ved Ostegæringen, skulde uskadeliggøre disse i Løbet af et Par Maaneder. Der vil altsaa ikke være noget i Vejen for at lave Ost af Mælken og pasteurisere Vallen bagefter. Saa er der ganske vist det ubetydelige Affald, som kommer op i Ostekarret. Men det mener jeg, vi maa se bort fra og hellere lade det gaa i Rendestenen end benytte det som Kreaturføde. For den Smittefare, man udsætter sig for ved at bruge det, er langt større end det Tab, man lider ved at tilintetgøre det.

FAMILIEFORHOLD

Den 17. Novbr. 1882 blev *Chr. O. Holm* gift med *Else Margrethe Ottosen* (f. 27.—2.—1849, d. 16.—7.—1910), Datter af *Otto Larsen* (f. paa Holtegaard 1812, d. 23.—2.—1890) og *Mette Christensen* (f. i Søraa 24.—3.—1823, d. 11.—3.—1905), Holtegaard i Dronninglund. (Den i Vendsyssel meget udbredte og kendte Ottosenske Slægt er endnu meget blomstrende.)

Naar det i det foregaaende er understreget, at Hr. Holm foruden paa fyldestgørende Maade at passe sin store Bedrift paa Eskjær tillige fik Tid til at røgte en Mængde Tillidshverv, da maa det ikke glemmes, at en stor Del af Æren herfor tilkommer hans udmærkede Hustru, som trofast stod ham bi i alle Livets Forhold. Hun var ikke alene en dygtig Kvinde, der med kyndig Haand styrede det store Hus, ledede Gaardens Mejerivæsen, stod for Ostetilberedelsen, bryggede og bagte, men hun ejede andre Egenskaber, der ikke kan skattes højt nok. Hun var en god, forstandig og nobel Kvinde: trofast og opofrende overfor sin Mand og sine Børn, venlig og god mod sine Husfolk som mod alle, der trængte til Venlighed og Hjælp.

Den 17. November 1907 fejrede Fru og Hr. Holm de-

res Sølvbryllup paa Eskjær under usædvanlig stor Deltagelse fra Land og By. Den store Tilstrømning af Gæster, ca. 300, var et troværdigt Vidnesbyrd om den Popularitet, som Sølvbrudeparret ved deres Virke i det lange Spand af Tid i Mosbjerg og Omegn havde opnaaet. Herremænd og Arbejdsmænd var denne Dag bænkedede under Eskjærs gæstfri Tag, og den udmærkede Stemning gjorde Dagen til en sand Festdag, der sent vil glemmes. Telegrammer,

Otto Larsen og Mette Christensen.

Gaver, overstrømmende Velvillie, Taler, Sang og Musik forkyndte højlydt, at Sølvbrudeparrets Virksomhed i de forløbne 25 Aar havde sat dybe Spor.

— Desværre skulde Fru Holm ikke opnaa mange Leveaar efter denne Festdag. Hun døde pludselig af et Hjerteslag den 16. Juli 1910. — Det var et haardt Slag for Familien, først og fremmest for hendes Mænd og Sønner.

Paa en meget smuk Maade gav den store Vennekreds fra Mosbjerg Sogn sin Deltagelse til Kende, idet den sendte Hr. Holm en stor og dekorativ Krans i Sølvbøge-

blade som en Ramme om Fru Holms Billede og ledsaget af følgende Skrivelse:

Moshjerg, d. 20. Juli 1910.

Kære Hr. Holm og Sønner.

Maa vi paa Venners og Naboers Vegne i Moshjerg Sogn bede Eder modtage denne Krans som Bevis paa den Agtelse, Hengivenhed og Kærlighed, som vi alle nærrede overfor Eders kære Hustru og Moder, og som Bevis paa

Familien Holms Gravsted paa Moshjerg Kirkegaard.

vor Deltagelse i den store Sorg, som Tabet af en kærlig Hustru og alltopfrende Moder er for Eder.

Vel — det véd vi — kan vi ikke ved dette synlige Bevis borttage Smerten, Sorgen eller Savnet, men vi har ønsket at tolke for Eder, hvad vi føler, at der i Fru Holms Bortgang er taget noget af det bedste blandt os bort, en Kvinde, som vi alle saa op til med Højagtelse, hvis Liv og hele Vandel var egnet til Efterfølgelse. Men vi maa aller her bøje os for Forsynets Styrelse og ledsage hendes Legeme til Graven, medens hendes Aand vil leve iblandt

Chr. O. Holm.

Ungdomsbillede af Fru Else Holm.

Fru Else Holm.

Chr. O. Holm (65 Aar gl.).

Ungdomsbillede af Fru Fanny Holm.

Fru Fanny Holm.

os og hendes Minde bevares af hendes Slægt og hendes Venner i kommende Tider.

.Erb.

Giverne.

Ved Begravelsen paa Mosbjerg Kirkegaard havde et usædvanlig stort Følge fra nær og fjern givet Møde for at bevise den afholdte Frue til Eskjær den sidste Ære.

I deres Ægteskab havde de følgende Børn:

- C. 1. *Jens Jørgen Holm*, f. 21.—5.—1881 paa Eskjær.
- C. 2. *Metha Amalia Holm*, f. 21.—4.—1886, d. 8.—7. 86.
- C. 3. *Otto Ejler Holm*, f. 7.—8.—1887 paa Eskjær.
- C. 4. *Metha Ingrid Holm*, f. 24.—11.—1888, d. 15.—3.—89.
- C. 5. *Aage Malthe Holm*, f. 14.—6.—1890 paa Eskjær.

— — —

Den 11. Maj 1912 giftede *Chr. O. Holm* sig anden Gang med Enkefru *Fanny Schledermann*, født *Nielsen*, Datter af Vejassistent og Godsførvalter (paa Kærup, Sørup og Adamshøj) *Julius Nielsen* og Hustru *Andrea Sevaldsen* (af spansk Herkomst) i Ringsted. Her havde hun sit Barn-domshjem, og endnu er Minderne stærke og levende om den Skønhedsfylde, som aabenbarede sig i det kultiverede Hjem, hvorfra hun er udgaaet. Den gamle Amtsstuegaard i Ringsted, som Godsførvalteren havde købt af Guvernør *Carstensen*, var en herlig, gammel Vaaning, ret ud af den gamle Patricierstil, og den smukke Have med de mange Zirbuske og gamle Træer dannede en smuk Ramme om det stilfulde Hjem.

Efter at have nydt Undervisning i en Privatskole i Ringsted og samtidig speciel Undervisning i Musik, som hendes udprægede musikalske Evner i høj Grad opfordrede til, gennemgik hun paa »Fagskolen for Kvinder« i København et to Aars Kursus og nød bl. a. her Undervisning i Tysk og Engelsk. Efter denne grundige Uddannelse var hun en Tid Lærerinde, blev derpaa gift med Købmand *Schledermann* i Ringsted, som senere flyttede til Køge, hvor hun i mange Aar havde sit Hjem. Her sad hun i 14 Aar

i Bestyrelsen for Køge Børneasyl, var i 13 Aar aktivt Medlem af Syforeningen, i Bestyrelsen for »Bespisningen«, tilsynsførende i »Sygeplejen for Gamle« og var desuden i 16 Aar aktivt Medlem af Musikforeningen og i 4 Aar i Bestyrelsen for Køge Alderdomshjem. — Efter sin Mands Død flyttede Fruen til København. — Der var ingen Børn i Ægteskabet.

Efter at have ægtet *Chr. O. Holm* til Eskjær begyndte et nyt Afsnit i hendes Liv, og man kan uden Overdrivelse

Chr. O. Holms Villa »Hasserisbo«.

sige, at hun drog ind som Frue til Eskjær opfyldt af eet eneste Ønske, nemlig et godt og fredeligt Familieforhold. Dette Ønske har stedse været og er fremdeles i Forgrunden i Fruens Tanke- og Følelsesliv, og det deles helt og fuldt af hendes Mand.

Den repræsentative og temperamentsfulde Frues Ophold paa Eskjær blev imidlertid ikke af lang Varighed, thi Proprietær Holms Søn, som skulde tage Hovedgaarden i Besiddelse, var nu færdig med sin Uddannelse, og ved Skøde af 18. Maj 1915 fik han overdraget Eskjær Hoved-

Ungdomsbillede af Fru Fanny Holms Moder,
Andrea Nielsen, f. Sevaldsen, f. 24.—2.—1837.

Fru Fanny Holms Fader, Julius Nielsen,
f. 5.—8.—1835, d. 14.—5.—1904.

**Fru Fanny Holms Morfader,
Sigvard E. Sevaldsen.**

**Fru Fanny Holms Mormoder,
Kirstine Sevaldsen.**

gaard, og Chr. O. Holm og Frues Residens blev forlagt til Hasseris ved Aalborg, hvor de først ejede »Hasserishøj« og nu »Hasserisbo«.

Ved sin Afrejse fra Eskjær satte Fru Holm sig et smukt Minde ved at skænke Mosbjerg Kirke en dekorativ Lysekrone med indgravet Navn og Aarstal.

— — —

Fru Fanny Holm lever og aander for Musik. 8 Aar gammel begyndte hun at komponere. Og hun har stadig udviklet sine musikalske Evner. Men det praktiske Liv stillede sine Krav, og derved blev der levnet Fruen mindre Tid til Musikken end heldigt var for hendes i den Retning udprægede Evner. Men ikke desto mindre har hun dog opnaaet meget smukke Resultater og høstet megen Anerkendelse for sine Produktioner. Ikke blot har Familiens snævre Kreds ved mange Lejligheder glædet sig over Fruens Kompositioner, men en Del af samme har ogsaa banet sig Vej til større Kredse udenfor Familien. Paa Vilh. Hansens Musikforlag er saaledes optaget et Par af Kompositionerne, nemlig en »Lykønskningmarch« og »Marine Mazurka«. — Ved et lykkeligt Sæmmenspil fra Naturens Haand er Fru Fanny Holms musikalske Sans forenet med poetisk Begavelse. Hun har en poetisk Aare, der spænder over ret betydelige Felter — fra den lette Skæmt til dyb Alvor. I det følgende gengiver vi en af Fruens Sange, tilegnet Chr. O. Holms Sønneatter, Grethe Holm, Eskjær.

10/1. 1919.

Vuggesang

Fanny Holm

Lang

Piano

*Min egen, kære, lille Pige —
 din Fars og Moders Kongerige —
 sov sødt og hvil paa Puden fin,
 naar de har kysset Munden din.*

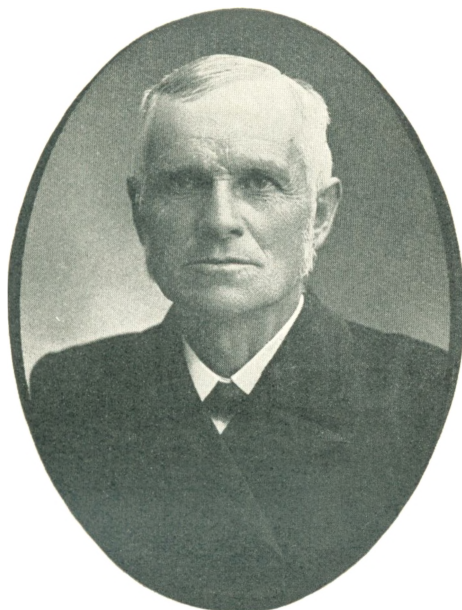
*Sov fast og drøm, min lille Pige,
 om Engle smaa, der ej vil vige
 fra Lejet dit, men staa paa Vagt,
 at ej det onde skal faa Magt.*

*Og vaagn saa op med røde Kinder —
 for Far og Mor staa det som Minder.
 Du strækker de smaa Arme ud,
 og Mor hun kommer paa dit Bud.*

*Gud, skærm min egen, lille Pige,
 saa hun kan komme i dit Rige,
 at hun maa agte paa dit Ord,
 saa længe som hun gaar paa Jord.*

Fanny Holm.

N. C. Holm (Fætter til Chr. O. Holm).

MASKININSPEKTØR JENS JØRGEN HOLM

(C. 1.)

Jens Jørgen Holm har staaet i Lære ved A/S Hjørring Jernstøberi og Maskinfabrik; senere ved Eshjerg Jernstøberi og Maskinfabrik og ved Paasch & Larsen, Pedersen, Horsens. Han tog den alm. Maskinisteksamen fra Københavns Maskinskole, Nørrebrogade 13, den 10. Maj 1904 og den udvidede Maskinisteksamen den 4. Januar 1905. Denne Uddannelse blev yderligere suppleret ved Kursus i Elektroteknik og i Konstruktion og Beregning af Maskiner og Kedler — specielt til Skibsbrug. Han sejlede derefter som Maskinassistent med S/S »H. Pontoppidan« fra 27.—5.—1905 til 9.—6.—1906 — i Sommer-tiden i Nord- og Østersøen og om Vinteren i Middelhavet og Sortehavet: Finland, Sverrig, Norge, Rusland, Tyskland, England, Holland, Belgien, Frankrig, Tyrkiet, Rumænien og Afrika. Aftjente derpaa sin Værnepligt ved Søværnet som Reserveunderofficer af Maskinkorpset fra 8.—3.—1907 til 6.—3.—1908 og var udkommanderet med Kanonbaaden »Falster« og Panserskibet Ivar Hvidtfeldt. Den 1. Maj 1908 erholdt han Certificat som Maskinmester af 2den Grad (udstedt af Københavns Magistrat) og sejlede derpaa som 2den Mester med S/S »T. M. Werner« fra 7.—5.—1908 til 23.—9.—1908, hvorefter han fra 8.—11.—1908 til 1.—9.—1911 var Afløsningsmester og Reparatør ved Frederiksberg Kommunes tekniske Forvaltning. Den 1.—9.—1911 blev han konstitueret som Maskinmester ved Centralpostbygningen i København og fik kgl. Udnævnelse d. 1.—4.—1918, fra hvilket Aar han tillige fik Inspektion af Centralvarmeanlæggene ved Provinsens Postbygninger.

Gift 17.—7.—1912 med *Carla Larsen* (f. 25.—11.—1886), Datter af Købmand C. J. Larsen og Hustru Elisabeth, f. Sørensen (f. i Sorø d. 1.—3.—52).

Deres Børn:

- a. *Christian Oluf Holm*, f. 7.—8.—1911.
- b. *Ellen Margrethe Holm*, f. 3.—8.—21.

Jens Jørgen Holm.

Fru Carla Holm og Sønnen Oluf.

LÆGE OTTO EJLER HOLM

(C. 3.)

Student fra Herlufsholm 1905. Boede som Student paa Hagemanns Kollegium. Cand. med. Sommeren 1912 (laud). 1 Aar Reservelæge paa Aalborg Kommunchospital. Turnustjeneste ved Rigshospitalet og Kandidattjeneste ved københavnske Hospitaler. Studerede Øjensygdomme. Siden Februar 1917 Assistent ved Kommunchospitalets Øjenafdeling i København. Nedsat sig som Øjenlæge i København Oktober 1918. Gentagne Gange indkaldt som Reservelæge i Hæren (Kystartillerireg.) 1914—18. Har gjort Rejser i Tyskland og Frankrig, Studierejse til Kristiania og Stockholm (1917) og var som Skibslæge (Ø. K.) i Vestindien (1913). Skrevet en Del oftalmologiske Afhandlinger mest i »Klinische Monatsblätter«. Medarbejder ved Klinisk Ordbog«. Har i 1921 faaet en Afhandling »Det gule Maculapigment og dets optiske Betydning« antaget som Doktordisputats.

Gift den 2.—11.—1918 med cand. med. *Bodil (Monna) Wandall*, Student 1910, cand. med. 1917, (f. 19.—12.—1891), Datter af Kontorchef i Privatbanken Adolph M. Wandall og Hustru Anna W., født Borch.

Børn:

- a) *Sigrød Marianne Holm*, f. 28.—10.—1919.
- b) *Else Agnete Holm*, f. 5.—3. 1921.

Otto Ejler Holm.

Fru Bodil Holm og Børn.

PROPRIETÆR AAGE MALTHER HOLM
TIL ESKJÆR.

(C. 5.)

Aage Malthe Holm har nydt Undervisning paa Herlufsholm, Frederikshavn og Hjørring Realskoler, og tog i Aaret 1906 Præliminæreksamen fra den sidstnævnte Skole. Han gik derefter til Landvæsenet og modtog baade praktisk og teoretisk Uddannelse, var en Tid Elev paa Lyngby Landbrugsskole og lærte Landbrug hos Nielsen, »Høglund« (1906—07), blev senere Foderelev paa Gl. Buurholt (1908—09) og var senere Forvalter paa samme Gaard (1910—1911), hvorefter han senere blev Forvalter paa sin Fødegaard, som han overtog ved Skøde af 18. Maj 1915. — Han har siden 1916 været Formand for Mosbjerg Andelsmejeri og i 2 Aar siddet i Bestyrelsen for den stedlige Andelsgødningsforening og ligeledes i 2 Aar været Revisor i Brugsforeningen samt Bestyrelsesmedlem for A/S »Sindal Trælasthandel«. —

Gift den 25.—1.—1916 med *Karen Pedersen* (f. 21.—8.—1895), Datter af Proprietær Chresten Pedersen (f. 21.—7.—1863), Gl. Buurholt og Bannerslund, og Hustru Margrethe P. (f. 9.—10.—1874).

Børn:

- a) *Else Margrethe Holm*, f. 12.—2.—1917.
- b) *Grethe Holm*, f. 10.—1.—1919.

Aage Malthe Holm.

Fru Karen Holm og Børn.

Fire Generationer.

Til venstre Jens L. Pedersen f. 10.—2.—1836; til højre dennes Søn Chresten Pedersen (f. 21.—7.—1863),
Gl. Buurholt; i Midten dennes Datter Karen Holm, Eskjær, med Datteren Else Margrethe.

ESKJÆR HOVEDGAARDS HISTORIE

(Fra ca. 1400 til ca. 1810. — I Udtog.)

Eskjær er en meget gammel Hovedgaard, hvis Historie i alt Fald kan følges tilbage til Tiden omkring Valdemar Atterdags Regeringstid. Og før Enevældens Dage har saa kendte Slægter som *Stiig*, *Juel*, *Lunge*, *Ulfstand* og *Skeel* m. fl. resideret her. Det er dog ret sparsomme Efterretninger, vi har om Gaarden fra Tiden før 1660. Men den har naturligvis delt Skæbne med Landets øvrige Herregaarde i Op- og Nedgangstider. — Borggaarden var som alle andre af Landets betydeligste Herregaarde omgivet af store Voldgrave som et Værn i Ufredstider. De 30 Tommer tykke Mure i Forbindelse med de dybe og brede Voldgrave var en Art Defensionsforanstaltning, og med hine Tidens Skyts kunde en saadan Gaard nok modstaa et mindre, fjendtligt Angreb. Og det hedder om dens Forsvarsevne saaledes: »Eskjær var i sin Tid bedre »befæstet« end de fleste andre af Adelens Gaarde i Vendsyssel«. Af Fæstningsværkerne ses nu kun Spor af de gamle Grave. Gravene om Gaarden er i den senere Tid bleven opfyldt og den vestlige Del udgravet til en Sø. I Nordgravens Leje løber der en Bæk. Sandsynligvis har Gaarden aldrig haft noget Taarn, thi i Matrikulen af 1662 (Landgildematrikulen) nævnes kun to Huse blandt Borggaardens Bygninger, som var omgivne af Grave, hvori der dreves lidt Fiskeri. Ladegaardens Bygninger bestod

af en Lade og to Fæhuse. — Paa samme Tid var Vogn, Bjørnager og Eskjær Skove, som den Gang udgjorde een sammenhængende Skov, takseret for 110 Svins Olden. Ved Skyldsætningen regnes 24 Svins Olden lig en Tønde Hartkorn, hvoraf Mogens Skeel til Stensbæk ejede 50, Erik Schested 20 Svins Olden og *Christen Skeel Jørgensen* (Eskjærs daværende Ejer) Resten. — Den Gang ses Gaardens aarlige Udsæd at have været 18 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg, 16 Tdr. Havre, og der avledes 100 Læs Hø.

I Markbogen af 1683 findes følgende interessante Oplysninger om Eskjær: »Eskjær Sædegaard med Graarup Mølle og tilliggende Skove, Bjørnager og en Del af Voen Skove med et Skovhus sønder i Marken, tilsammen taxeret efter Skøder og Adkomster for 24 Tdr. Hartkorn med sin Endels Mark fra Maastrup og Voen Mark, fra Graarup, Stendrup og Mosbjerg Mark.« — *Eskjærs Enge*: »Voers Eng over Pilevadet østen Aaen er med Bløder og mosered Eng, som ofte ikke kan slaes eller hjerges i Land for Vand og Morads og ej er værd at taxere. — *Holmengen* er med Bløder og tørre Banker og Mos. Bjørnager Eng og Skovsigen med Bløder og mosered Eng kan med stort Besvær hjerges. Sønden Gaarden nogen Eng imellem Agrene, fem smaa Skifter i Staarkjær, et Stykke Eng i Rynkjær, tre Stykker i Eller-Engen og Elsig. Norden Møllen er et Stykke Eng ved »Gammel Aa«. En liden *Græshave*, som bruges til Øgkreter at gaa i om Natten. Liden Drift paa Baardene og i Skoven til nogen faa Køer og Faar. En tør Mose og tør Drift norden Gaardens Mark indtil Tværsted Fællig og mange Aar ikke bruges; thi det er ikke værd at holde en Hyrde paa, og som bringer ingen Nytte og ej værd at taxere. Nogen Overtørv er der, men dog ikke god. Graarup Mølle i Gaardens Mark og Toft er en ringe Sletgræs-Mølle, saasom Dammen er ganske tilgroet. Der er ingen Aa eller bestandig flydende Bæk til den uden to smaa Skovsiger; saasomt det tørker eller fryser, staar den tør, der er ringe Maling til den

formedelst andre Møller straks ved i nærmeste Sogne. — Sønden Gaarden er en liden Have til Kaal og Køkkenurter. Østen Gaarden er en liden Frugthave. — Tørveskær af Splittørv er til Fornødenhed, og Knubtørv bekommes og graves hos Tjeneren i Moshjerg Mose. Der er Skov til fornævnte Gaard af unge og gamle Bøgetræer tjenlige til Bygningstømmer — efter indkommen Taxering — ansat for 100 Svins Olden.◊ —

Rimeligvis er der i Tiden fra 1662—83 bleven erhvervet en Del af de i Matrikullen nævnte Skovstrækninger til Eskjær. Ifølge Oppehørselsprotokollen fra 1684 for Aastrup, Børglum og Sejlstrup Amter var Eskjær Hovedgaard med Afbyggeres Hartkorn 28 Tdr. 1 Skp. 1 Alb., og saa godt som alle Beboere i Sognet var Tjenere dertil. I Sognene Bindslev, Uggerby, Tolne, Hørmested, Aastrup og Elling havde Gaarden paa denne Tid betydeligt Gods, saakaldt Strøgods; alene i Jerup By hørte saaledes 5 Gaarde og 4 Huse under Gaarden. Efter Matriculen 1690 (Landmaalingsmatrikullen) var Gaardens Hartkorn 25 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb., Skovskyld 1 Td. 6 Skpr. 2 Alb., Mølleskyld 1 Td. 2 Fdkr., og Bøndergodset udgjorde samtidig ca. 217 Tdr. Hartkorn foruden Mølle- og Skovskyld; desuden udgjorde de Gaarden tilhørende Tiender 34 Tdr. (Danske Atlas V., Side 349). Under Eskjær Gods hørte 1770: 20 hovfri Bønder og 46 hoverigørende Bønder samt 16 Husmænd (Husmænd forrettede i gamle Dage ikke virkeligt Hoveri; de havde et lille Hus, i ældre Tider en Jordhytte med en lille Kaalhave til, og ydede i Stedet for Hoveri somme Steder en Rigsdaler aarlig i Arbejdspenge og gav en Mark eller lidt mere i Landgilde; en stor Del af dem betlede Føden til Kone og Børn). Hovgaardens Jorder var inddelt i 12 Parceller, hvoraf aarlig de 6 besaaedes. Gaarden skal 1771 være bleven solgt eller dog være averteret til Auktion. Der kunde den Gang saas 80—90 Tdr. Rug, 20—24 Tdr. Byg, 100 Tdr. Havre og avles 220—250 Læs Hø. Besætningen udgjorde samtidig ca.

100 Stude, 20 Køer, 30 Heste, 60 Faar. — Fem Aar senere kunde der saas 100 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg, 140—150 Tdr. Havre og avles 300 Læs Hø. Besætningen var da 160—170 Høveder, 20 Heste og 80 Faar (se C. Christensen: Agrarhistoriske Studier I. B.).

I Provincialeksikon for Aaret 1778 findes følgende Beskrivelse af Eskjær Hovedgaard:

»*Eskjær* er gammel Sædegaard i Mosbjerg Sogn, Horns Herred, Aastrup Amt og Aalborg Stift. — Borgegaarden bestaar af et Bindingsværk og to grundmurede Huse. Ladegaarden bestaar af tre Længder Huse. Hovedgaards-takst 25 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb. Skovskyld 1 Td. 6 Skpr. 2 Alb. Mølleskyld 1 Td. 2 Fdkr. Bøndergods: 217 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb. Skovskyld 1 Skp. 1 Alb. Mølleskyld 1 Td. 1 Skp. 2 Fdkr.«

I Slutningen af det 17de og Begyndelsen af det 18de Aarhundrede tilhørte Eskjær den bekendte *Ejler Ejlersen Holm*, som var gift med *Kirsten Lauritsdatter Bugge*. Hun var Datter af Ridefogden paa Høgholt *Laurits Madsen*. Samme Ridefoged ejede en Mængde Gods i Vendsyssel, og 1663 købte han af sin Svigersøn til Eskjær en Del Gods i Aasted, Hørmested, Torslev og Jerslev m. fl. Sogne. 1691 købte han igen af sin Svigersøn Gods i Lønstrup og i Stade. E. E. Holm kom 1687 i Besiddelse af Høgholt.

Ved Fundats af 2.—4.—1704 gav Ejler E. Holm 1000 Rd., hvis Renter aarlig uddeles til Skolelæreren i Mosbjerg og Hørmested Sogne. Ligeledes gav han 1000 Rd., hvis Renter anvendes til Skoler og Ungdommens Undervisning i Mosbjerg og Hørmested Sogn (se Hoffmanns Fundatser IV. Tome Side 346). — E. E. Holm arvede ved sin Svigerfaders Død *Skørtholt*. Selv døde han 1706.

Fra 1704 eller 1706 var E. E. Holms Dattersøn *P. Andersen Brønsdorph* Parthaver i Eskjær, som han overtog 1724. Han var gift med *Henriette Sophie Bugge*, som døde paa Eskjær 1771 og blev begravet den 9. Juni. Ved sin Mands Død 1763 faar hun kgl. Tilladelse til at hensidde i

uskiftet Bo. Brønddorperne, som en Tid var ret udbredt i Vendsyssel, stammer fra Slotsskriver paa Kongstedlund og Randrup *P. Pedersen Brøndorph*.

ESKJÆR HOVEDGAARD I FAMILIEN HOLMS BESIDDELSE

(1810—1921.)

Det er kun faa af Landets Hovedgaarde, der uafbrudt har tilhørt den samme Slægt i ca. 112 Aar. Baade for Gaarden og for Slægten kan det have stor Betydning, at den i saa lang Tid har været bevaret for Slægten. Ofte er en Gaard bleven ødelagt, naar den er havnet i Spekulanternes Hænder: Den klædes af, man laver i Penge, hvad der er let realisabelt, og sælger derpaa Stumperne. — Ganske anderledes, naar den forbliver i Slægten, hvis gode Traditioner dog ofte agtes. Og af Veneration for de gode Resultater, som de ældste Led af Familien Holm har skabt, vil den nuværende Generation sikkert paa mange Omraader følge Fædrenes Fodspor. — —

Holmslægtens Senior til Eskjær er *Peder Madsen Holm* (Krogholm), som ejede Eskjær fra 29. Oktober 1810 til 23. September 1840. Paa Landsarkivet i Viborg findes følgende Købekontrakt, som gengives i Ekstrakt:

»Jeg *Chr. Lychegaard* paa Rønnovsholm sælger til Peder Madsen Krogholm Eskjær Hovedgaard, beliggende i Moshjerg Sogn i Hjørring Amt, og det paa følgende Vilkaar:

I.

Jeg Chr. Lychegaard sælger og aldeles afhænder fra mig og mine Arvinger til Peder Madsen Krogholm og hans Arvinger den mig tilhørende Eskjær Hovedparcel samt derunder Parcel Nr. 17 og 20—29 (incl) skattepligtige, men tiendefri Hartkorns Hovedgaardstakst-Jordskyld 12 Tdr.

4 Skpr. 2 Fdkr. 2^{7/60} A. Mølle- og Skovskyld 1 Td. 1 Sk. 3 Fdkr. 1 A. Alt beliggende i Moshjerg Sogn, Hjørring Amt, og saaledes som Ejendommen har været mig tilhørende efter lovlig tinglæst Skøde af 12. Februar sidstleden med Bygninger og Rettigheder.

II.

Køberen tiltræder Gaard og Ejendom 1. Maj 1811, men maa fra Dato staa for sammes Regning og Resiko.

III.

Alle Byrder, som hæfter paa Ejendommen fra næstkommende 1. Maj incl., til Præsten i Moshjerg 2 Tdr. Rug og 2 Tdr. Byg, og til Degnen samme Steds 5^{1/3} Skpr. Rug og 5^{1/3} Skpr. Byg aarlig, skal Køberen tilsvare.

IV.

Saalænge S. T. Hr. Cancelliraad, Bye- og Herredsfoged *Brandt* i Hjørring lever, skal ham aarlig leveres gratis 8 Favne Træ af Alens Længde, nemlig 6 Favne Bøg og 2 Favne Elletræ, som ikke maa være raaddent eller ubekvem til at kløves. — — —

Ligeledes forbeholder jeg Chr. Lychegaard mig, saalænge jeg lever, aarlig at nyde gratis af Eskjær Skov fire Borger-Læs godt Favntræ — Favntræet tages af Møgelbjerg i den store Skov. — Endelig skal Forpagter *Schjellerup* have de tvende Træer, som Cancelliraad *Brandt* har reserveret ham. — Køberen forbindes til intet at hugge eller lade hugge af Skoven mere end det, der gøres nødigt til eget Brug ved Gaarden og det, som i 4de Post er reserveret, førend den fulde Købesum til mig er udbetalt. Stempel, Papir og Udgifter til Salgsummen betaler Køberen. Købesummen er accorderet i Penge til Rd. 13000 og betales saaledes: Ved Kontraktens Modtagelse betales Rd. 1000, til næste Snapsting den 13. Juni 1811 i Aalborg betales Rd. 3000, og Resten af Købesummen, som er Rd. 9000,

betales i Snapstinget i Aalborg den 13. Juni 1813 mod lovlig Skiøde, og fra Snapsting 1811 at regne svarer Køberen lovlig Rente. — Saaledes er denne Contract sluttet og skal af os uryggeligen holdes. Den bliver herved ved vore Hænders Underskrift og hostrykte Signeter bekræftet i Overværelse af undertegnede Vitterlighedsvidner.

Rønnovsholm, den 29.—11.— 1810.

C. Lychegaard. Peder Madsen Krogholm.

Vidner: C. Møller.

Søren Johnsen.*

Denne Købesum blev senere ifølge Forordningen af 5. Januar 1813 forandret til 3600 Rigsbankdaler Sølvværdi, og Overenskomsten herom er dateret Rønnovsholm og Eskjær den 15.—6.—1813 og undertegnet af Chr. Lychegaard og Peder Madsen Holm.

— — De ret vanskelige Tider, der gik over Landet, forårsagede, at det kneb for P. M. Holm at præstere sine Udbetalinger paa Eskjær.

I Juni 1819 gør han et Laan hos Justitsraad Brandt i Hjørring paa 2000 Rbd. rede Sølv mod 1ste Prioritet i Eskjær Hovedgaard, og med disse Penge har han sikkert ydet den sidste Udbetaling paa Købesummen; thi han har faaet Skøde paa Eskjær tinglæst den 23. Juni 1819. — Hvorledes P. M. Holm klarede de for Landmændene saa forfærdelige Tider, er der berettet om under hans Livskildring. Han blev dog ved Gaarden, og han oplevede de gunstige Aar, som fulgte efter 1830, og han samlede sig endog saa gode Reserver, at han ved Aaret 1840 havde Gaarden uden Gæld samt en Del Kontanter. — Dette maa man kalde gode Resultater. Da han er fyldt 70 Aar, afstaar han Eskjær til sin eneste Descendent, Sønnen *Christen Pedersen Holm*, som faar Skøde paa Gaarden tinglæst den 23. September 1840.

Den Opgangsperiode, der begyndte omkring 1830, holdt sig i en længere Arrække, kun med smaa Afbrydelser.

Og paa Landbrugets Omraade skete der mange og store Fremskridt i det Tidsrum, hvori han havde Gaarden (til 1859). — Man kan danne sig et Skøn over Konjunkturerne ved at sammenligne Priserne i Tiderne 1820—30, 1830—40, 1840—1850 og endelig 1850—60.

Her anføres Priserne paa Korn, Smør og Flæsk efter Kapitelstaksterne, Gennemsnitspriser i tiaarige Perioder:

1820-1830: 1830-1840: 1840-1850: 1850-1860:

Rug . . pr. Td. Kr.	6,12	8,35	7,27	12,38
Byg . . - - -	4,53	5,89	7,00	9,77
Havre - - -	3,40	4,06	4,99	6,92
Hvede - - -	7,60	10,42	12,35	16,62
Smør. - Pd. -	0,32	0,37	0,44	0,61
Flæsk - - -	0,19	0,25	0,35	0,33

Som man ser af denne Skala, var Kornpriserne i stadig Stigning, og man anvendte nu mere Omhu for at forøge Produktionen og at forbedre Kvaliteten. Til de mange Fremskridt, som finder Sted indenfor Landbruget i Chr. Holms Tid, maa nævnes Dræning, Mærgling, Engvanding og Anvendelse af Kunstgødning samt forbedrede Landbrugsskoler. Fra Holsten kom en Mængde Drænings- og Engvandingmestre og desuden Mejersker. De fik Betydning for Landbruget i næsten hele Landet, men i Særdeleshed for Jylland. — I Chr. Holms Tid var Eskjær Hovedgaard betydelig større end nu. Kort Tid før han overtog Gaarden, havde den af Hartkorn 12 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdkr. 2 Alb. samt af Skovskyld 1 Td. 2 Skp. 3 Fdkr. 1 Alb. og Moseparceller 3 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdkr., altsaa paa det nærmeste 18 Tdr. Hartkorn.

Chr. Holm solgte en Del af sin Ejendom. Han ses saaledes at have ejet den saakaldte *Østergaard*, som han i sin Tid havde udlejet til Fattiggaard.

Ifølge Sogneforstanderskabets Forhandlingsprotokol op-siger han den 8. Januar 1845 Lejemaalet, hvilket kunde tyde paa, at han tænker paa at sælge Gaarden.

Som den oplyste Mand han var, har han uden Tvivl

Eskjær Hovedgaard, som den nu er.

været en dygtig Landmand. Et smukt Minde har han sat sig ved Ombygningen af Hovedbygningen (1844) og de til samme stødende Sidefløje. Den ny Hovedbygning var efter Datidens Forhold særdeles tidssvarende: rummelige Værelser og i det hele en herskabelig Lejlighed. — Kort før han afstod Gaarden, indtraf Pengekrisen i Aaret 1857. Det var et drøjt Aar baade for Landmanden og Handelsstanden. Den betydelige Kornhandel standsede pludselig. Thi næsten alt Korn fra Jylland gik i disse Tider til det store Firma H. Pontoppidan i Hamborg, som maatte præstere Forskudsbetaling til Købmanden. Men Pengekrisen forårsagede, at al Handel pludselig standsede. Som bekendt var det *F. Tietgen*, som reddede Situationen ved at konstatere, at H. Pontoppidan, som maatte standse sine Betalinger, aldeles ikke var insolvent, hvorefter denne fik Laan i københavnske Banker. Og Handelen begyndte atter at gaa rundt.

I Aaret 1859 afstod Chr. Holm Eskjær til sin Svigersøn *Bertel Larsen*, som havde Gaarden i Forpagtning en Tid før, han fik Skøde paa den. Chr. Holm var i sine sidste Leveaar meget svagelig, og man ser, at han ofte paa Grund af Sygdom maatte melde sig fraværende ved Møder i Sogneforstanderskabet og i Skolekommissionen.

Bertel Larsen holdt Gaarden paa samme Niveau, som den var paa i hans Svigerfaders Tid. Han var meget selskabelig anlagt og var hyppig paa Rejser. Ogsaa hans Tillidshverv optog en Del af hans Tid. Han solgte en Del af Gaardens Jorder, men drev den ellers saaledes, at den ved hans Død i 1880 var i god Stil, hvilket fremgaar af den Taksation, som fandt Sted kort efter, at hans Hustrus Brodersøn, *Chr. O. Holm* af Ribberholt, købte den i 1880. Denne Taksation anføres her i Ekstrakt, da den giver et fortrinligt Billede af Tilstanden paa Eskjær og samtidig illustrerer mange af Datidens Forhold Landbruget vedrørende.

TAKSATION AF ESKJÆR AF 3. MAJ 1881

Af en Taksationsforretning paa Eskjær, som er afholdt d. 3. Maj 1881, foretaget af Bestyrelsen for Kreditforeningen for jyske Landejendomme, Viborg, hidsættes følgende:

Efter de fremlagte Dokumenter er Ejendommen under Matr. Nr. 1 a, 1 b, 37 a af Eskjær og 6 g af Maastrup skyldsæt for nyt Ager og Engs Hartkorn ialt 10 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. $2\frac{3}{4}$ Alb. og gl. Skat 156 Kr. 08 Øre.

BYGNINGERNE:

- a. *Stuehuset* er 68 Fod langt og 28 Fod bredt, opført af Grundmur, teglhængt, herskabeligt indrettet, Kælder under hele Bygningen; tilstrækkelig Økonomilejlighed haves.
- b. *Østre Fløj* er 60 Fod lang, 28 Fod bred, opført af Grundmur og teglhængt, hvori Beboelseslejlighed, Bryggers og Ostekammer samt Pige-kammer.
- c. *Vestre Fløj* er 60 Fod lang, 28 Fod bred, opført af Grundmur og teglhængt, heri findes Økonomilejlighed.
- d. *Laden* er $25\frac{1}{2}$ Fod lang, $44\frac{1}{2}$ Fod bred, Sydsiden og Gavlen af Grundmur, Nordsiden er af Kampestenmur og tækket med Straa og Spaan.
- e. *Vestre Længde*, 191 Fod lang, 21 Fod bred, opført af Grundmur, tækket med Straa. Heri Hestestald, Faare- og Hønsesti, Vognport, Karle- og Materialkammer.
- f. *Østre Længde*, $140\frac{1}{2}$ Fod lang, 26 Fod bred, opført af Grundmur, tækket med Straa; heri findes Kostald.
- g. *Svinehus*, 64 Fod langt, $19\frac{1}{2}$ Fod bredt, opført af Grundmur, tækket med Spaan.
- h. *Tørvehus*, $33\frac{1}{2}$ langt, $23\frac{1}{2}$ Fod bredt, opført af Bindingsværk med Mure af brændte Sten, tækket med Straa.
- i. *Et Hus* til Opbevaring af Tørvejord, $46\frac{1}{2}$ Fod langt, 14 Fod bredt, opført af Kampesten, tækket med Spaan.
- k. *Smedie*, 25 Fod lang, 16 Fod bred, opført af Bin-

dingsværk med Mure af brændte Sten, tækket med Straa.

Alle Bygninger er vel vedligeholdt.

Samtlige Bygninger er assurede for Kr. 46.946.

JORDERNE:

Efter den fremlagte Arealattest bestaar disse af 437¹/₂ Tdr. Land geometrisk Maal og fordeler sig saaledes: 280 Tdr. Land Ager, 48 Tdr. Land Mose, 97 Tdr. Land Skov, Resten er Gaardsplads, Veje, Have og uopdyrkede Rester.

Agermarkens Overflade er i Østsiden bølgeformet, det øvrige jævnt fladt med godt Fald. Den lavere Del er god Muldjord paa Sandunderlag, det øvrige er dels muldblandet, dels lettere sandet Jord med rødagtigt Sand til Underlag.

Marken er merglet og den lavere Del drænet. Parcellen 37 a ligger ¹/₂ Fjerdingsvej Nord for Gaarden og er udelukkende dyb Tørvejord.

I *Skoven* avles aarlig 80 Læs Enghø af god Beskaffenhed. Den bestaar af 77 Tdr. Land Bøgeskov med jævn god Træbestand og ret god Opvækst og en yngre Skov paa ca. 20 Tdr. Land, som er i god Opvækst.

Hele Ejendommen, der ligger samlet med Undtagelse af Tørveparcellen, har en god Figur. Dog ligger Gaarden i Markens Vestside.

BESÆTNINGEN,

der karakteriseres som værende af meget god Beskaffenhed og i meget god Foderstand har følgende S sammensætning: 10 Heste, 70 Køer, 2 Tyre, 19 Stkr. Ungkvæg og 10 Faar. Den tilstedeværende Besætning er efter vort Skøn tilstrækkelig efter Ejendommens nuværende Driftstilstand, og vi antager, den vil kunne holdes i tilbørlig Stand ved de Midler, *Ejendommen* selv afgiver.

AVLSREDSKABER OG INVENTARIUM,

som er os forevist, fandt vi at være i god Orden og til-

strækkelige til Gaardens Drift. Af større Maskiner fremhæves Tærse- og Hakkelsesmaskine med Hestegang samt Slaa- og Mejemaskine, Hesterive m. m. Der fandtes Mejeri med Hestegang.

GAARDENS INDTÆGTER:

1. Avlingen:

10 Tdr. Land med Rug à 8	
Fold = 320 Tdr. à 12,50 Kr.	Kr. 4,000.00
20 Tdr. Land med Byg à 8	
Fold = 160 Tdr. à 11 Kr.	1,760.00
20 Tdr. Land med Havre a 9	
Fold = 180 Tdr. à 7 Kr.	1,260.00
40 Tdr. Land med Havre à 8	
Fold = 320 Tdr. à 7 Kr.	2,240.00

	Kr. 9,260.00

2. Besætningen:

63 Køer à 120 Kr.	.....	Kr. 7,560.00
10 Ungkvæg à 40 Kr.	.....	400.00
10 Faar à 20 Kr.	.....	200.00
Lejeindtægt af 2 Huse.		35.00
	-----	» 8,195.00

Hele Indtægten er derfor Kr. 17,455.00

GAARDENS UDGIFTER:

a. Til Hestebesætningens Underhold à 25	
Tdr. Havre à 7 Kr.	..... Kr. 1,575.00
b. Til den øvrige Besætning 160 Tdr. Havre	
à 7 Kr. pr. Td.	..... 1,120.00
75 Tdr. Byg à 11 Kr. pr. Td.	..... 825.00
c. Til Husholdningen, beregnet for 15 Personer:	
45 Tdr. Rug à 13,50 Kr.	..... » 561.00
30 Tdr. Byg à 11 Kr.	..... » 330.00
Indslagtning	..... » 300.00

	Overføres Kr. 4,712.00

	Overført Kr.	4,712.00
d. Til Saasæd:		
40 Tdr. Rug à 12,50 Kr.	»	500.00
20 Tdr. Byg à 11 Kr.	»	220.00
90 Tdr. Havre à 7 Kr.	»	630.00
40 Lpd. Græsfrø à 10 Kr.	»	400.00
e. Til Bygningernes aarlige Vedligeholdelse	»	200.00
Til Besætningens Fornyelse	»	600.00
Til Avlsredskabernes Vedligeholdelse og til Hestebeslag		200.00
Inventariets Vedligeholdelse	»	150.00
f. Folkelønninger:		
1 Forvalter i Løn	»	400.00
1 Mejerske i Løn	»	150.00
5 Karle, 1 à 200, 4 à 100 i Løn	»	600.00
1 Røgter i Løn	»	130.00
2 Drengte à 30 Kr.	»	60.00
4 Piger à 80 Kr.	»	320.00
1 Husholderske	»	150.00
Høstarbejdere og Daglejere		400.00
g. Indkøb til Husholdningen af Købmands- varer og lignende		300.00
h. De aarlige Skatter til Amtsstuen		456.00
i. Fattig- og Skoleskat m. v.		203.00
k. Præstetiende og Kongetiende		0,75
l. Andre Udgifter og Refusioner	»	602.66
	Samtlige Udgifter Kr.	11,374.91
Samtlige Indtægter	Kr.	17,455.00
Samtlige Udgifter	»	11,374.00
	Overskud Kr.	6,080.09
Herfra bliver ifølge Statuterne at fradrage 5 % af Besætnings, Redskabernes og Inventarernes Værdi	ca. »	1,000.00
Netto-Overskud pr. Aar bliver da	Kr.	5,080.09

Foruden de saaledes beregnede Indtægter tilkommer endnu — uden at være medtaget i Beregningerne — Indtægten af Skoven, der efter Ejerens Opgivelse sidste Aar har givet et Nettoudbytte af 1500 Kr., hvilken Sum Skoven aarlig vil kunne give uden at forringes i Værdi, efter Forstraad Hansens Erklæring.

Sidste Købesum for Ejendommen har efter Ejerens Adkomstbeviser udgjort 120,000 Kr., i hvilken Sum er indbefattet Skovens Værdi, der ansættes til 12,000 Kr.«

Nørre Elkjær.

Johst.

H. Ring.

Som det fremgaar af det foregaaende skiftede Eskjær Ejer i 1880. — *Chr. O. Holms* Købekontrakt er af 19. Oktober nævnte Aar, og Skødet er udstedt den 21. Juni 1881. Købesummen, 120,000 Kr., skulde betales saaledes: Køberen overtog Gælden til Kreditforeningen af jyske Landejendomsbesiddere: Hovedstol 48,000 Kr. Ligeledes overtog *Chr. O. Holm Sælgerens* Gæld til Frederikshavns Sparekasse, nemlig 16,000 Kr. Resten af Købesummen, 56,000 Kr., skulde betales saaledes: Til 11. December 1880 35,000 Kr. og til 11. Juni 1881 21,000 Kr., hvilket alt blev præsteret i Overensstemmelse med den afsluttede Købekontrakt.

Med Hensyn til Gaardens Størrelse undergik Eskjær nogen Forandring i *Chr. O. Holms* Tid, idet han tilkøbte sig en Gaard (»Klitten«) paa ca. 100 Tdr. Land. Denne Gaard var i nogle Aar bortforpagtet, men senere solgtes den igen; dog beholdt *Chr. O. Holm* af dens Areal ca. 25 Tdr. Land Lavmose — bevokset med lidt Græs af daarlig Beskaffenhed. Disse 25 Tdr. Land kunde kun give ca. 25 Læs Hø. Det Areal fik *Hr. Holm* sat i fortrinlig Stand: Det blev udgrøftet, sandet, merglet og kultiveret ved Pløjning og store Tilskud af Kali- og Fosforgødning, saa det kom til at give 4 Læs Hø pr. Td. Land. — Denne Forøgelse af Arealet var altsaa ensbetydende med en ikke

ubetydelig Forbedring af Gaarden, hvis lette og sandede Jorder netop manglede Eng. Paa det nævnte Areal har Landboforeningen haft Forsøg med Kunstgødning og Sædarter.

Parti af Eskjær Skov -- kaldet »Møgelbjerg«.
(Fotograferet af Borgmester Øllgaard, København.)

Iøvrigt er Jordens Kvalitet i det hele taget betydelig forbedret i Hr. Holms Tid. Det kan i denne Forbindelse nævnes, at han har *drænet* ca. 60 Tdr. Land og *merglet* ca. 70 Tdr. Land. For Resten har Hr. Holm faaet meget ud af sin Gaard. Han drev et baade smukt og rentabelt

Landbrug, som blev besøgt af Landbo- og Husmandsforeninger. Lucernedyrkning paa de magre Jorder er anvendt og har givet gode Resultater.

Skoven, som er paa ca. 75 Tdr. Land Fredskov, er i Hovedsagen Bøgeskov med lidt El, Elm og Birk, men enkelte Steder er der nu Rødgran. Den blev gaaet efter og udbedret og er den Dag i Dag en god og sikker Indtægtskilde, som den har været gennem Tiderne. Den er Danmarks nordligste Bøgeskov og af meget gammel Dato.

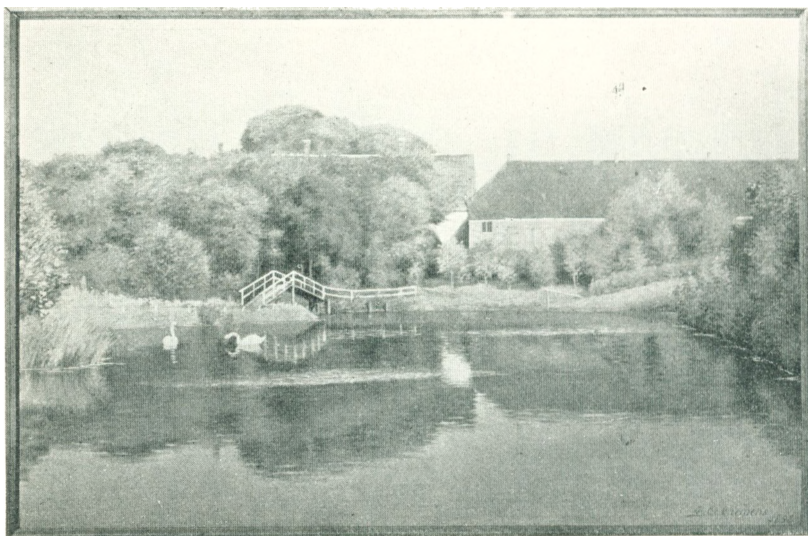

Chr. O. Holm i Plantagen ved Eskjær (1921).
Fotograferet til Ungskuet i Hjørring 1921.

Karakteristisk for den er de stejle Bakker og mange frodige Engdrag, som tunger sig op i den fra dens Periferi. I Skovens Midte findes den bekendte »Møgelbjerg Havn«, hvor der virkelig i fordums Tid skal have været en Havn — en Formodning, der yderligere bestyrkes ved de nyeste geologiske Undersøgelser fra disse Egne. De barske Vestenvinde har paa sine Steder mærket Skoven. Men iøvrigt minder dens Flora og Favna meget om Øernes Skove. Skovbundens Vegetation er frodig, og her findes Anemoner (hvide og blaa), Skovmærker, Surkløver (eller Skovsyre), Bengelurt, Konvaller, Majblom-

ster, Storkenøb og m. fl. Skovplanter. — »Naar Eskjær Bøgeskov springer ud, da har Vaaren holdt sit Indtog i det ganske Land.«

Foruden at udbedre og vedligeholde denne Fredskov har Chr. O. Holm forvandet en Del af Gaardens mest golve Jorder til smukke Plantager. Foruden en Del Hegsplantning er der plantet en Del Smaaplantager (B. Plantager). Ialt er ca. 50 Tdr. Land beplantet, navnlig med

Fra Eskjær Sø. Efter et Maleri.)

Bjergfyr og Hvidgran paa de mest udsatte Steder, og hvor Jorden var af bedre Beskaffenhed, og hvor Plantningen var mindre udsat for Blæst, er der plantet Rødgran. Af Plantninger i Skoven fra 1885 er der i Begyndelsen af dette Aarhundrede anvendt Tømmer til en Staklade og delvis til Hestestalden. Disse Plantninger har ikke blot forøget Gaardens Værdi, men de har i høj Grad forskønnet dens Omgivelser, som — for at bruge en Vending fra Dalgas — er bleven »laadne«.

Vest for Hovedbygningen er en Del af den gamle Voldgrav med tilgrænsende Arealer af Chr. O. Holm lavet

om til en smuk Sø paa ca. 7 Skpr. Land. Dette var baa-
de et besværligt og et bekosteligt Arbejde; men denne Sø
med en lille Ø, hvortil man har Adgang ad en Vinkelbro,

Familie- og Vennekreds paa Vinkelbroen til Øen i Eskjær Sø.

er en hel Idyl. Søens Tilblivelse er en ganske naturlig
Følge af Chr. O. Holms Skønhedstrang. Rundt omkring
Søen findes El, Elm, Eg, Bøg, Ask og Ahorn m. fl. Slags
Træer og med Skovvegetation imellem. Her er et fuld-
stændigt Eldorado for vore Sangfugle, som forekommer i

Mængde. Her bygger den hyggelige Solsort og de vimse Løvsangere, og her er Musvitten, den smidige Gymnast med de hvide Kinder, en sikker Gæst. Heller ikke sav-

Interiør fra Vestibulen paa Eskjær.*)

nes den lille, brune Gærdesmutte, Bogfinken, Fluesnappe-
ren, Stillidsen, Grønirirken og Mejsen; thi her er Føde
til dem alle og en Natur, der passer dem. Søen med dens

*) Det lille Raalam blev fanget i en Mejemaskine og levede i nogen
Tid tamt paa Gaarden.

Vegetation virker som en Magnet paa de smaa Sangfugle, som ved Gry og Kvæld sender glade Sange ud over de skønne Omgivelser.

Hovedbygningen er stadig bleven holdt godt vedlige. Taget er blevet lagt om, og i 1907 forsynedes Hovedbygningen med en stilfuld Kvist. Gennem Laden har Hr. Holm bygget en Port i lige Linie med Hovedtrappen og derved forskønnet og forbedret Indkørselen. Vand sendes fra en Stødhævert op paa Loftet af den ene Sidefløj og fordeles derfra over hele Gaarden og til Springvandet i Borggaarden.

— Til Slut skal tilføjes, at Gaarden blev forsynet med moderne Maskiner, og at Landbruget i de fleste Henseender var up to date. Der blev drevet Fremavl af Foreningen af jyske Landboforeningers Stamsæd af Petkusrug, Glænøærter (senere Soloærter) og graa Havre (senere Hede-havre), der blev anvendt over hele Jylland.

Hvad Konjunkturerne i Chr. O. Holms Tid angaar, udviser Statistikken, at Ejendomspriserne havde en lille Stigning i Tiden 1880—84, men var derefter i nogen Tid dalende. Og de første Aar var, hvad Landbruget i sin Helhed angaar, ikke gode; først i de senere Aar (Hr. Holm havde Eskjær i 35 Aar) var der en Stigning paa de forskellige Omraader.

I Aaret 1915 afstod han Eskjær til sin Søn *Aage Malthé Holm* (Salgssummen var 145,000), som med megen Energi søger at drive sin Gaard som et Mønsterlandbrug. Ikke mindst har Besætningen hans Interesse. Den Konjunktur-stigning, som Krigen medførte, er i høj Grad kommen den ny Ejer til Gode. Gaardens Ejendomsskyld var i 1903 85,000, i 1909 95,000, i 1916 125,000 og er nu 160,000 Kr.

Gaardens Engareal er i A. M. Holms Tid forøget med 5 Tdr. Ld. Besætningen er for Tiden ca. 135 Kreaturer, 20 Heste, 100 Svin og en Del Faar. Hornkvæget, som tidligere var jysk Race, er nu tildels Korthornsracen.

NAVNEREGISTER

- Alsing, Ellinggaard, Side 29.
Andersdatter, Maren, 11.
Andersen, J., Folketingsm., 62, 63.
Andersen, Thorv., Moshjerg, 26.
- Barberino, Grev, Italien, 44.
Berthelsen, Amalie, 26 og Stmtv.
— Frederikke, 26 og Stamtavlen.
— Lars, —
— Laura, —
— Methine —
Berry, Konsul, England, 40.
Bolvig, Hestehandler, 15.
Brandt, Herredsfoged, 92.
Brøndorph, P. Andersen, til Eskjær, 90.
— P. Pedersen, Slotsskriver, 91.
Bugge, Henriette Sophie, 90.
— Kirsten Lauritsdatter, 90.
- Calundan, Redaktør, 42.
Carstensen, Guvernør, 72.
Christensen, Jens Sev., Sognef., 19.
— Mette, Holtegaard, 67.
— Ole, Ribberholt, 26, 27.
- Davidson, Vicekonsul, 40.
Deuntzer, Folketingsmand, 58.
Dyhr, Marie, Købmand, 48.
- Elbrecht, Konsulent, 40.
- Faber, Generalkonsul, 41.
Fabricius, Forstander, Dansk Rejsebureau, 48.
- Frantzen, P. C., Abildgaard, Side 29.
- Gaardboe, Topograf, 29.
- Hansen, Forstraad, 101.
Hasserisbo, 73.
Haverslev, C. J., 30.
Holm, Aage Malthe, til Eskjær, 72, 84, 85, 107.
— Ane, 25, 26, 36.
— Carl Christian, Eskjær Mølle, 26.
— Christian Oluf, forhen Eskjær, 20, 26, 34, 35 flg., 67 flg., 96, 101 flg.
— Christian Oluf, Københv., 80.
— Christen Pedersen, Eskjær, 11, 17, 19, 23, 93 flg.
— Caroline, 25.
— Christian, Maler, se Stamtv.
— Chresten, Købmd., —
— Christen, Møller og Landpost, 26.
— Chr. Peter, 25.
— Daniel, Storgaard, 25.
— Ejler Ejlersen, til Eskjær, 90.
— Ellen Margrethe, 80.
— Else Agnete, 82.
— Else Margrethe, 67, 69, 70, 72.
— — 84.
— Fanny, 71 flg., 76 flg.
— Grethe, 76, 84.
— Jacob Severin, 26.
— Jens Jørgen, Sparekassedirektør, 25, 26 flg., 36.

- Holm, Jens Jørgen, Maskininspektør, Side 72, 80, 81.
- Julius, 26.
  - Kirsten 25.
  - Malene, 25.
  - Maren, Side 24.
  - Mads Peter, 25.
  - Marie, 25.
  - Metha Amalia, 72.
  - Metha Ingrid, 72.
  - Niels Chr., Rentier, 3, 13, 25, 79.
  - Niels Peter, 25.
  - Nina, 26.
  - Otto Ejler, Læge, 72, 82, 83.
  - Peder Madsen, Eskjær, 11, 20, 91 flg.
  - Sigrig Marianne, 82.
  - Tine, 26.
  - Valdemar, 25.
- Hope, Præsident i det skotske Landbrugsselskab, 41.
- Jacobsen, Lærer, 25.
- Jensen, Christian, Grønlund, 29.
- Mads, 11.
  - N. P., Folketingsm., 61, 65.
  - O. Chr., Vrangbæk, 29.
  - Severin, Skjørtholt, 29.
- Jepsen, Maren, 25.
- Johst, 101.
- Johnsen, Søren, 93.
- Juul, Eskjær, 87.
- Jørgensen, Christian, Elling, 29.
- Christen Skeel, Eskjær, 88.
- Kjellerup, Jakob, Overkøbmand, 7.
- Køhler, Lengsholm, 29.
- Larsdatter, Ane Margrethe, Ribberholt, 26, 27.
- Larsen, Bertel, Eskjær, 22, 26, 35, 96.
- Carla, 80, 81.
  - Else (Friis), Bindslev, 25.
  - Janus, 26.
  - Otto, Holtegaard, 67.
  - T. J., Holmen, 29.
  - Thomas, Folketingsm., 34, 37.
  - Købmand i Maastrup, 26.
- Larsen, Sludstrup, Side 29.
- Købmand, 80.
- Lund, C. I., Bindslev, 26.
- Lunge, Eskjær, 87.
- Lychegaard, Chr., Rønnowsholm, 91, 93.
- Madsen, Hans, Skærumhede, 39.
- Laurits, Ridefoged, 90.
- Mouritsen, Niels, S. Dakota, U. S. A., 25.
- Møller, C., 93.
- C. C., Lærer, 22.
  - K. J., Folketingsmand, 63.
- Mølgaard, Chr., Kvissel, 25.
- Neergaard, Præst, 22.
- W., Folketingsmand, 55.
- Nielsdatter, Johanne, Tolne, 25.
- Nielsen, Andrea, 74.
- Høglund, 14, 83.
  - Gartner, Dvergetved, 26.
  - Lærer i Lendum, 30.
  - Hans, Folketingsmand, 67.
  - J. H., Aasted, 29.
  - Jørgen, Langager, 26.
  - Julius, Torslev, 29.
  - Julius, Godsforvalter, 72.
  - M., Lærer, 39.
- Nørgaard, Katrine, Sejlflod, 25.
- Olesdatter, Amalie, 26, 27, 34.
- Olesen, Niels Holt, Serridslev, 25.
- Peder, Nejst, 29.
- Ottosen, Else, 67, 68, 69, 70.
- Pedersdatter, Kirsten, 19, 22.
- Pedersen, Anders, Elling, 26.
- Carl, Mølgaard, 24.
  - Chresten, Buurholt, 84.
  - Christen, Holm, Kvissel, 24.
  - Christian, Sortkjær, 24.
  - Ingeborg, Uggerby, 25.
  - Jens Laurits, 86.
  - Karen, 84, 85.
  - L. C., Skjørtholt, 29.
  - Margrethe, 84.
  - Niels Peter, Kvissel, 24.
  - Peter, Troensmark, 24.
  - S., Mejerist, 37.

- Pinkrog, P., S. Dakota, U. S. A., Side 25.
 Stiiig, Eskjær, Side 87.
- Pontoppidan, H., Generalkosul, 96.
 Storgaard, Niels, Kvissel, 25.
 Størup, M., 37.
- Rasmussen, Folketingsmand, 65.
 Tietgen, C. F., 96.
- Ring, H., 101.
 Thomsen, Murerm., Gentofte, 25
- Rottbøll, Folketingsmand, 65.
 Tutein, F., Fabrikant, 29.
- Sandberg, 26.
 Ulfstand, Eskjær, 87.
- Schellerup, Forpagter, 92.
 Vogelius, Rudolf, Redaktør, 33.
- Schledermann, Fanny, f. Nielsen, 72, 73.
- Schou, Konsulent, 40.
 Wandall, Adolph M., Kontorchef, 82.
- Sehested, Erik, 88.
 — Anna, f. Borch, 82.
- Sevaldsen, Andrea, 71, 72 flg.
 — Bodil (Monna), 82, 83.
- Kirstine, 75.
 Westerby, Procurator, 18.
- Sigvard E., 75.
 Willumsdatter, Malene, 11, 19, 23.
- Skeel, Eskjær, 87.
 Wulff, Folketingsmand, 58, 61.
- Skeel, Mogens, 88.
- Skørbekshede, Niels, 16.
-

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side.
Indledning	5
Peder Madsen Holm til Eskjær	11
Christen Pedersen Holm til Eskjær	19
Karakteristik af Chr. Pedersen Holm	23
Dødsannonce over Chr. P. Holm	24
Chr. P. Holms og Kirsten Pedersdatters Børn	24
Sparekassedirektør, Cancelliraad Jens Jørgen Holm	26
Nekrolog over Cancelliraad J. J. Holm	34
Fhv. Proprietær, Rentier Chr. O. Holm, R. a. Dbg.	35
Udenlandsrejser og Rejsbreve	39
Chr. O. Holms Taler i Rigsdagen	49
Familieforhold	67
Maskininspektør J. Jørgen Holm	80
Læge Otto Ejler Holm	82
Proprietær Aage Malthé Holm	84
Eskjær Hovedgaards Historie	87
Eskjær Hovedgaard i Familien Holms Besiddelse	91
Taksation af Eskjær	97
Navneregister	108

Rettelser og Trykfejl.

- Side 24 efter nederste Linie tilføjes: Martin Pedersen, Storgaard.
 --- 25 efter Linie 17 er glemt: H. Chr. Holm (nu Amerika).
 25 C.: Daniel Holm er ikke i Amerika, men derimod Broderen
 Valdemar Holm.
 — 26 A 6: Børnene er døbt Berthelsen, ikke Larsen.
 — 26 A 7 1: Christian Holm, Maler, Kvissel.
     2: Chresten H., Købm., Tolne.
-

»Familien Holm til Eskjær« er trykt i 200 Eksemplarer.

WANDALL-HOLM.

Iver Wandall, Student.

Niels Iversen Wandall,

f. 5.—9.—1705, d. 26.—2.—1787. Foged paa Billesbølle. Gift 4 Gange.
Hans 2den Hustru var Kirsten Olufsdatter. 19 Børn.

Ole Nielsen W.,

f. 10.—6.—1742, d. 12.—8.—1806. G. m. Karen Marie Hansen (5 B.).

Hans Olsen W.,

f. 10.—10.—1774, d. 14.—7.—1846, Præst i Gudbjerg. 1ste G. g. m.
Marie Christine Wiberg, d. 7.—1.—1812 (6 B.). 2den G. g. m. Anna
Magd. Lauenberg (6 B.).

Hans Reinhard W.,

f. 20.—12.—1803, d. 21.—10.—1860, Fuldm. i Justitsministeriet. Gift
30.—12.—1842 med Laurine Cathrine Meyer, f. 1.—7.—1813 (11 B.).

Martin Carl Adolph W.,

f. 1.—2.—1847. d. 25.—4.—1921, Kontorchef i Privatbanken. Gift m.
Anna Sophie Borch, f. 15.—1.—1855 (D. af Cacelliraad, Procurator B.
og M. Helene Hansen) (3 Døtre).

Rigmor W.,

f. 17.—5.—1877. Gift
26.—6.—1897 m. Over-
læge I. S. Wandall.

Eva W.,

f. 11.—8.—1887,
Lærerinde i Viby Sj.

Bodil [Monna] W.,

f. 19.—12.—1891, cand.
med. G. 12.—11.—1918
med Læge *Otto Ejler
Holm*, f. 7.—8.—1887.

SKEMA OVER FAMILIEN HOLM TIL ESKJÆR.

Peder Madsen Holm,
f. 26.—4.—1770, d. 21.—4.—1845. Gift m. Malene Willumsdatter, f. 8.—9.—1768, d. 10.—9.—1818.

Christen Pedersen Holm,
f. 16.—2.—1800, d. 8.—8.—1865. Gift m. Kirsten Pedersdatter, f. 18.—1.—1796, d. 13.—6.—1873.

A 1. Maren Christensd. H., f. 10.—7.—1819, d. 5.—4.—1893. G. m. Peter C. Sortkjær, f. 14.—5.—1813, d. 24.—10.—1904.	A 2. Malene Christensd. H., f. 27.—2.—1821, d. 29.—5.—1910. G. m. Niels Olsen Holt, f. 4.—9.—1817, d.	A 3. Mads Peder H., f. 11.—3.—1823, d. 17.—4.—76. G. m. Ane Johanne Nielsd.	A 4. Niels Peder H., f. 19.—11.—1825, d. 2.—10.—75. G. m. Else Larsen.	A 5. Jens Jørgen H., f. 17.—6.—1828, d. 9.—5.—1906. G. m. Amalie Olesd., f. 15.— 9.—1817, d. 12.—2.—1908.	A 6. Ane Christensd. H., f. 11.—6.—1830, d. 12.—4.—80. G. m. Bertel Larsen, Solholt, f. 1824, d. 4.—10.—80.	A 7. Carl Chr. H., f. 13.—8.—1832, d. 11.—3.—74. G. m. Gertrud Nielsen.	A 8. Jacob Severin H., f. 8.—8.—1834, d. 15.—3.—35.	A 9. Jacob Severin H., f. 12.—4.—1836, d. 24.—5.—67. G. m. Jørgen Nielsens Datter i Langager, hvor de boede.
1. Carl Pedersen, f. 23.—2.—41, d. 6.—6.—78. G. m. Kirsten Larsen, f. 8.—9.—1841, d. 26.—5.—1917.	1. Oline Nielsen, f. 1843. 2. Ole N., f. 1845, d. 3. Chresten, død. 4. Peter. 5. Jacob, d. 6. Tine, f. 1858, død. 7. Anton, f. 1860. 8. Peder, f. 1861. 9. Kirsten, f. 1863, d. 10. Mine, f. 1865.	1. Chr. Peter Holm, f. 7.—9.—1843, d. 14.—9.—77. 2. Kirsten H., f. 23.—4.—1845, d. 18.—7.—1920. G. m. Lærer Jacobsen. 3. Niels Chr. H., f. 20.—6.—1848. G. m. Ingeborg Pedersen, f. 26.—2.—1852. 4. Chresten H., f. 6.—5.—1854. G. m. Ane M. Sørensen.	1. Kirsten Holm, f. 30.—1.—1846. G. m. Niels Storgaard. 2. Caroline H., f. 23.—9.—1848. G. m. Niels Mouritsen, d. 1910. 3. Ane H., f. 17.—6.—1851. G. m. Chr. Mølgaard, f. 25.—11.—43, d. 1.—8.—99. 4. Christen H., f. 6.—1.—1855. G. m. P. Pinkrogs Datter.	B. Christian Oluf Holm, f. 29.—5.—1856. 1ste Gang g. 17.—11.—1882 m. Else Ottosen, f. 27.—2.—1849, d. 16.—7.—1910. 2den Gang g. 11.—2.—1912 m. Fanny Schledermann, f. 6.—10.—1862. 5 Børn af 1ste Ægteskab.	1. Methine Berthelsen, f. 11.—5.—1854. d. 1892, G. m. Janus Larsen, d. 27.—10.—1919. 2. Amalie B., f. 8.—10.—1855. G. m. And. Pedersen. 3. Lars B., f. 13.—4.—1858. G. m. Anna Nielsen, f. 17.—11.—1864. 4. Frederikke B., f. 12.—10.—59, G. m. Lund, f. 1864, d. 1915. 5. Laura B., f. 20.—3.—1861. G. m. Sandberg, Randers, f. 2.—7.—1860.	1. Christian Holm, Maler i Kvissel. f. 23.—2.—1858. 2. Chresten H., Landpost i Tolne. f. 28.—2.—1862. 3. Døde ung. 4. — —	1. Tine Holm. G. m. Købm. Larsen, forh. Maastrup. 2. Christen H., Landpost, Bindslev, d. 1921. 3. Julius H. (Døde ung i Tværsted. 4. Nina H. G. m. Thorvald Andersen i Mosbjerg.	

C 1. Jens Jørgen Holm,
f. 21.—5.—1884. G. m. Karla Larsen, f. 25.—11.—1886

- a. Christian Oluf Holm,
f. 7.—8.—1914.
- b. Ellen Margrethe Holm,
f. 3.—8.—1921.

C 2. Metha Amalia Holm,
f. 21.—4.—1886, d. 8.—7.—86.

C 3. Otto Ejler Holm,
f. 7.—8.—1887. G. m. Bodil Wandall, f. 19.—12.—1897

- a. Sigrid Marianne Holm,
f. 28.—10.—1919.
- b. Else Agnete Holm,
f. 5.—3.—1921.

C 4. Metha Ingrid Holm,
f. 24.—11.—1888, d. 15.—3.—89.

C 5. Aage Malthe Holm,
f. 14.—6.—1890. G. m. Karen Pedersen, f. 21.—8.—1895.

- a. Else Margrethe Holm,
f. 12.—2.—1917.
- b. Grethe Holm,
f. 10.—1.—1919.

Magasin